

GERMANDAT DEL MONESTIR CISTERCENC DE SANTA MARIA DE POBLET

P BLET

II època,

Any XIII, número 26,

Juny 2013

Sumari

EDITORIAL	1	L'ENTREVISTA KÁNDIDA SARATXAGA Octavi Vilà / Bernat Folcrà	47
EL PÒRTIC DE L'ABAT DIFICULTATS PER A UNA ÈTICA PERSONAL I SOCIAL DIFICULTADES PARA UNA ÉTICA PERSONAL Y SOCIAL Josep Alegre, Abat	2	LA PORTADA EL CIMBORI Jesús Maria Oliver	57
GERMANDAT VIATGE A TERRA SANTA Llibert Cuatrecasas	5	CRÒNICA DE LA COMUNITAT De novembre del 2012 a l'abril del 2013 Xavier Guanter	58
SOLIDARITAT I CRISI Joan Colom	7	PER SOMRIURE Fer	64
SÍMBOLS, RITMES I MELODIES DE NADAL Bernat Folcrà	9	LA RODA DELS DIES <ul style="list-style-type: none">SANT BERNAT A LA SAGRADA FAMÍLIAEL P. ROBERT (LLUÍS) SALADRIGUES A LA CASA DEL PAREREUNIÓ DE CIENTÍFICS EUROPEUS A POBLETEL NOU ORGUE DE POBLETTROBADA DE BISBES, SACERDOTS I DIAQUES DE CATALUNYANOU CENTRE DE RECEPCIÓ DEL VISITANT DEL MONESTIR DE POBLET	65-73
ESCOLA DE PREGÀRIA EL PAS DEL JORDÀ Lluís Solà	15	INVITACIÓ A LA LECTURA BREUS COMENTARIS D'ALGUNS LLIBRES PER A CONVIDAR A LA LECTURA Lina Zulueta / Cristòfol-A. Trepat	74
RELIGIÓ I CIÈNCIES NATURALS REFLEXIONS SOBRE LA CIÈNCIA I EL CRIST CÒSMIC David Jou	23	RESSENYA CARTES DE L'ABAT DES DEL MONESTIR Cristòfol-A. Trepat	77
A FONTS EL SIMBOLISME DELS ARBRES DEL JARDÍ DE L'ABADIA DE FLARAN (FRANÇA) Josep Gordi	31	DÉU A LA XARXA LA COMUNITAT MUNDIAL PER A LA MEDITACIÓ CRISTIANA Cristòfol-A. Trepat	79
SANT ESTEVE HARDING, Alexandre Masoliver	35		
MÓN MONÀSTIC EL NOU JARDÍ DEL CLAUSTRE MAJOR DEL MONESTIR DE POBLET: SENTIT I SIGNIFICAT Josep Maria Mallarach	38		

Director: Cristòfol-A. Trepat

Consell de Redacció: Josep Alegre, Abat
Xavier Alonso
Josep M. Recasens
Lina Zulueta
Samuel Soler
Tomàs Bataller

Portada: Cimbori gòtic de l'església abacial
(fotografia: Sam Soler)

Edita:

Germandat del
Monestir Cistercenc
de Santa Maria
de Poblet.

Realització: T.G.A.,
Técnicas Gráficas Aplicadas, S.L.
Tel. 629 831 307
t.g.a.sl@telefonica.net

Disseny-Maquetació: Pau Benito

Preu subscripció (2 números): 25 €

Número solt: 15 €

Dipòsit legal: T-60/2001 - ISSN 1577-4104

Entre el número anterior de la revista i el present ha tingut lloc un esdeveniment importantíssim en la vida de l'Església: la renúncia de Benet XVI al ministeri petrí i l'elecció contra tot pronòstic com a bisbe de Roma del cardenal Jorge Mario Bergoglio. El nou papa ha generat un entusiasme gairebé unànimе en el si de l'Església i, cosa més rara, també en els mitjans de comunicació.

La primera sorpresa, però, va ser la renúncia de Benet XVI, una mostra de coratge, un acte d'humilitat i un senyal inequívoc del seu amor per l'Església. El seu pontificat ha tingut llums i ombres, però serà recordat entre d'altres fets per la seva valentia en els casos de pederàstia i per la seva lluminosa renúncia. En el seu llibre-entrevista *La llum del món* va dir ben clarament que si un papa no se sent amb forces per continuar al front de l'Església no tan sols té el dret sinó l'obligació moral de renunciar. Ha estat, doncs, un exemple i un precedent important ben allunyat d'estranyes consideracions místiques i martirials sobre el suport del pes de la Creu en càrrecs de poder vitals per al govern de l'Església.

Del papa Francesc, arquebisbe de Buenos Aires i jesuïta, ens han agradat especialment els signes dels primers dies que podem qualificar de "trencadors" (no pas rupturistes!) respecte de tradicions caduques. Que d'entrada saludés el món amb un "bona tarda"; que la seva primera pregària fos pel papa dimissionari; que insistís en el fet que el bisbe de Roma presideix les esglésies en la caritat; que prescindís de roquet i musseta; que demanés que el poble pregués per ell per tal que Déu el beneís i s'inclinés en aquests moments; que fes aturar el cotxe per pagar la pensió on s'hostatjava; que no hagi volgut ocupar la residència oficial del palau del Vaticà perquè la considera massa gran i luxosa; que en la litúrgia de dijous sant besés els peus de nois i noies castigats amb penes de presó; que hagi entomat la reforma de la Cúria amb una comissió de cardenals de tot el món; i que hagi tornat a endegar la beatificació del bisbe Òscar Romero, la paralització de la qual per a molts era un escàndol. I això entre molts altres detalls de senzillesa, proximitat i bonhomia. Particularment ens han agradat algunes paraules profètiques com aquella espontània frase: *icom m'agradaria una Església pobra i per als pobres!* Una manera de dir al món que, de moment, l'Església no és pobra i no ha concretat encara la seva opció preferencial pels qui passen més necessitat.

No esperem cap retorn al passat, ni que sigui el d'un passat obert. Avui els problemes i els contextos són diferents i diferent, doncs, ha de ser l'obertura als signes dels temps. Ningú no espera que el papa Francesc canviï res d'essencial però sí que ens il·lusionem a esperar que reprengui l'aturat esperit del Vaticà II. Tot i que no sigui del tot cert que el contingut del darrer concili s'hagi congelat, no hi ha massa dubtes sobre el fet que moltes persones significatives en l'àmbit eclesial no han ajudat pas massa, i fins i tot han frenat o impedit que una determinada energia espiritual arribés al poble creient. De vegades en les esferes de decisió eclesials hi ha hagut massa "guardians" de l'honor de Déu. Tornar a obrir les finestres perquè hi entri el vent de la vida, considerar que debatere o discrepar amb caritat no és contrari a la fe, aclarir i potenciar el paper de les dones en l'Església i insistir en el paper dels laics en la vida eclesial són, entre molts d'altres, reptes que esperem que el nou papa entomi amb decisions i resultats reeixits.

D'una manera molt especial ens agrada del nou papa la seva vida passada a Buenos Aires. Havia renunciat al cotxe oficial, es desplaçava amb metro i autobús, vivia en un modest apartament on es cuinava el menjar i fins i tot suplïa rectors de parròquia els diumenges si estaven malalts. No volia que li diguessin ni eminència, ni il·lustríssima: era, senzillament, el pare Bergoglio. No estaria de més que aquest exemple interpel·lés bona part de la nostra jerarquia eclesiàstica.

S'ha dit que el problema de l'Església no consisteix en aquest o aquell altre papa sinó en l'estructura actual del papat. Certament les formes del govern de l'Església són relatives, no sempre han estat iguals i es poden canviar per a bé del Poble de Déu. Esperem que el nou papa coroni amb encert el seu pontificat. I que el Poble de Déu, és a dir tots els batejats, recordem sempre el mandat de Jesús: *Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres* (Jn 13, 35).

DIFICULTATS PER A UNA ÈTICA PERSONAL I SOCIAL

Vaig llegir, recentment, un interessant article amb aquestes idees:

No hi ha veritable ètica, si no hi ha humanitat; és a dir no hi ha ètica si no ens basem en un ésser humà bo contemplat sota el triple prisma d'acció-pensament-sentiment, i que viu en coherència tant a escala individual / professional com en l'àmbit col·lectiu/empresa.

Això serà possible, èticament, si comptem amb la vigència d'uns VALORS que "afecten" el comportament. Uns valors que faran possible aquesta dimensió ètica inspirant allò de més desitjable per a l'individu i per al grup, i tenint present la realitat socioeconòmica, social, mediambiental ... Aquests VALORS han de "guiar" en el context de la nostra societat l'existència individual o de grup en una societat que es contempla global, heterogènia, desequilibrada, desregulada ... VALORS que han il·luminat la CULTURA actual amb un triple objectiu: eficiència, creixement humà personal i sintonia social.

Hi ha persones que treballen en aquesta línia i aconsegueixen fites interessants. Cal felicitar-se'n. Hem de felicitar-nos i felicitar aquests emprenedors perquè no perdin el seu coratge en una societat que es contempla heterogènia, desequilibrada i desregulada.

Però veig difícil estendre aquest projecte a àmbits més amplis, més globals. Avui ens trobem en una societat progressivament deshumanitzada, la qual cosa és un obstacle

DIFICULTADES PARA UNA ÉTICA PERSONAL Y SOCIAL

Leí recientemente un interesante artículo con estas ideas:

No hay verdadera ética, si no hay humanidad. Es decir, no hay verdadera ética si no nos basamos en un ser humano bueno y contemplado bajo el triple prisma de acción-pensamiento-sentimiento, y que vive en coherencia tanto en el ámbito individual/profesional como en el terreno colectivo/empresa.

Esto será posible, éticamente, si contamos con la vigencia de unos VALORES que "afectan" al comportamiento. Unos valores que harán posible dicha dimensión ética inspirando lo deseable para el individuo y para el grupo, y teniendo presente la realidad socioeconómica, social, medioambiental ... Estos VALORES han de "guiar" en el contexto de nuestra sociedad la existencia individual o grupal en una sociedad que se contempla global, heterogénea, desequilibrada, desregulada ... VALORES que deben iluminar en la CULTURA actual con un triple objetivo: eficiencia, crecimiento humano personal y sintonía social.

Hay personas que trabajan en esta línea y logran metas interesantes. Hay que felicitarse por ello. Hemos de felicitarnos y felicitar a dichos emprendedores para que no pierdan su coraje en una sociedad que se contempla heterogénea, desequilibrada y desregulada.

Pero veo difícil extender este proyecto a escalas más amplias, más globales. Hoy nos hallamos en una sociedad crecientemente

seriós per a la implantació d'una ètica. Davant els reptes més forts d'aquesta societat, l'home haurà de treure la seva capacitat de somiar i d'emprendre.

Una societat desequilibrada suscita l'existència de persones desequilibrades. Això és un obstacle molt fort perquè l'individu sigui coherent. És quelcom que en l'àmbit religiós s'ha viscut amb la renovació i aplicació del Concili Vaticà II. Els obstacles creixen si busquem la base d'una cultura que busqui l'eficiència, el creixement humà o l'harmonia social. Avui és necessària la regeneració de la persona, de l'home, i, conseqüentment, de la societat. Però qui ens en donarà la pauta?

Quan es parla d'una regeneració de la vida política, social, o de la que sigui, en una societat irreflexiva, hom no pot evitar d'esdevenir molt escèptic. Ja que en el fons sempre estarà implicada la regeneració de la persona. I aquesta sempre començarà per l'educació, i l'arrelament d'uns valors, cosa possible quan "l'arbre" és jove. N'hi ha prou a observar com un dels espais en què es retalla més és en l'educació. En el fons ningú no es creu aquesta regeneració.

El nostre punt de referència és l'home, la dimensió humana. Però, ¿quin referent humà comú podem trobar? Elaborar una ètica humana vàlida i comuna no és fàcil, ja que, per començar, no tenim un concepte UNÍVOC de l'home.

En aquesta línia s'apunten tres limitacions:

1) Que l'exigència d'una ètica no disminueixi els principis morals que es troben implícits o explícits en les Declaracions dels Drets Humans de l'ONU, considerats imprescindibles per a una convivència justa.

2) Recolzar-nos no en una antropologia científicament elaborada, sinó en un concepte general de l'home. Podria

deshumanizada, lo cual es un obstáculo serio para la implantación de una ética. Ante los retos más fuertes de esta sociedad, el hombre tendrá que sacar su capacidad de soñar y de emprender.

Una sociedad desequilibrada suscita la existencia de personas desequilibradas. Esto es un fuerte obstáculo para que el individuo sea coherente. Es algo que en el ámbito religioso se ha vivido con la renovación y aplicación del Concilio Vaticano II. Los obstáculos crecen si buscamos la base de una cultura que persiga la eficiencia, el crecimiento humano o la armonía social. Hoy es necesaria la regeneración de la persona, del hombre, y, consecuentemente, de la sociedad. Pero ¿quién nos dará la pauta?

Cuando se habla de una regeneración de la vida política, social, o de la que sea, en una sociedad irreflexiva, uno no puede sino volverse muy escéptico. Pues en el fondo siempre estará implicada la regeneración de la persona. Y ésta siempre empezará por la educación y el arraigo de unos valores, lo que es posible cuando el "árbol" es joven. Baste observar como uno de los espacios donde se recorta más es en la educación. En el fondo nadie se cree esa regeneración.

Nuestro punto de referencia es el hombre, la dimensión humana. Pero ¿qué referente humano común podemos encontrar? Elaborar una ética humana válida y común no es fácil, pues empezamos porque no tenemos un concepto UNÍVOCO del hombre.

En esta línea se apuntan tres limitaciones:

1) Que la exigencia de una ética no aminore los principios morales que se hallan implícitos o explícitos en las Declaraciones de los Derechos Humanos de la ONU, considerados imprescindibles para una convivencia justa.

2) Apoyarse no en una antropología científicamente elaborada, sino en un

tapar el buit que ha deixat la moral clàssica, però això pot passar factura amb el temps, ja que l'antropologia és una mediació insuficient que només pot ser una alleujament momentani.

3) Una ètica per a la democràcia és insuficient, no vàlida, ja que una democràcia s'ha de recolzar en uns valors permanents derivats de la dignitat de la persona.

Aquest panorama postula una reflexió social en profunditat, sobre la persona i la societat. El ritme de vida no propicia aquesta reflexió. Hi ha molts ritmes, molts interessos ..., que propicien, encara que no es confessi, el "*campi qui pugui*".

Per això veig profètiques les paraules de Joan Pau II a la *Centesimus Annus*: *una democràcia sense valors es converteix en un totalitarisme, visible o encobert, com demostra la història.*

És habitual que l'home oblidí la història. Per això, malauradament és habitual el retorn de les dictadures. Avui la financera, demà ... L'home condemnat a repetir la història.

Necessitem mestres, referents, servidors d'humanitat, per poder escapar d'aquest cercle perillós. Jo crec que n'hi ha.

Josep Alegre, abat

concepto general del hombre. Podría tapar el hueco que ha dejado la moral clásica, pero esto puede pasar factura con el tiempo, ya que viene a ser una mediación insuficiente, sólo para un alivio momentáneo.

3) Una ética para la democracia es insuficiente, no válida, pues una democracia debe apoyarse en unos valores permanentes derivados de la dignidad de la persona.

Este panorama postula una reflexión social en profundidad, sobre la persona y la sociedad. El ritmo de vida no propicia dicha reflexión. Hay muchos ritmos, muchos intereses... que propician, aunque no se confiese, el "*sálvese quien pueda*".

Por ello veo proféticas las palabras de Juan Pablo II en la *Centesimus Annus*: *una democracia sin valores se convierte en un totalitarismo, visible o encubierto, como demuestra la historia.*

Es habitual que el hombre olvide la historia. Por ello, desgraciadamente, es habitual la vuelta de los dictadores. Hoy la financiera, mañana... El hombre condenado a repetir la historia. Necesitamos maestros, referentes, servidores de humanidad, para escapar de este círculo peligroso. Yo creo que los hay.

José Alegre, abad

VIATGE A TERRA SANTA

DESEMBRE DE 2012

El president de la Germandat ha tingut l'ocasió de realitzar un viatge per Terra Santa. Ens dona en aquest breu escrit unes pinzellades de la seves impressions.

Participant en un viatge programat pels Amics de Catalunya Cristiana, molt ben organitzat certament, he tingut l'oportunitat de conèixer amb la meva esposa les terres d'Israel.

Cal recórrer-les físicament per constatar una realitat geogràfica evocada als evangelis que resulta, però, sempre molt més impactant quan la veus.

Al nord hi ha la Galilea, un conjunt de valls fèrtils que ressegueixen el mar de Tiberíades o llac de Genesaret que limita amb el desert de Judà. D'allí es va descendint fins a la Mar Morta, que es troba sota el nivell del mar, i es continua per zona desèrtica fins a pujar a Jerusalem, a 757 metres d'altitud.

Viatjant per Terra Santa comprens millor la insistència amb la qual es designa Jesús com "el galileu", que només pujarà a la zona del temple de Jerusalem al final de la seva predicació per viure-hi la seva passió. Encara més, el jove vestit de blanc assegut a la seva tomba, ja buida, diu a les dones que anaven a ungir el cos de Jesús:... *ell va davant vostre a Galilea, allà el veureu, tal com us va dir.* (Mc 16,7)

El poble galileu de Natzaret es troba a menys de sis quilòmetres de Sèforis, l'antiga capital de la Palestina romana, ciutat arqueològicament molt extensa i amb una gran quantitat de mosaics de les seves vil·les. Confirma que la feina de Josep i el seu fill, fent de fusters, tenia molt de sentit ja que segur que hi devia haver moltes taules, finestres i portes per arreglar.

Desert de Judà

Vam anar visitant les successives esglésies commemoratives de la vida de Jesús, algunes d'elles construïdes en l'època de la dominació dels croats, que va durar noranta anys, i d'altres que actualment es regeixen pel culte ortodox grec.

Vistes del Mont Tabor

Vistes del Mont Tabor

Església del Mont Tabor

El diumenge primer d'Advent vàrem celebrar l'eucaristia a l'església del Mont Tabor on, segons l'evangeli, va tenir lloc la transfiguració del Senyor davant de Pere, Jaume i Joan, els seus deixebles escollits.

El riu Jordà, que desemboca a la Mar Morta i fa actualment de frontera amb Jordània, ens va sorprendre pel seu poc cabal, inferior al del nostre Llobregat.

Un especial impacte ens causà la visita a l'església de Sant Pere *in Gallicantu* on hi havia la casa de Caifàs. Les masmorres que semblen pous et fan comprendre vitalment l'angoixa d'un condemnat a mort que l'endemà viuria la seva passió.

A la visita final a l'església del Sant Sepulcre, coneguda amb el nom de Gòlgota, on segons els evangelis va tenir lloc la crucifixió, enterrament i resurrecció de Crist, em va impactar una llosa rectangular que, segons la tradició, feia de taula per al rentat i unció dels cossos morts abans del seu enterrament.

Una dona gran, silenciosament, untava una i altra vegada la taula amb oli, gairebé plorant.

Llibert Cuatrecasas

Mur de les Lamentacions. Vistes des del Mont del Temple.

SOLIDARITAT I CRISI

No és cap secret: vivim temps d'una profunda i llarga crisi econòmica que, com sempre, perjudica els més febles. Joan Colom i Bertran, membre de la Germandat, ens proposa unes reflexions sobre l'actuació dels cristians en aquest context.

La vida en comunitat que proposa la Regla de sant Benet és un model de fraternitat i d'auxili mutu entre germans. Bernat de Claravall va renunciar a les riqueses en els monestirs i va voler unes construccions austeres, rebutjant la sumptuositat i l'ornamentació, no sols per evitar que es desvirtuessin els ideals del Cister i per no distreure l'atenció dels monjos, sinó també per poder destinar més recursos als pobres. Nosaltres, en canvi, hem anat construint la societat de l'opulència, cada vegada més individualista i excloent.

La llarga crisi econòmica que patim té els fonaments en el capitalisme salvatge, sense regulació ni control, i va ser provocada sobretot per la cobdícia i la falta d'escrúpols dels especuladors i altres irresponsables. Després el neoliberalisme estricte ha anat influïnt ideològicament sobre les polítiques econòmiques i socials per sortir de la crisi, i de mica en mica, s'han anat rebaixant drets bàsics de les persones.

Contrastant, però, amb la falta d'ètica d'especuladors i d'altres irresponsables, ha sorgit la generositat i la solidaritat de molts ciutadans. La situació dels més perjudicats per la crisi, com sempre els més vulnerables, és greu i la població ha anat reaccionant. Tot i que l'ordenament jurídic garanteix el dret de tota persona a un habitatge digne i recull el dret a un nivell de vida que li asseguri la salut i el benestar, moltes vegades han de ser els ciutadans corrents que poden perdre l'habitatge i el treball els qui han d'ajudar aquells que ja ho han perdut gairebé tot. La crisi ens ha fet més solidaris, més humans.

Sant Bernat de Claravall

Entendre vol dir tenir la idea clara d'alguna cosa. Però per comprendre no n'hi ha prou d'entendre, ja que comprendre és quelcom més profund. Comprendre és copsar el sentit i el perquè d'allò que ens diuen i d'allò que coneixem. De la comprensió a la solidaritat només hi ha un pas, i aquest pas es dona quan la comprensió dels sentiments dels altres va acompanyada d'un procés d'empatia mitjançant el qual ens hi identifiquem. L'ètica i aquesta capacitat de posar-se al lloc de l'altre són les bases de la solidaritat.

Ser solidari suposa un sentiment de pertinència a la comunitat i, superant la dualitat, sentir-se estretament unit a l'altre i als seus patiments. La solidaritat va més enllà dels donatius. A més de prestar ajuda econòmica i de tota mena, la solidaritat implica el reconeixement de l'altre, subjecte de drets i deures, i la recerca d'una societat més justa i ètica, promovent-la i denunciant la injustícia i l'exclusió socials. Quan s'acabi aquesta crisi, si no hem interioritzat el sentiment de comunitat i el valor solidaritat no ha arrelat profundament en nosaltres, si no sabem posar-nos en el lloc de qui és víctima de la injustícia social, la solidaritat anirà decaient. Si torna l'individualisme i la cultura de l'ego i del benefici propi que van provocar la crisi, la solidaritat decaurà més encara.

Davant el creixement de la pobresa, de l'atur de llarga durada, dels desnonaments i del marge entre els més rics i els més pobres, ¿què podem fer a més de ser generosos amb béns materials? Si més no, assumir la responsabilitat que ens pertoca, entendre'n les causes i, malgrat la impotència, canviar el

que puguem canviar. Aturar el creixement de la pobresa és una emergència social; urgeix que es prenguin mesures efectives i que hi hagi un canvi d'orientació en les polítiques per sortir de la crisi (avui és prioritari acabar amb la recessió i crear ocupació). Pel que fa a les causes de la crisi, són necessàries reformes profundes. I és necessària també una regeneració de l'ètica en tots els àmbits i nivells, començant per nosaltres mateixos. Cal que prenguem consciència de tot plegat; i que siguem conseqüents.

El pensament cristià ha integrat el concepte solidaritat en tant que és una manifestació de l'amor al proïsme i de la vinculació fraterna de tots els éssers humans. *Estima el Senyor, el teu Déu, estima el proïsme com a tu mateix*, el manament fonamental, el manament de la caritat. Desentendre's dels que viuen sota el llindar de la pobresa, dels que han perdut l'habitatge o poden perdre'l, dels que estan en situació d'exclusió social, ¿és reconèixer-los com a germans? És veure la presència de Déu en qui pateix?

Joan Colom

Cua en un oficina d'atur (27% de la població activa a Espanya)

SÍMBOLS, RITMES I MELODIES DE NADAL

RECÉS D'ADVENT 2012

Com cada any, el P. Abat va convocar un recés la vigília del primer diumenge d'Advent per preparar el Nadal. Fra Bernat Folcrà, monjo de Poblet, ens ofereix una síntesi de la conferència matinal del P. Jesús M. Oliver i de les paraules del P. Abat en la "lectio divina" de la tarda.

Conferència del Pare Jesús

El Pare Jesús ens va presentar les tres grans vingudes de Jesús de què ens parla el nostre pare sant Bernat: la primera és la vinguda històrica del Nadal, que es va produir fa més de 2000 anys, quan el Verb encarnat en les entranyes de Maria va néixer a Betlem. De la primera vinguda passem a la tercera vinguda, que és la dels darrers dies quan tot aquest món passarà. Finalment, la segona vinguda del Crist, el P. Jesús la va contemplar en dues parts: Jesús que està venint al nostre encontre en cada moment present i en tot moment, especialment en els esdeveniments més quotidians, i la vinguda de Jesús en el moment de la mort, en el darrer moment de la vida de cada persona.

El primer Advent

El primer Advent de Jesús és, doncs, el Nadal, en el qual recordem el naixement de Jesús i ho celebrem amb gran alegria, però no ens quedem en el pessebre, sinó que ja hi esguardem la Pasqua, la mort i resurrecció de Jesús, anunciada en el mateix misteri del Nadal. Jesús deixa de ser infant, creix, i es converteix en l'home adult que és Jesús de Natzaret. Les icones de la Nativitat ens mostren el Nen

embolcallat amb els llençols d'amortallar i nascut en una cova que s'assembla molt al sepulcre. El Nadal és una invitació a créixer, a esdevenir gegants en l'amor; és la gran festa del compartir l'amor i regalar-nos-el nosaltres mateixos. A tot aquest procés de creixement ens hi invita Jesús Infant, creixent en edat i en gràcia fins arribar a la vida adulta i donar la vida per nosaltres. Això ens passa també a nosaltres, que vivim no sols una transformació física sinó també espiritual. És com quan mirem

Detall del frontal d'Avià

fotografies nostres de quan érem infants. Aquella realitat temporal ja no hi és, però la persona –nosaltres–, transformats, som els mateixos.

El segon Advent

El segon Advent de Crist és la *Parusia*, Jesús ja no ve com un nen, sinó com aquest adult glorificat de la Pasqua que acabem de contemplar, com a Rei, Jutge i Senyor de tota la història. En aquest Advent trobem, com al Nadal, gran optimisme i alegria, perquè Jesús és Rei, Jutge misericordiós, com ho presenten la mirada optimista de les Sagrades Escripures i les grandioses imatges de l'art romànic i gòtic, ple de pau, sense inspirar por, i mostrant les seves ferides obertes de la Passió. Ve per fer de Rei i Jutge de tots aquells als qui abans havia donat la seva vida. En l'himne del *Dies irae* la litúrgia de la darrera setmana de l'any litúrgic posa l'accent més sobre la misericòrdia que sobre la justícia: *Rei de tremenda majestat que salveu gratis, salveu-me, font de pietat.*

El tercer Advent

El tercer Advent de Crist no pertany al passat ni al futur, sinó al present. Crist, com recorda el Concili Vaticà II, és present enmig nostre a través dels *signes dels temps*, signes que conformen la nostra realitat de cada dia. Són els detalls més petits del nostre dia a dia, els més senzills, on *Jesús ve a nosaltres de moltes i diverses maneres, i cal estar atent per copsar-ho.* Però per damunt de tot Jesús ve a nosaltres en la vida sacramental de l'Església, especialment en l'Eucaristia i en la Paraula de Déu rebudes i acollides amb fe. En aquesta vinguda no hi ha una presència física de Jesús, com al Nadal i la Parusia dels darrers temps, sinó que Jesús actua per mitjà de causes segones i d'esdeveniments quotidians. Però la fe és el més important per rebre el Crist que ve a nosaltres en aquestes tres formes dife-

rents d'Advent de les quals ens parla sant Bernat. Cal posar tota la nostra fe en aquella vinguda constant de Jesús que són les persones més pobres de la nostra societat, els afamats i assedegats –i avui s'hi poden afegir els desnonats, les persones marginades de la societat, les persones sense feina–. És a Crist a qui rebem en els pobres. En aquest Advent se'ns dona la possibilitat de ser misericordiosos.

Crist també ve a nosaltres en el moment de la mort, una vinguda segura per a tots nosaltres, però que hem de viure de tal manera que la puguem esperar sense por i arrelats en la confiança. Molt sovint pensem en la mort com un esdeveniment llunyà –la vida és llarga–, però Jesús a les paràboles evangèliques ens diu que hem de vetllar per tenir-la sempre davant els ulls, ja que la mort arriba com un lladre, com un amic inoportú, no se'n sap el dia ni l'hora. Ara bé, pensar en la pròpia mort no ha de ser una angoixa, sinó més aviat una actitud existencial que ens ajudi a preparar les bones obres, a descobrir en la fe la presència de Jesús amagada en els altres. L'Advent de Jesús a cadascú de nosaltres en la mort ja està com precedit i prefigurat en l'Advent quotidià, en l'Advent de Jesús amagat en els signes i els esdeveniments del cada dia, en les persones més pobres i marginades de la societat. Això vol dir que totes aquestes formes d'Advent estan lligades, i no es poden concebre separa-

Detall superior del "Judici final" de fra Angelico

Moment de la conferència del P. Jesús

dament l'una de l'altra. Soren Kierkegaard diu que la millor manera d'entrenar-se per estimar els altres amb un amor desinteressat és estimar els difunts, recordar sempre les persones que ja ens han precedit a la vida eterna, ja que ells no poden retornar-nos l'amor d'una manera evident, i ens ensenyen a estimar sempre sense esperar res a canvi.

Conclusió

D'aquesta manera els tres Advents de sant Bernat dels quals ens va parlar el P. Jesús es poden resumir en una paraula important: la paraula "reconèixer". Jesús ve a nosaltres en l'Advent del Nadal, en l'Advent quotidià, i en l'Advent de la Parusia i de la mort, que és la porta a la vida eterna, i en tots tres Advents ens cal estar ben atents, vetllant en la pregària i les bones obres, a fi de poder reconèixer Aquell que ens estima i ens cerca, i ve a nosaltres sempre en la fe: Sovint també sentim a dir: *Vés a saber, perquè*

ningú no ha tornat mai després de mort. Això ho hem sentit més de dues vegades. Els qui ho diuen estan equivocats, no és així, perquè algú sí que ha tornat –Jesús, el Senyor–, i com els deixebles, en el camí d'Èmaús, ens va acompanyant en aquesta vida. Altra cosa és que reconeguem el company de viatge. El P. Jesús ens va invitar a tots a centrar la nostra preparació del Nadal en el reconeixement de Jesús en totes les persones que ens envolten, especialment en totes les persones que necessiten la nostra ajuda, per tal de transmetre'ls la joia del Nadal.

La "lectio divina" dirigida pel pare Abat

L'Advent és el camí vers l'esclat lluminós de l'amor i la bellesa. Jesús és la Bellesa sempre en camí, i al mateix temps, la Bellesa que camina sempre al nostre costat, que mai no ens abandona. Jesús és la bellesa en les petites alegries quotidianes que es comparteixen amb els altres, però també és la bellesa

on sembla que no s'hi troba bellesa. Ens cal endinsar tot el nostre ésser, amb la sonda de la fe, amb l'escolta amorosa de la Paraula de Déu, per trobar quina font més gran de bellesa s'amaga en els desvalguts i en les coses quotidianes. La Bellesa mateixa, Jesús mateix, ens ajuda en els preciosos símbols que trobem en la Bíblia, especialment en la lectura orant dels salms.

Un temps de silenci amb el salm 22

El pare Abat ens va introduir en aquesta preciosa experiència de lectura de la Bíblia amb la pregària del salm vint-i-dos, *El Senyor és el meu pastor*, una de les joies del salteri, un salm que destaca per ser potser el més ric de símbols de tot el salteri. Vam fer una lectura salmodiada, pausada, a poc a poc, deixant que les paraules penetressin en la terra de la nostra ànima com una pluja fina. Amb aquesta lectura salmodiada es va posar molt de relleu la importància del silenci i del ritme en la lectura per permetre que ens poguéssim adonar de la bellesa de cada paraula i del salm en el seu conjunt. Es pot dir que la conferència va ser una catequesi de la *lectio divina* on es va posar molt en relleu la importància del silenci. El silenci és important perquè la paraula de Déu toqui el cor, commogui el cor. Déu és silenci, Déu parla en el silenci. La lectura feta amb un ritme pausat és la que permet que la paraula neixi del bressol del silenci, sense presses, cosa que avui no és fàcil, perquè vivim amb moltes presses. Solem dir: *És que no tinc temps*. El nostre món és el temps de les agendes, però Déu no té agendes. En comptes d'agendes Déu té la seva Paraula, escrita en el nostre cor, i només Déu pot fer que el nostre cor bategui a un ritme diferent, un ritme de pau.

Quan en el silenci del cor deixem que ens toqui la Paraula, ¿què pot néixer allí? Ningú no ho sap. En l'Esclatada la reacció enfront de la Paraula és molt diversa. En els

El Bon Pastor (catacombes)

profetes uns diuen: *Sóc aquí*; altres diuen: *Senyor, jo no sé parlar*. Hi ha de tot, però sempre la presència de Déu en el cor de l'home provoca una reacció.

La trobada amb el símbols dels salms

El desafiament d'aquest temps de *lectio* va ser que cadascú de nosaltres es trobés amb els elements simbòlics del salm. Però no sols els símbols, sinó també el trobament amb el ritme i la melodia de Déu. Els salms son símbols, ritmes i melodies de Déu. Amb l'ajuda del breu espai de silenci que embolcallava cada verset del salm hom s'endinsava dins la mateixa vida del salm vint-i-dos: la presència serena del Pastor que ens invitava a reposar, a caminar i asseure'ns en prats verds i deliciosos, i és com si haguéssim trobat un "repòs" per les nostres ànimes. La salmòdia feta en con-

junt va ser alternativa, el pare Abat deia la primera estrofa i nosaltres responíem amb l'estrofa següent.

El pare Abat ens va recordar la immensa importància que té per a nosaltres avui el poder trobar aquests "moments de repòs", de pregària en la nostra vida, perquè en la nostra vida d'avui es troba a faltar molt la pau, a causa de les tremendes presses que portem, i la pregària dels salms és una preciosa deu de pau. La nostra societat actual troba a faltar molt aquella pau i aquella obertura de sentit que ens dona la poesia. I els salms son precisament això: poesia, poemes religiosos, però també poemes que a vegades, sense pronunciar explícitament el nom de Déu, ens estan parlant de Déu tot el temps amb les imatges més senzilles de la vida, amb les imatges d'un pastor i una pastora, amb la vida mateixa, com ho fa el *Càntic dels Càntics*.

La poesia és la clau imprescindible per viure els salms. Per comprendre els salms és essencial familiaritzar-se amb el seu llenguatge poètic. És molt important que en llegir els salms ens adonem del contingut poètic, de la riquesa de sentiments i significats que conté. I tenint en comte que els salms són la pregària monàstica i la pregària de molts cristians a l'Església, és molt important que sapiguem familiaritzar-nos amb la poesia. La poesia és una invitació a viure i pensar d'una altra manera, a viure en el món d'una manera poètica, per fer una mica de contrapès a la racionalitat que ens acaba absorbint. Vivim en una societat que tot ho mesura, tot ho toca, que és fortament racionalitzada i positivista, però amb això es tendeix a perdre una de les facultats més bones de l'ésser humà: la capacitat de recrear-se, la capacitat de gaudir la bellesa, la capacitat d'entrar en el món del simbòlic.

"Em mena el repòs vora l'aigua" Sl 22,2

Públic assistent a la conferència

Els salms són poemes i els poemes tenen un significat, però el poeta no té l'obligació de mostrar immediatament els seu significat, per permetre al lector descobrir-lo. És necessari un esforç del lector per endinsar-se en aquest món, perquè el que escriu el poeta ja queda en mans del lector; el seu vers ja no és propietat exclusiva del seu autor, passa a ser una riquesa profunda que cadascú es fa seva.

La poesia de la paraula de Déu

El mateix passa amb la paraula de Déu. Ella pot desvetllar diversos sentiments en les persones que la llegeixen, és com una deu d'aigua de la qual cadascú pren el que necessita mentre roman inescotable. La Paraula de Déu és com un pou inesgotable, i un pou per saciar la set que tenim de Déu. El símbol és el llenguatge propi de la poesia, és el llenguatge dels salms, i els símbols sempre són la porta que s'obre per invitar-nos a entrar en el transcendent. El símbol és un camí per endinsar-nos en un món molt més profund, espiritual. El símbol fusiona dues realitats inherents a l'ésser humà: fusiona la realitat visible amb la realitat invisible, transcendent. És el vestit visible i corpori que embolcalla les realitats espirituals de l'home. L'aigua és el vestit de la netedat, de la renovació de la vida, de la

vida mateixa. L'herba verda pot ser el vestit d'un lloc acollidor, càlid, amorós, on res no falta al sosteniment de la vida. Això no vol dir que hàgim de renunciar a la ciència i la tècnica modernes, que tants beneficis ens donen; al contrari, es tracta de trobar l'equilibri endinsant-nos en el costat poètic de la vida, que també té naturalment la ciència i la tècnica. Les coses no solament valen pel valor que tenen en el mercat; les coses cal escoltar-

les i descobrir el significat diví que contenen, ja que són un signe, una transparència de Déu, el seu creador. Aquesta va ser la visió del món de l'Edat mitjana, la visió des d'on neix amb força la segona escola franciscana i l'escola de l'amor de la vida monàstica cistercenca: que qualsevol criatura, per petita que fos, era un vestigi, una petjada de Déu. Aquesta va ser una mirada plena d'amor per la naturalesa.

Conclusió

Es pot dir com a conclusió de les conferències del Pare Jesús i del Pare Abat d'aquest darrer recés d'Advent que cadascun dels tres Advents de Déu té per cosa comuna i destacable que estan plens de deliciosos símbols, ritmes i melodies de Déu. Símbols, ritmes i melodies amb què Déu toca el nostre cor i fa festa en ell cada moment dels nostres temps de *lectio* i cada any que el rebem en cada nou Nadal; símbols, ritmes i melodies amb què Déu fa florir el nostre cor cada vegada que el rebem en l'Eucaristia; símbols, ritmes i melodies amb què Déu alegra la nostra quotidianitat, i símbols ritmes i melodies inimaginables que Déu ens reserva en l'eterna felicitat.

Bernat Folcrà

EL PAS DEL JORDÀ

UNA NOVA SECCIÓ DE LA BÍBLIA: ELS PROFETES LECTURA DE JOSUÈ 3,1-17

Continuant amb la introducció a la 'lectio divina' seguint cada llibre de la Bíblia, Fra Lluís Solà, monjo de Poblet, ens ofereix aquest comentari a propòsit del Llibre de Josuè.

Introducció

En aquesta nova etapa de la nostra lectura orant de la Bíblia ens disposem a fer un pas simbòlic, un canvi important. Travessarem el riu Jordà. En el sentit literal, podríem dir, però també simbòlicament, en tant que iniciem la lectura de la segona secció de la Bíblia, els Profetes, i ens endinsem en un paisatge diferent, el paisatge de la història, on Déu ens demana que encarnem la seva Paraula, el seu projecte amorós de justícia i bondat per a tothom.

Vull recordar que seguim l'ordre de lectura segons la Bíblia hebrea, que és l'ordre que ha preferit la versió catalana interconfessional (BCI). Si preneu un exemplar de la Bíblia de Montserrat, per exemple, i aneu a l'índex, veureu que l'ordre dels llibres és diferent. En efecte, la versió catalana dels monjos de Montserrat segueix l'ordre de la *Vulgata* (la Bíblia de l'Església) que, al seu torn, depèn del reordenació dels llibres que va fer la traducció grega, anomenada dels LXX (Setanta). L'ordre de la Bíblia hebrea, presentat sumàriament, és aquest: **TORÀ** o Pentateuc (Gènesi, Èxode, Levític, Nombres i Deuteronomi), **PROFETES** (la Bíblia hebrea considera que els llibres històrics són història profètica, i els inclou en aquesta secció: Josuè, Jutges, 1 i 2 Samuel i 1 i 2 Reis, Isaïes, Jeremies i Ezequiel, més els dotze profetes «menors»: Osees, Joel, Amós,

Processó portant l'Arca de l'Aliança

Abdies, Jonàs, Miquees, Nahum, Habacuc, Sofonies, Ageu, Zacaries i Malaquies) i els **ESCRITS** (Salms, Job, Proverbis, Rut, Càntic, Cohèlet, Lamentacions, Ester, Daniel, Esdres, Nehemies, 1 i 2 Cròniques).

La tradició cristiana agrupa Esdres, Nehemies i Cròniques (1 i 2) com a llibres històrics (història del cronista) juntament amb Josuè, Jutges, Samuel i Reis (història deuteronomista). I el llibre de Daniel el considera un profeta major, amb Isaïes, Jeremies i Ezequiel. Per a la Bíblia hebrea, en canvi, Daniel no és un profeta, sinó que forma part dels Escrits. La lectura cristiana desplaça els profetes del centre del llibre cap al final, fent de nexa al Nou Testament. Notem que aquesta

lectura cristiana, que depèn com hem dit de la traducció grega dels LXX, que és la versió que el cristianisme primitiu va adoptar com a pròpia, tendeix a agrupar els llibres segons els gèneres literaris: així organitza un bloc de llibres poètics i sapiencials, amb els Salms, Càntic, Job, Proverbis, Cohèlet, Siràcida, Saviesa, Tobit, ...; un bloc de llibres històrics, que situa cronològicament després del Pentateuc: Josuè, Judges, Rut, Samuel, Reis, Cròniques, Ester, Judit, Esdres i Nehemies, 1 i 2 Macabeus. De fet, l'únic bloc que la Bíblia «cristiana» manté intacte i en el seu lloc, és el Pentateuc o Torà.

Aquest sol fet, la simple observació dels índexs de diferents versions de la Bíblia i la reflexió sobre l'ordre en què hi apareixen els llibres, ens parla d'interpretacions, de lectures diferents del Text per excel·lència. Per al lector jueu, que concedeix a la Torà la màxima importància i la màxima jerarquia de valor, els profetes en són una clau d'interpretació (la primera en importància) en tant que la Paraula de Déu, la Torà, conté un projecte que ha de ser concretat en la història –per això la història és profètica i la trobem formant un tot amb els llibres profètics. Aquest projecte ha de ser concretat també en la vida diària, al campament, a la ciutat, al carrer, a la plaça pública, en una ètica– i aquest seria el sentit de la tercera secció de la Bíblia, els Escrits. És una lectura orgànica del llibre, que entén que Déu es revela per a la història i per a l'home, i no per a Ell mateix.

La lectura cristiana, en canvi entén que el punt d'arribada és el Nou Testament, on la Paraula s'encarna no ja en el Text sinó en una persona concreta, Jesús de Natzaret. En Jesús, el Text, la Paraula, el Logos –com diu magistralment Joan (Jn 1,14)– es fa carn: se circumscriu biogràficament en una història, en una cultura, en un espai. Per això els profetes són arrancats de la seva centralitat en el Text i situats després de la Torà i de

la Història, per tal d'indicar el Crist com a plenitud de la Llei i de la Història. En aquesta lectura cristiana, encara, els llibres anomenats sapiencials prenen un caire més de tipus moral, d'ensenyaments de saviesa pràctica. De fet, però, aquests llibres, en el seu context original, volien reivindicar l'àmbit de la realitat profana i secularitzada com a lloc teològic, com a lloc on Déu es fa present, encara que no d'una manera explícita.

Alguns llibres, molt estimats per la tradició cristiana, com ara la Saviesa de Salomó, el llibre de Jesús fill de Sira, els llibres dels Macabeus (1 i 2), els llibres de Judit i de Tobit, i alguns fragments del llibre de Daniel, juntament amb una versió grega del llibre d'Ester, la carta de Jeremies i el llibre de Baruc, tots ells escrits en grec, no foren admesos en el cànon de la Bíblia hebrea fixat després de Crist. A la BCI tots aquests llibres han estat agrupats sota el títol sorprenent –sembla que va ser una concessió a la interconfessionalitat del projecte– de Llibres Deuterocanònics, com si fossin menys canònics o normatius que la resta, quan, de fet, la tradició cristiana, si més no la gran Església, els considera canònics al mateix nivell que els altres.

Lectio: Josuè 3,1-17

Josuè va aixecar el campament de bon matí i marxà des de Xitim fins al Jordà amb tots els israelites. Allí acamparen abans de travessar el riu. Al cap de tres dies, els capdavanters van recórrer tot el campament comunicant al poble aquesta ordre: «Així que veureu l'arca de l'aliança del Senyor, el vostre Déu, portada pels sacerdots levites, avanceu des d'on us trobeu i seguieu-la, però sense acostar-vos-hi. L'arca ha d'anar unes mil passes al davant vostre. Així sabreu el camí que heu de fer, ja que fins ara no hi heu passat mai.» Josuè va dir al poble: «Purifiqueu-vos, perquè demà el Senyor farà meravelles entre vosaltres.» I als

sacerdots els digué: «Preneu l'arca de l'aliança i poseu-vos davant el poble.» Ells van agafar l'arca i avançaven al davant de tots. El Senyor va dir a Josuè: «Des d'avui, jo et faré gran als ulls de tot Israel; així sabran que jo sóc amb tu com ho vaig ser amb Moisès. Mana als sacerdots que porten l'arca de l'aliança que s'aturin quan arribin arran de l'aigua del Jordà.» Llavors Josuè digué als israelites: «Acosten-vos i escolteu què diu el Senyor, el vostre Déu. Ara sabreu que el Déu viu és enmig de vosaltres i que expulsarà de davant vostre els cananeus, els hitites, els hivites, els perizites, els guirgaixites, els amorreus i els jebuseus. Mireu, l'arca de l'aliança del Sobirà de tota la terra us precedirà en el pas del Jordà. Escolliu-vos ara dotze homes de les tribus d'Israel, un per cada tribu. Així que els sacerdots que porten l'arca del Senyor, el sobirà de tota la terra, posin els peus dintre el Jordà, l'aigua que baixa s'aturarà i quedarà embassada.» Quan el poble aixecà el campament per travessar el Jordà, els sacerdots que portaven l'arca de l'aliança anaven al davant. El riu Jordà, durant el temps de la sega, inunda tota la riba, però tan bon punt els sacerdots que portaven l'arca van arribar al riu i van posar-hi els peus, l'aigua que baixava s'aturà i quedà embassada fins molt lluny, fins a la vila d'Adam, que és a la vora de Saretan. Quan l'aigua que baixava cap al mar de l'Aràbia, el Mar Mort, acabà d'escolar-se, el poble pogué travessar el riu enfront de Jericó. Els sacerdots que portaven l'arca de l'aliança del Senyor es van aturar dins el llit eixut del Jordà fins que tothom hagué passat. I tot el poble travessà el riu per terra eixuta.

Una primera lectura superficial del text –diguem-ne literal– en fa aparèixer ja alguns trets significatius. D'entrada la narració evoca deliberadament l'esdeveniment del pas del Mar Roig. Insisteix en el fet que el poble, i se subratlla que es tracta del poble, guiat per Josuè –nou Moisès– passa el riu a peu eixut. El pas, amb el seu significat teològic profund, que analitzarem més

endavant, marca, doncs, l'inici i el terme de l'Èxode, aquest espai de transició entre Egipte i la Terra Promesa, entre l'esclavitud i la llibertat, en què el poble es configura com a tal, tot passant el Jordà en un trànsit més de caire teològic o espiritual que no pas geogràfic. Caldrà llegir, doncs, aquest relat a la llum d'Ex 14-15. Un altre tret significatiu, que ressalta, és el seu caràcter litúrgic. L'entrada oficial a la Terra Promesa, el Pas, és descrit com una gran processó litúrgica, encapçalada per l'Arca de l'Aliança portada pels sacerdots. I, encara, un altre element, la importància de la figura de Josuè, com a nou Moisès, el qui, a partir d'ara, ocuparà el seu lloc a l'avantguarda de les files d'Israel.

El pas del Jordà

Si Moisès el vinculàvem al do de la Llei (Torà) al Sinai, Josuè serà l'encarregat d'introduir la Llei en la història. De guiar la tasca del poble de l'Aliança que ha de concretar aquesta Llei en la història, això és, verificar el projecte de Déu en una ètica que configuri les relacions entre els homes i dones interlocutors de l'Aliança. És significatiu que l'Arca

de l'Aliança s'aturi al bell mig de l'aigua cedint el pas al poble, que la ultrapassa i, d'alguna manera, la deixa enrere, per endinsar-se en l'aventura de la història. L'Arca es queda discretament al darrere, un cop els ha indicat el camí. Déu acompanya la història del poble des d'un lloc discret, més amb la mirada que estima que no pas amb la mà que actua.

Meditatio

Meditar vol dir llegir en profunditat el text, jugar-hi, estimant-lo. Els rabins d'Israel diuen que el Text és eròtic, això és, que cal acariciar-lo, com es fa amb el cos d'un home o d'una dona. És eròtic en el sentit que amaga i alhora deixa veure, sense, però, lliurar-se totalment, com en el joc amorós.¹ Deixem, doncs, que el text se'ns lliuri, i fem-ho acarionant-ne algunes de les frases significatives.

1. «L'arca ha d'anar unes mil passes al davant vostre. Així sabreu el camí que heu de fer, ja que fins ara no hi heu passat mai».

És Déu qui obre el camí de la història per al seu poble. Aquest camí, el poble, tot just configurat com a tal durant la travessia del desert, encara no l'ha recorregut mai. És un camí totalment nou per a ell, desconegut, ple d'interrogants i d'incerteses. Per això, en el punt de partida, l'arca va al davant, indicant la ruta. L'arca, cal recordar-ho, és el signe de la Presència, això és, de Déu que fa camí amb el poble. I aquesta arca de fusta recoberta d'or conté els únics elements imprescindibles per al viatge: la Torà –les dues Taules de la Llei– i el Mannà, això és, Déu mateix fet aliment per al poble que camina (cf. Dt 10,1-2; He 9,4). Sense aquest aliment no és possible actualitzar la Llei, el Projecte de Déu, en la història.

Un Déu per al camí, que indica el camí. Que es fa, ell mateix, camí per a la humani-

tat encarnant-se primer en la seva Llei, en el Text, i, finalment, en la persona de Jesús, Déu mateix fet història humana. D'aquest verset que comentem, aparentment insignificant, humil, se'n pot extreure una teologia molt vàlida, una idea de Déu molt correcta, de la qual no hauríem de prescindir fàcilment. Déu indica el camí, i, fins i tot, pot fer-se ell mateix camí. Però amb això no estalvia pas la tasca i la responsabilitat dels homes i dones que són els qui han d'obrir i recórrer aquest camí. Tenen, per a fer-ho, les paraules valuoses de la Torà, gravades en la pedra de les dues Taules de la Llei, paraules que indiquen les actituds que cal servir en la relació amb els altres i amb la Creació com a atri de la relació correcta amb Déu. Una Llei oberta, que cal actualitzar, rellegir, interpretar, comentar sempre. Tenen també el Mannà, això és, l'aliment de Déu per al camí, la certesa del seu ajut, de la seva providència, de la seva confiança en la responsabilitat humana.

La llibertat i la responsabilitat humanes no són mai un absolut en elles mateixes, no poden ser mai referència d'elles mateixes, sinó que es despleguen com a tals, com a llibertat i com a responsabilitat, en la mesura que s'obren i s'articulen en la perspectiva de Déu i en la perspectiva de l'altre. I això en un camí, en una tasca, en un projecte. El Mannà voldria simbolitzar aquesta referència a Déu de la llibertat i la responsabilitat humanes, alhora que un signe de la tendresa de Déu, sempre amatent al camí del seu poble, un camí que va acompanyant de lluny estant, sense escamotejar la llibertat i la responsabilitat de l'home.

2. «Purifiqueu-vos, perquè demà el Senyor farà meravelles entre vosaltres».

El camí nou del poble és sobretot un camí que obre el futur, el futur de Déu, un futur que no podem encara delimitar, ni concretar, ni definir, però sí indicar amb la

1 MARK-ALAIN OUAQNIN, *La història més bella de Déu. Qui és el Déu de la Bíblia*. Edicions 62, Barcelona 1998, p. 62.

paraula «meravelles». El futur de l'home es decideix sobretot per allò que fa el Senyor —el Senyor obra meravelles— actuant en la història, obrint-hi camins de salvació, creant-hi espais de sentit i de felicitat. El poble és cridat a endinsar-se vers el futur de Déu, a acollir-lo i a fer l'experiència de les seves meravelles. Hi ha les meravelles del passat, que són encara ben presents —les plagues d'Egipte, el pas del Mar Roig, el Sinai, el Mannà, l'aigua de la roca...— però que no poden ser l'excusa per no travessar el Jordà. El Senyor, que sempre treballa, farà meravelles encara molt més grans a favor del poble.

3. *«Acosteu-vos i escolteu què diu el Senyor, el vostre Déu. Ara sabreu que el Déu viu és enmig de vosaltres i que expulsarà de davant vostre els cananeus, els hitites, els hivites, els perizites, els guirgaixites, els amorreus i els jebuseus».*

En aquest nou camí, el poble, encara una vegada més, haurà d'aprendre i disposar-se a escoltar. A escoltar «què diu el Senyor». L'aventura de la història és per a Israel un exercici de lectura. Aprendre a llegir cada esdeveniment com a «paraula que diu el Senyor», o, fins i tot, com a «paraula que no diu». Hi ha, en efecte, el silenci de Déu en l'opacitat de la història i dels esdeveniments. També en el silenci de la història i l'opacitat dels esdeveniments cal fer l'esforç, humil però constant, d'escoltar la veu de Déu.

Aquesta és la tasca primordial, a partir d'ara, per al poble. Un exercici de lectura, d'interpretació i d'actualització. Déu ja no parlarà d'una manera explícita, dictant i escrivint les Taules de la Llei, sinó que s'amagarà darrere els esdeveniments humans i les paraules humanes. L'arca, com hem vist, s'atura al bell mig del Jordà i deixa passar el poble. El poble, a partir d'ara, va al davant, i la seva tasca, la seva veritable i decisiva conquesta —això serà per a ell posseir la Terra Promesa— és aquesta lectura de la història com paraula de Déu, com a paraula plena de

sentit adreçada a la llibertat i a la responsabilitat dels homes.

Per això història i profecia són indessglossables en la teologia d'Israel. Els profetes són aquesta veu de Déu en la història, aquesta paraula que desvetlla el sentit dels esdeveniments, i que el poble ha d'escoltar tot fent camí vers el futur, vers el ple acompliment de les meravelles de Déu.

4. *«Escolliu-vos ara dotze homes de les tribus d'Israel, un per cada tribu».*

La tasca que Israel es disposa a fer, com a caminant en la història, enllà del Jordà, és una tasca conjunta, que fa com a poble, com a comunitat del Senyor. Aquest seria el significat de la prescripció de Josuè: «escolliu-vos dotze homes ... un per cada tribu». Tot el que Israel farà a partir d'ara, ho farà com a poble, el futur que Déu li prepara, l'acollirà com a poble, com a comunitat. El projecte contingut en la Torà, que porta al darrere, a dins de l'arca, Israel l'haurà d'encarnar i concretar com a poble. Aquesta és la seva missió, ser el poble del Senyor enmig dels altres pobles i donar testimoni d'aquesta pertinença al Senyor com a poble, com a comunitat. A l'exili d'Egipte i, sobretot, en la travessa del desert, Israel ha après a ser poble: rellegíem, al principi dels nostres exercicis de lectura, la història de Josep, prèvia a l'anada a Egipte, com a història de reconciliació del poble.² El pas del Mar Roig i el do de la Llei al Sinai n'han segellat la identitat, i una identitat comporta sempre una missió, una tasca, un projecte.³ Ara és el moment solemne en què aquesta identitat, el poble l'ha de desplegar com a lectura de la història, com a escolta en la història de la veu de Déu que l'invita a un projecte de comunitat, a una ètica de co-

2 LLUÍS SOLÀ, *Jo sóc Josep, el vostre germà*. Revista Poblet 21 (2010) 18-26.

3 LLUÍS SOLÀ, *Mentre el teu poble travessava. El càntic de Moisès: una lectura de l'Èxode*. Revista Poblet 22 (2011) 11-18.

munitat, a construir un poble, en una relació d'alteritat i de diàleg que comprèn els altres sense excloure l'àmbit del creat.

5. «Així que els sacerdots que porten l'arca del Senyor, el sobirà de tota la terra, posin els peus dintre el Jordà, l'aigua que baixa s'aturarà i quedarà embassada».

En el pas del Mar Roig era Moisès mateix qui, amb el bastó alçat, mantenia a ratlla les aigües de la mar empeses pel buf del Senyor. En la nova configuració del poble, en aquest camí per la història, intervé una nova instància com a mediació de la Torà: el culte, la litúrgia, amb els seus representants oficials, que són els sacerdots levites. La Torà és portada literalment pels sacerdots, reclosa dintre l'arca. Què vol dir això? Que el culte, la litúrgia, té un paper essencial com a lloc d'actualització, de lectura de la Paraula de Déu. És en el culte que la Torà esdevé Paraula viva, alliberada de la materialitat de la lletra i del paper. I és just en aquest punt que intervé la Profecia, l'àmbit on ara ens disposem a entrar travessant simbòlicament el Jordà en la nostra lectura de la Bíblia. La profecia actualitza la Paraula, l'omple de sentit i de vitalitat per a la història.

Es tracta, doncs, d'un poble sacerdotal que rep la missió profètica d'actualitzar la Paraula de Déu en la història, de fer-ne guia i llevat d'una nova ètica de diàleg i de comunió.

6. «El Senyor va dir a Josuè: "Des d'avui, jo et faré gran als ulls de tot Israel"».

Finalment, el capdavanter, el qui introduirà en la història el poble d'Israel, aquest poble forjat per la Paraula del Senyor al Sinaí després d'una experiència de llibertat i d'identitat, serà Josuè, l'antic ajudant de Moisès, figura amable i atractiva del nostre Josuè, Jesús de Natzaret.

Calia que Moisès morís perquè arribés l'hora de Josuè (Js 1,2). Cal que la Torà (Moisès) deixi pas a la Història i a la Pro-

fecia (Josuè). Moisès es retira discretament, amb una mort quieta i ignorada de tothom, al mont Nebó, després de contemplar la Terra Promesa, el paisatge de la història, on ell ja no entrarà (cf. Dt 34,1 i següents). Ara és l'hora de Josuè, el servidor de Moisès, el qual, al seu torn, fou servidor de la Torà. Josuè –Jesús– significa «Déu salva». La història esdevé profètica en la mesura que actua i concreta la salvació de Déu. Això vol dir que la Història, en majúscules, del Déu que salva, s'entretéixeix misteriosament amb la història, en minúscules, dels homes, en un diàleg fecund que ha d'anar fent avançar el projecte de Déu tot fent caminar el projecte dels homes cap al seu futur, cap al futur del Déu que fa meravelles.

Contemplatio

Quins horitzons ens obre la lectura profunda d'aquest text? Quins paisatges ens permet de contemplar? Els de Déu, és clar! Llegim l'Escriptura per tal de tenir un besllum, almenys, del paisatge infinit del cor de Déu, un besllum de la seva bellesa sempre nova que ens transforma i ens fa millors. I com és el cor de Déu? I la seva bellesa, com ens afecta?

El riu Jordà, si el mirem al mapa, ens apareix com una frontera, com un camí que uneix i, alhora, separa. El Jordà, que s'estén com un fil d'aigua entre dos llacs, el de Tiberíades o Kinneret, ple de vida, i el Mar de la Sal, al sud, ple de mort, delimita i configura la identitat d'un poble petit, Israel, en el qual Déu ha fet meravelles i ha volgut fer conèixer el seu projecte d'amor per a tots els homes. Un projecte que, mitjançant l'amor, és capaç d'obrir a la vida allò que, en principi, estava abocat a la mort. És un riu que baixa –això vol dir el seu nom en hebreu– sinuós, a voltes fràgil, humil, inconstant enmig de secades, sempre però com una esperança de vida.

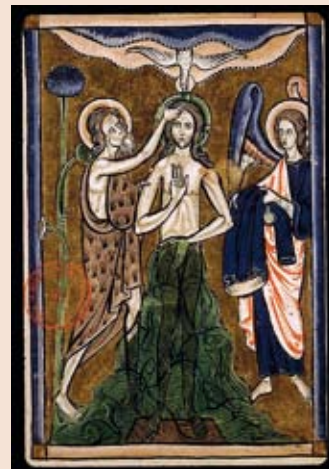
Contemplem el poble acampat a la vora d'aquest riu, a punt d'endinsar-se en la història, a punt d'endinsar-se també en el cor de Déu, en aquest diàleg que l'implica a ell, com a poble, amb Déu, com l'Altre amb qui s'ha de relacionar per aprendre a configurar la realitat que l'envolta. Ens ve el record d'aquella segona lectura de la Llei, el Deuteronomi, on vèiem Moisès i el poble rellegint la Llei tot preparant-se per a entrar en la història, enllà del Jordà.⁴ I és que aquesta és la seva missió: configurar-se i configurar la realitat, mitjançant la Torà –la Paraula de Déu– per fer-ne història i projecte de Déu. El mateix Josuè apunta clarament a aquesta missió del poble en la història: «Després de la mort de Moisès, servent del Senyor, el Senyor es va adreçar a Josuè, fill de Nun i ajudant de Moisès. Li digué: Sigues ferm i decidit, perquè hauràs de portar aquest poble a prendre possessió del país que vaig prometre als seus pares. Sigues, doncs, ben ferm i decidit, i mira de posar en pràctica

⁴ LLUÍS SOLÀ, *El Deuteronomi. La segona Llei*. Revista Poblet 25 (2012) 21-28.

tota la Llei que el meu servent Moisès et va manar, sense desviar-te'n ni a dreta ni a esquerra. Així et sortirà bé tot el que empenquis» (Josuè 1,1.6-7).

Jesús, el nostre Josuè, comença també el seu itinerari a la riba del riu Jordà fent-se batejar per Joan i obrint, d'una manera definitiva, el futur de Déu per al seu poble i per a tots els homes. Aquest «portar el poble a prendre possessió del país» que rep Josuè com a missió, esdevé en Jesús tasca acomplerta i definitiva. Per a nosaltres, però, seguidors de Jesús, continua essent una tasca vigent. Tenim les Benaurances i el Manament Nou com a nova Torà, com a fonament de les relacions que hem d'anar establint entre nosaltres i amb la Creació. Però sabem que el Futur, en majúscules, s'ha fet ja present al lllindar d'un sepulcre buit el dia primer d'una nova creació.

Travessar el Jordà, per a nosaltres, és sobretot una aventura de l'esperit que té conseqüències en la manera de viure i de configurar la realitat. És una manera d'acollir la història i el sentit nou que li ha donat Jesucrist. És assumir el seu projecte i portar-lo endavant, amb ell, fent caminar la història i amb ella la humanitat cap al seu futur.

Jesús batejat en el Jordà

Déu passa per la història dels homes. Nosaltres, de fet, som el seu pas. Som nosaltres que passem i el fem passar, perquè Déu s'ha compromès amb el nostre projecte. La Pasqua esdevé una realitat bella i joiosa per al món, quan assumim com a nostre el projecte de Déu i som el poble de les Benaurances i del Manament Nou vivint-los com una tasca lliure i responsable en el nostre dia a dia. Travessar el Jordà, doncs, voldrà dir assumir aquest compromís, el compromís de Déu, i encarnar-lo en la història, en la nostra història, que és cridada així a esdevenir atri de la bellesa de Déu i porta del seu cor.

Oratio

La pregària és també un diàleg. És aquell moment de la nostra existència en què, per uns moments, la nostra realitat i la de Déu es troben, en Jesucrist, i queden com assumides en el seu projecte amorós. Paraula de Déu i paraula humana s'agermanen en un únic impuls, en un únic alè. Amb la Paraula de Déu feta paraula i pregària humana, aprenem també a fer el pas, a configurar la nos-

Riu Jordà

tra realitat i la realitat creada com a Realitat, en majúscules, de Déu. Aprenem a llegir la història i a retornar-la cap a Déu. Així la pregària, sobretot la pregària dels Salms, esdevé l'Arca de l'Aliança, portadora de sentit i d'aliment, que ens acompanya i ens guia, discretament i amb vigor.

Us proposo de pregar amb el salm 113 A (114), rellegant un cop més les claus del pas de Déu, del nostre pas, per la història.

*Quan els fills d'Israel sortiren d'Egipte,
la casa de Jacob, d'aquell poble estranger,
la terra de Judà fou el seu santuari,
el país d'Israel, la seva heretat.*

*El mar, en veure'ls, va fugir
i el Jordà se'n tornà riu amunt,
les muntanyes saltaren com anyells,
i els turons, com petits de la ramada.*

*Què tenies, mar, que vas fugir,
i tu, Jordà, per a tornar riu amunt?
Per què saltàveu, muntanyes,
com anyells, i els turons, com petits de la ramada?*

*Estremeix-te, terra, davant el Senyor,
davant el Déu de Jacob,
que converteix les roques en estanys,
la pedra dura en dolls d'aigua viva.*

«Quan preguem aquest salm no pensem que l'Esperit Sant ens vol fer recordar el passat sense portar-nos cap al futur. Tot això que els succeïa –ens diu l'Apòstol– era un exemple, i va ser escrit per a advertir-nos a nosaltres, que ja ens trobem a la fi dels temps (1 Co 10,11). Així doncs, quan cantem aquest salm, tinguem present que el Salmista no ens vol contar el passat, sinó, més aviat, portar-nos cap al futur» (Sant Agustí, *Comentari al salm 113*, 1).

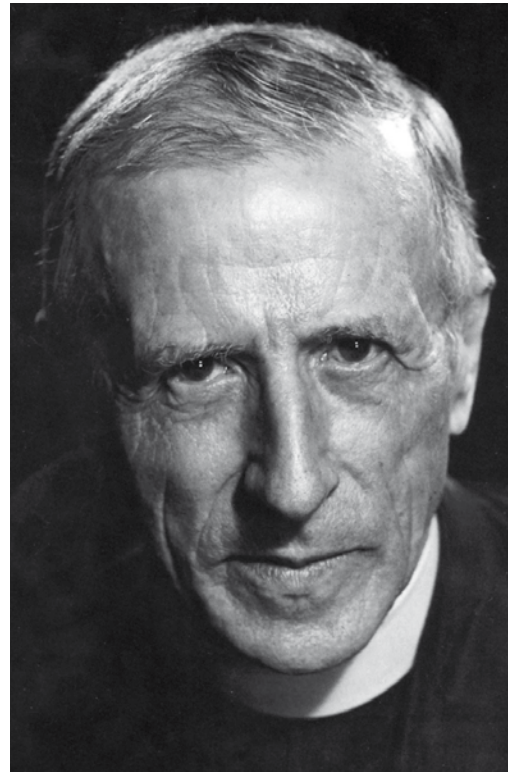
Lluís Solà

REFLEXIONS SOBRE LA CIÈNCIA I EL CRIST CÒSMIC

El jesuïta Teilhard de Chardin (1881-1955) va ser un gran científic que sempre va defensar i creure que la teoria de l'evolució de Darwin no s'oposava gens a la doctrina catòlica. D'algunes de les seves idees ens en parla el doctor David Jou, poeta, catedràtic de Física de la Matèria Condensada (UAB), i membre de la Fundació Joan Maragall de Barcelona.

Teilhard de Chardin parlà amb passió del Crist còsmic des de la seva experiència teològica i científica, en una "convergència còsmica" i una "emergència crística" que conflüen i l'envaïen fins al fons del seu ésser —un Crist amb una triple naturalesa: divina, humana i còsmica. Hi ha ressonàncies còsmiques en l'inici de l'Evangelí de Joan, en alguns fragments de les Epístoles de Sant Pau, o en la festa de Crist Rei de l'univers—una denominació poc atractiva per als nostres contemporanis, d'expressar, en el fons, una cosa semblant. En el pla estètic, trobem una intuïció còsmica en els Pantocràtor i els Crist Majestat del romànic, en els frescos de Miquel Àngel a la Capella Sixtina, o en el Crist i la creu hipercúbica de Salvador Dalí i el Crist de Sant Joan de la Creu. En aquest escrit, reprene aquestes perspectives còsmiques per a una reflexió més sobre el Crist còsmic, emmarcada en alguns aspectes de la ciència d'avui.

Els darrers trenta anys han estat una autèntica edat d'or per a la cosmologia, tant pel que fa a noves observacions —en telescopis, naus espacials i acceleradors de partícules—, com per a la formulació de teories sobre l'estructura fonamental de la matèria o la unificació de les forces —el model estàndard, les idees de supersimetria, els models

Pierre Teilhard de Chardin

de supercordes, la teoria M, i altres models de gravitació quàntica—, i les relacions entre les teories microscòpiques de la matèria i la dinàmica de l'univers. Paral·lelament a aquesta activitat científica, han sorgit diverses qüestions filosòfiques que han modificat

Crist hipercúbic de Salvador Dalí

considerablement la visió que teníem sobre la relació entre la vida i l'univers. La vida, considerada fa trenta anys com una anècdota fortuïta i sense sentit en l'univers, ha passat a ocupar un lloc crucial en les preguntes sobre l'estructura profunda de l'univers i de les lleis que el regeixen i el dinamitzen.

Per això les idees sobre el Crist còsmic, que per a Teilhard es relacionaven, en bona part, amb l'evolució biològica –i també amb el dinamisme de la matèria, que llavors era molt menys conegut– tenen avui un nou camp d'expansió i reflexió. Aquest article vol ser una invitació a reflexionar-hi, més que no pas una proposta sòlida i elaborada. Relacionar aquestes idees amb les de Teilhard i, sobretot, aprofundir-ne l'aspecte teològic –que supera els meus coneixements– demanaria un text més llarg i profund, i ens apartaria de la concisió i simplicitat que em sembla desitjable per a aquest article.

Apunts sobre la idea d'un Crist còsmic

¿Com podríem interpretar i explicar, avui, la idea d'un Crist còsmic, en el context del diàleg entre ciència i fe? ¿Quins

matisos pot aportar això a la consideració i difusió del missatge cristià entre els nostres contemporanis –si més no, entre aquells que senten la fascinació per les novetats de la ciència, o que voldrien sentir una certa compatibilitat entre la recerca científica sobre el món i la fe cristiana? Per a Teilhard de Chardin, consistiria, com he dit, en la triple naturalesa de Crist –divina, humana, còsmica– en lloc de la doble naturalesa –divina i humana– de la teologia usual, i en una “emergència crística” que sorgeix –i alhora convoca– una “convergència còsmica”.

Aquí, deixaré apuntades cinc perspectives, que examinaré sintèticament al llarg de l'escrit, tres sobre el dinamisme del cosmos, i dues sobre el dinamisme de Crist: 1) les condicions físiques necessàries per a l'existència de vida, que fan que en cada àtom i en cada vida hi puguem veure una dimensió còsmica; 2) la presència concreta de vida en l'univers segons l'astrobiologia, que es pregunta per les condicions estel·lars i planetàries per a l'existència de vida en un sistema planetari; 3) les perspectives sobre les limitacions temporals del cosmos per a allotjar vida.

Aquestes tres perspectives són purament científiques, alhora físicoquímiques i biològiques, i manifesten poderosament la dimensió còsmica de la vida, però no diuen gran cosa sobre el Crist còsmic. Per a preguntar-nos pel Crist còsmic cal endinsar-nos en altres perspectives que les de la ciència. A títol especulatiu en proposaria dues: 4) el paper de Crist en la Creació, i 5) el paper de Crist en la Salvació. Totes dues estan referides al dinamisme que la figura de Crist confereix a la història còsmica.

La dimensió còsmica de la vida: constants físiques i contingut de l'univers

En la visió cosmològica d'avui, no és exagerat dir que cada àtom i cada espècie

biològica tenen una autèntica dimensió còsmica. La taula periòdica dels elements químics, per exemple, té un rerefons còsmic: el de la formació dels elements com a resultat de fusions nuclears successives en estrelles que, en grans explosions de supernoves, escampen el seus continguts per l'univers. Per tant, l'abundància relativa dels elements químics és un problema astrofísic que supera, amb molt, el problema de les propietats químiques dels elements –problema, d'altra banda, tan ric i fecund. Petites modificacions en les constants físiques haurien fet que la taula periòdica fos molt diferent de la que coneixem: que hagués estat limitada a l'hidrogen, o a l'hidrogen i l'heli, o a l'hidrogen, l'heli, el liti i el beril·li, per posar uns exemples. Cada àtom dels que ens constitueixen –tret dels de l'hidrogen– es va formar en estrelles anteriors al nostre Sol, i ens vincula a una història còsmica.

També podem dir que qualsevol espècie biològica té una veritable dimensió còsmica. L'existència de qualsevol espècie de bacteris demana un univers d'uns set mil milions d'anys llum de radi, i l'existència d'espècies com els primats –i la nostra espècie entre ells– necessita un univers d'uns deu mil milions d'anys llum de radi. El motiu és que els àtoms pesants que formen la vida s'han originat en estrelles anteriors a la nostra, que han hagut de formar-se, evolucionar, explotar, i a partir de les seves restes, més o menys riques en àtoms pesants, s'han hagut de formar noves estrelles voltades de sistemes planetaris. En els planetes adients, ha hagut de dur-se a terme una evolució prebiòtica per a dur a la vida i una evolució biològica per a dur a espècies més i més complexes. Mentrestant, l'univers s'ha estat expandint ràpidament.

TAULA PERIÒDICA DELS ELEMENTS

Annotations in the image:

- Number atomic (Nombre atòmic)
- Symbol (Símbol)
- Name (Nom)
- Electronic configuration (Configuració electrònica)
- Ionization potential (Potencial d'ionització (en eV))
- Atomic weight (Pes atòmic)
- Melting point (Punt de fusió (en °C))
- Boiling point (Punt d'ebullició (en °C))
- Density (Densitat (en g/cm³ a 20 °C))
- Oxidation state (Nombre d'oxidació)
- Electronegativity (Electronegativitat)

Legend:

- Metals (Metalls)
- Metalloids (Metal·loides)
- Non-metals (No-metalls)

La taula periòdica dels elements

Veiem, doncs, que la idea que qualsevol àtom i qualsevol espècie tenen una dimensió còsmica no és una figura retòrica, sinó que participa, en bona aproximació, del dinamisme de l'univers. Però la qüestió va encara més enllà, i arriba fins a l'estructura mateixa de les lleis de l'univers. La formació dels nuclis pesants exigeix una sintonia molt fina entre els valors de les constants físiques universals –velocitat de la llum, constant de Planck, constant de la gravitació, càrrega i massa de l'electró–, de manera que si aquesta sintonia no existís, només hi hauria els àtoms més lleugers, sense arribar al carboni.

Més encara: petites modificacions en alguns detalls de l'univers durien a un univers d'estructura i composició completament diferents a les del nostre univers. En principi, hi hauria hagut d'haver simetria perfecta entre matèria i antimatèria, però si hagués estat així, l'univers estaria format avui només de llum, sense cap àtom. En altres paraules: si no s'hagués trencat la simetria entre matèria i antimatèria –problema que és un dels grans temes de recerca a l'accelerador LHC (*Large Hadron Collider*) del CERN a Ginebra– l'univers només estaria fet de llum. Per tant, que l'univers sigui tal com és no sembla, ara com ara, una necessitat lògica: hauria pogut ser molt diferent. Però, naturalment, hem de viure en un univers com el nostre per tal que hi pugui haver vida.

La vinculació entre univers i vida és, doncs, molt profunda. Tot està més o menys relacionat: des de l'estructura matemàtica de les lleis fins a l'existència de vida. En certa manera, tot és còsmic, encara que no en siguem conscients. Parlar d'un Crist còsmic és, avui, una manera plausible de parlar-ne. Però convindrà afinar més, com tractarem de fer-ho en les dues darreres seccions.

Estrelles, planetes, atmosferes i vida

Els estudis sobre l'inici i l'evolució de la

vida estan relacionats amb les característiques de les estrelles i els planetes concrets. No tots els sistemes planetaris poden tenir vida intel·ligent. Cal, d'una banda, que l'estrella central duri prou, abans d'explotar o apagar-se, per tal que l'evolució biològica pugui arribar a vida intel·ligent. Això exigeix que l'estrella duri més de quatre mil milions d'anys, i limita la grandària de l'estrella a un vint per cent més de la massa del Sol, com a màxim. Les estrelles més grans cremen més ràpidament i no duren prou per poder permetre que l'evolució arribi, prop d'elles, a la intel·ligència.

Anàlogament, els planetes han de satisfer unes certes condicions de distància a l'estrella –per poder tenir aigua líquida–, de massa –per poder retenir una atmosfera–, d'activitat tectònica –per poder tenir un camp magnètic que els defensi del vent de radiacions còsmiques–, d'estabilitat climàtica ... I el sistema planetari s'ha de trobar prou lluny de radiacions massa intenses o d'explosions de supernoves –lluny, doncs, del centre de la galàxia. Aquestes exigències limiten el nombre de planetes on hi pot haver vida intel·ligent.

Suposem, finalment, que en un planeta comença la vida. En la Terra, calgué uns quatre-cents milions d'anys per començar la vida cel·lular, mil dos-cents milions d'anys més per passar de cèl·lules procariòtiques a cèl·lules eucariòtiques, sis-cents milions d'anys més per arribar a organismes pluricel·lulars ... Probablement, això darrer hauria estat bastant difícil si no hi hagués hagut abans una mutació biològica que dugué a la fotosíntesi. La nostra atmosfera té oxigen gràcies a la fotosíntesi, i la capa d'ozó que ens protegeix de la radiació ultraviolada és un resultat de la fotosíntesi. És perfectament concebible un planeta en què la mutació que dugué a la fotosíntesi no s'hagués produït, i la vida en aquest planeta, doncs, seria molt

diferent de la del nostre. L'evolució pot portar a històries biològiques molt diferents en planetes diferents.

Tot i les característiques especialment favorables del sistema Terra-Lluna en el sistema solar, no es pot excloure que hi hagi altres planetes amb vida intel·ligent –en altres sistemes planetaris: en els darrers trenta anys s'ha descobert uns set-cents sistemes planetaris al voltant d'estrelles de la nostra zona de la galàxia. Així, les preguntes actuals sobre la vida es plantegen a escala còsmica, en lloc de considerar la vida com una qüestió específica del nostre planeta. Encara que no coneguem les altres formes de vida, el simple fet d'imaginar en termes versemblants la seva possibilitat i diversitat, obre preguntes que altrament no es presentarien.

La fi de la vida a la Terra i a l'Univers

Una tercera característica còsmica de la vida –a més de les seves condicions d'existència, i de la seva possible multiplicitat evolutiva– és la fi de la vida. La vida acabarà a la Terra dintre d'uns tres mil cinc-cents milions d'anys, quan el Sol esdevingui tan calent que faci evaporar tota l'aigua de mars, rius i llacs. Dintre de quatre mil milions d'anys, el Sol haurà crescut tant que haurà engolit Mercuri i Venus, i farà tanta calor que les roques de la superfície de la Terra es tornaran líquides. Cap espècie vivent podrà sobreviure.

Migrar cap a un altre planeta d'una altra estrella no és fàcil: cal localitzar un sistema estrella-planeta propici, i que sigui més jove que no pas el nostre, és clar, perquè altrament en arribar-hi trobaríem el mateix problema, i poder fer el llarguíssim viatge, reservat a uns pocs organismes. Però aquesta migració, en el millor dels casos, serà possible tan sols tres o quatre vegades. A mesura que les galàxies envelleixen, el ritme de formació de noves estrelles disminueix:

Via Làctea

el ritme de formació en la nostra galàxia és ara unes mil vegades inferior al que va ser fa sis mil milions d'anys. L'envelliment de les galàxies es manifesta en una disminució del seu contingut en hidrogen i heli i un augment de carboni, nitrogen i altres elements pesants. Ara bé, amb els elements pesants costa molt més fer noves estrelles que no pas amb l'hidrogen o l'heli. Com a conseqüència, dintre d'uns quaranta o cinquanta mil milions d'anys és probable que ja no quedi vida en cap lloc de l'univers.

L'univers, doncs, no està fet per mantenir vida indefinidament. L'evolució ha estat una forma excel·lent d'accelerar el dinamisme de la vida, i explorar moltes possibilitats. Malgrat això, la vida desapareixerà de l'Univers –tret que no es modifiquessin les seves lleis físiques. Com que l'Univers s'expandeix sense frenar-se –potser fins i tot acceleradament– no hi podrà subsistir ni tan sols cap mena de vida artificial que nosaltres o alguna altra espècie intel·ligent pugui fabricar a base d'ordinadors.

Aquesta finitud de la vida en l'Univers és un punt clau que Teilhard no va tenir present, i que pot afectar la seva visió del punt Omega de l'evolució i del Crist còsmic, que era imaginat com el punt de confluència superior, unitiva, gairebé mística, de l'esfera capaç de coneixement i d'amor.

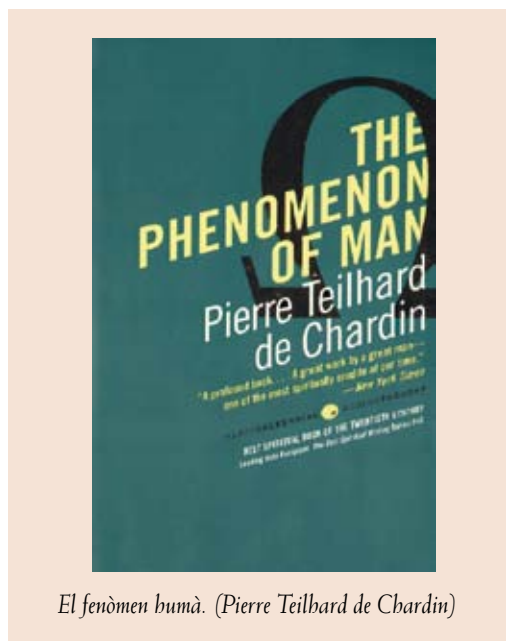
El Crist còsmic i la Creació del món

Entro ara en la dimensió teològica per parlar del Crist còsmic. Sovint, els diàlegs

sobre ciència i religió estan més propers a la possibilitat d'un Creador que no pas a la de Crist —un Creador encarnat, redemptor, salvador. Costa ben poc imaginar un Déu consistent en les grans lleis físico-matemàtiques que estructuraven l'univers. Quina racionalitat tan abstracta i pura, que ha il·luminat tants esperits, des de Pitàgores a Einstein! Costa una mica més, però no gaire, imaginar que aquest Creador pugui ser més que no pas tan sols física i matemàtiques: la seva racionalitat pot ser més àmplia, amorosa i tot.

Però imaginar un Déu que penetra en el món, que es fa part del món, que viu l'experiència de l'Amor i el dolor vistos des de dintre de l'univers, que s'impregna d'Amor i de dolor tal com són viscuts des de l'Uni-

El fenòmen humà. (Pierre Teilhard de Chardin)

vers, és molt audaç. De fet, no tindríem per què pensar-ho, si no fos per la Revelació —a la qual cadascú donarà la versemblança i el pes que li sembli plausible. Com que hi crec i m'agrada creure-hi, continuo el camí més enllà de les reflexions cosmològiques, i faig un parell d'anotacions —especulatives— sobre les possibles conseqüències entre el que

hem vist fins ara, i la idea del Crist còsmic. Com Teilhard, imagino que la dimensió còsmica de Crist té un paper en el dinamisme còsmic, enllà de l'espècie humana.

La idea de Creació fa venir a la ment, usualment, la idea d'inici de l'Univers. Els teòlegs ens recorden, però, que la idea de Creació és més àmplia i subtil que la de l'origen, i que es refereix a la relació entre Déu i univers en el que fa, per exemple, a les condicions d'existència, de sentit i d'interacció entre Déu i el món. Són qüestions que es plantejarien, doncs, fins i tot en un univers etern. En filosofia, s'ha dit diverses vegades que una sorpresa fonamental consisteix a preguntar-se per què hi ha alguna cosa en lloc de no haver-hi res. La física actual ajuda a plantejar aquesta qüestió d'una manera més abastable i concreta, menys difícil d'imaginar —imaginar el no-res resulta difícil. En fer-nos veure la gran diversitat d'universos imaginables, ens obliga a preguntar-nos per què l'Univers és tal com és —amb matèria, amb vida— en lloc de ser diferent —només de llum, o només gas diluït, o només de forats negres, o només una guspira brevíssima i diminuta... Fins i tot, ens ajuda a fer-nos conscients de la contingència del nostre Univers: un Univers, veritablement, que no sembla fer cap falta en l'ordre físic, ja que hi ha milions d'altres possibilitats d'univers.

La física d'avui, doncs, es pregunta no tan sols per l'existència de l'Univers, sinó també per la seva estructura, contingut, història i evolució futura. Ens diu que, pel que avui sabem, l'Univers s'expandirà indefinidament, sense frenar la seva expansió, i que la seva capacitat d'allotjar vida és limitada. Sembla, doncs, que el nostre Univers no és un lloc de vida eterna. En altres paraules: la idea d'una Creació que pugui dur a "un cel nou i una terra nova" excedeix la idea del nostre Univers.

És aquí, crec, que la idea d'una Creació per part d'un Déu dinàmic –trinitari– pugui resultar més atractiva que no pas la idea d'un Déu que crea el món i se'n desentén. Que la Creació superi la finitud de la vida demana, com a mínim, una dimensió més: no tan sols l'origen i el desplegament còsmic, sinó també la Creació d'un àmbit nou, enllà del del nostre Univers, on la vida pugui ser eterna o fora del temps.

En aquesta perspectiva, la Resurrecció de Crist ¿podria ser contemplada des d'una perspectiva còsmica, com l'inici d'una nova Creació paral·lela? La física recent ens ha acostumat a la idea de la possibilitat de molts universos, i de possible emergència d'un nou univers a partir d'una fluctuació quàntica adient d'un univers ja existent. La idea d'una nova Creació en la Resurrecció, què podria voler dir? La creació d'un àmbit nou d'existència? Un altre Univers, amb lleis físiques diferents? Un Univers sense espai ni temps? La pura Ment de Déu?

El Crist còsmic i la Salvació del món

Les idees de Redempció i Salvació van lligades a la superació d'una imperfecció –física i moral– de l'univers. La física d'avui ens fa pensar que un univers matemàticament perfecte –en el sentit que hagués mantingut sense trencar-les totes les simetries de les lleis físiques inicials–, no podria contenir vida. Sembla, doncs, que un cert grau d'imperfecció és necessari per a l'existència de vida i, encara més, per a l'existència de llibertat. Ens podríem preguntar quin és el grau d'imperfecció mínima necessària per a poder contenir un Amor màxim –vull dir, per a contenir una consciència d'existir, una consciència de valors, una llibertat, una capacitat de creació de noves realitats, una solidaritat, un anhel de connexió i d'unitat amb Déu.

No sé com podríem concretar explícitament la qüestió, però hi ha, si més no,

algunes condicions biològiques plausibles: l'existència d'un cervell prou desenvolupat capaç d'obrir-se a aquestes qüestions, a la creació –podríem dir-ne– d'un món dependent crucialment, en aspectes prou rellevants, de les aptituds del cervell: un univers amorós, social, estètic, espiritual, matemàtic... Això demana no tan sols l'existència de matèria, sinó també d'una evolució prebiològica i biològica, amb elements dinamitzadors d'atzar. Però, què cal prioritzar?: uns processos que no produeixin cap dolor –per exemple, un univers sense vida ni intel·ligència– o uns processos que, malgrat el dolor, duguin a la possibilitat d'una plenitud espiritual i una comunió profunda amb el Creador? Quin preu d'imperfecció i de dolor cal per fer possible aquesta plenitud? –no dolor premeditat, sinó capacitat biològicament realista de supervivència.

La idea de Salvació no sembla estar lligada a la construcció d'un univers perfecte des de bon començament, sinó a l'existència lliure i pervivència eterna de l'Amor entre Déu i criatura, no com un simple record o nostàlgia divina d'allò que en un moment vam ser, sinó amb una existència unitiva –viva, plena, continuada– probablement enllà del temps, en categories d'existència que ens resulta difícil imaginar.

Podria ser que la Creu representés l'experiència directa, feta per Déu mateix, de la imperfecció de les condicions d'existència d'aquest Amor? –dolor físic, dolor moral, abandonament, mort... Que fos, en certa manera, el moment més místic d'un Déu en fusió amb el fons més fons de la Creació, tal com els nostres moments més místics semblen apuntar a una fusió amb allò més alt de la Creació?

En aquest cas, l'important de la Creació seria l'existència mateixa de l'Amor a una escala còsmica –és a dir, l'existència, en l'univers, d'una o varies o moltes espècies capa-

Crist còsmic. (Gerardo Valenzuela Guzmán)

ces d'intel·ligència i espiritualitat, i obertes cap a la font de la Creació—, més que no pas l'existència concreta dels humans com a espècie i com a individus. En aquest sentit, no caldria que un Crist còsmic anés de civilització en civilització o de planeta en planeta repetint l'experiència de dolor, i repetint el mateix missatge, sinó que una sola experiència divina —immensament profunda— va ser suficient per salvar tot l'Amor que l'Univers pogués contenir, i redimir tot el dolor que en l'Univers es pogués experimentar.

Conclusions

Aquest escrit ha estat, bàsicament, una invitació a reprendre i actualitzar la idea del Crist còsmic, amb incorporació de conceptes cosmològics que encara no eren vigents —ni tan sols imaginats— a l'època en què Teilhard de Chardin va elaborar les seves formulacions sobre aquest tema.

Per a Teilhard, el Crist còsmic actualment, en certa manera, com un "atractor" de l'evolució de la matèria i de la vida cap a una

plenitud espiritual. Aquí, aparentment, he parlat poc d'evolució, però la idea evolutiva és una peça rellevant en la nostra visió de la relació entre el cosmos i la vida. D'una banda, l'evolució marca unes pautes temporals que, combinades amb la història de la matèria i l'expansió de l'univers, lliguen la vida a la immensitat —no tan sols a la immensitat de la història del nostre planeta, sinó a la immensitat de l'univers visible. D'altra banda, l'evolució té alguns matisos diferents que no tenia en l'època de Teilhard: s'imagina una evolució no restringida a la Terra, sinó possible en molts altres planetes, amb resultats diferents. Es percep més clarament la riquesa, varietat i sofisticació del dinamisme dels genomes, més enllà de simples mutacions de parells de bases. Teilhard va morir l'abril de 1955, dos anys després dels inicis de la biologia molecular, cinc anys abans que fos desxifrat el codi genètic, quinze anys abans dels inicis de l'enginyeria genètica, vint-i-cinc anys abans del començament del projecte genoma. Preguntar-se com influeixen aquestes noves perspectives conceptuals i pràctiques en el camí espiritual d'un científic cap a Déu resulta gairebé obligat, per als qui ens sentim atrets per aquests temes.

Naturalment, no he volgut buscar en les idees científiques esmentades cap mena de demostració o justificació de Crist des de la ciència, sinó tan sols examinar el context cultural per a expressar conceptes religiosos amb paraules que avui poden ressonar especialment, paraules d'una ciència que ens fa sorprendre del món, que sacseja la nostra capacitat d'imaginar i d'actuar, i que incideix en la nostra manera de viure l'espiritualitat, sense obligar-nos a renunciar a la profunditat religiosa del món.

David Jou

EL SIMBOLISME DELS ARBRES DEL JARDÍ DE L'ABADIA DE FLARAN (FRANÇA)

L'abadia de Flaran, situada a la regió de Midi-Pyrénées de l'Estat francès, presenta un simbolisme concret en els arbres del seu jardí. Ens en parla el doctor Josep Gordi Serrat, professor titular de Geografia Física de la Universitat de Girona.

Flaran és un monestir cistercenc fundat el 1151, fill de l'abadia d'Escaladieu, situat a la regió de *Midi-Pyrénées* al sud de l'Estat francès. Com que va rebre nombroses donacions va poder desenvolupar-se i créixer al llarg dels segles. Va mantenir-se viu i actiu fins el segle XVIII quan va ser desamortitzat. El 1972 el Departament de Gers el va adquirir i ha viscut una intensa restauració que ha retornat el conjunt arquitectònic a l'esplendor dels seus orígens.

Monestir de Flaran

Al llarg d'aquest article analitzarem com ha evolucionat l'abadia i el jardí de Flaran i ens entretindrem a estudiar el simbolisme dels arbres presents a l'actual jardí de l'abadia. Som conscients que el jardí que avui es visita és el resultat de la restauració del conjunt arquitectònic. Sabem, però, tot mirant-lo, que bona part dels arbres actuals ja

hi eren segles enrere. D'altra banda ens guia el pensament de sant Bernat de Claravall (1090-1153), principal difusor de l'Orde cistercenc, venerat tant per l'Església catòlica com per l'ortodoxa, i que deia en una de les seves cartes: *Trobareu millors coses en els boscos que no pas en els llibres, els arbres i les roques us ensenyaran allò que cap mestre humà no us pot ensenyar.*

Les funcions del jardí en el monestir cistercenc

El jardí de l'abadia, en el seu moment, fou una peça molt important del conjunt arquitectònic ja que els cistercencs volien ser fidels a la Regla de sant Benet, que tenia com un dels seus grans principis *ora et labora*. Per tant, el jardí havia de permetre l'autosuficiència alimentària de la comunitat. Per tot plegat, el jardí quedava subdividit en dues parts: una era productiva i l'altra contemplativa, fet que enllaçava també amb la tradició dels jardins àrabs i perses, ja que aquests jardins tenien com a objectiu presentar una concepció de l'ordre natural que desenvolupés els atributs d'ordre i bellesa com a valors propis de Déu; també eren, d'altra banda, espais on es recollien verdures i fruites.

Molts dels monestirs cistercencs van emmirallar-se en la planta ideal del monestir de Saint-Gall, a l'actual Suïssa. El seu abat en el

Claustre de Flaran

segle IX ja va dibuixar un plànol de com havia de ser un monestir autosuficient i per tant, hi apareixien totes les dependències que havia de tenir. La planta de Saint-Gall relaciona les diferents instal·lacions ramaderes i agrícoles. Una d'elles era el verger que, en ocasions, també podia funcionar com a cementiri. En el document del segle IX ja queda establert que aquest espai ha de contenir els següents arbres: *malariaus* (pomers), *perarius* (perers), *prunarius* (pruners), *sorbarius* (servers), *mispolarius* (nesprers), *laurus* (llorers), *castenarius* (castanyers), *persicus* (presseguers), *avellanarius* (avellaners) i *amendalarius* (ametllers).

Aquesta disposició mostra com el mode de vida cistercenc era essencialment rural i, en conseqüència, tot i que la primera funció del monestir és ajuntar-se per pregar, a les dependències monàstiques es feien totes les tasques lligades al món rural: sembrar, segar, veremar, assecar, manipular, fornejar...

El sector productiu del jardí monàstic es dividia, d'acord amb la tradició monàstica, en tres grans àmbits. L'*herbolarius* que era l'espai dedicat al conreu de les plantes medicinals i de les espècies que servien per condimentar el menjar. L'*hortus* que era l'indret on es conreaven les hortalisses i el verger on hi creixien els arbres fruiters. En alguns cenobis el verger també era el lloc on s'enterraven els difunts. Aquest fet responia a la simbologia de l'arbre de la vida ja que s'establí una clara relació entre la mort i el renaixement de la vida en forma de fruites. Al voltant d'aquest espai pro-

ductiu també hi havia grans arbres que tenien valor per la seva fusta o els seus fruits, com les nogueres, els plàtans, els roures o les oliveres. En documents medievals monàstics s'esmenten llistats de plantes medicinals, hortalisses i d'arbres fruiters que es conreaven.

El jardí contemplatiu era un espai de simbolisme i de sensacions. Convé tenir en compte que els jardins medievals ja pretenien convertir-se en una temptativa del retorn al paradís. Per tant hi predominaven tant els arbres i les seves ombres com les flors i les seves olors per tal de transportar els monjos a un espai de recolliment que afavorís la contemplació. En aquest apartat també cal incloure el jardí del claustre, que era el centre de la vida monàstica i també un espai de meditació, pregària o contemplació.

Visió lateral del jardí contemplatiu amb l'edifici de l'abadia al fons

L'estructura del jardí contemplatiu de l'abadia de Flaran és encara ara un espai rodejat de murs. Cal tenir present que els murs simbolitzen la protecció maternal, l'acolliment i la seguretat. A l'entorn d'aquesta qüestió recordem que bona part dels jardins i monestirs estaven dedicats a la Verge Maria.

Al centre del jardí se situa una font d'aigua, símbol de la fertilitat i de la regeneració de la vida, que està rodejada per quatre xiprers. Aquests arbres, per la seva forma estreta i allargada, evocuen l'espiritualitat i altres valors que detallarem més endavant. Per aquest motiu apareixen sovint al costat d'edificis religiosos o cementiris. Aquest espai central queda tancat per un conjunt de rosers. La rosa era i és una flor de gran valor simbòlic per al cristianisme i sempre present en l'art. La rosa vermella simbolitza l'amor diví de la Verge Maria i, a la vegada, la receptivitat espiritual ja que el calze va recollir les gotes de sang de Crist a la creu. A la rosa també s'hi vinculen pràctiques devocionals com el rosari i elements arquitectònics com la rosassa.

El simbolisme dels arbres

Els arbres que ens apareixen a l'actual abadia els podem classificar segons la seva situació. A l'entrada, rodejant l'antic camí, ens apareixen monumentals til·lers i plàtans. Al centre del jardí contemplatiu hi trobem els xiprers. Envoltant el jardí hi creixen, de forma aïllada, algunes nogueres i teixos, i

Els xiprers del centre del jardí contemplatiu de l'abadia de Flaran

L'espai de les plantes medicinals dins del jardí productiu de l'abadia de Flaran

dins del verger, una important diversitat d'arbres fruiters. Per comprendre millor la tria d'aquests arbres podem aturar-nos a recordar, breument, la simbologia del xiprer, el teix, la noguera i la figuera.

Comencem pel xiprer que és un arbre que ja apareix a la Bíblia. Vegem dos passatges bíblics que il·lustren el valor positiu del xiprer: *En lloc d'espines creixerà el xiprer, en lloc d'ortigues, la murtra. L'anomenada del Senyor serà gran, un senyal perpetu, indestructible (Is 55,13) o com una olivera carregada de fruit i com un xiprer que s'enlaira fins als núvols (Sir 50,10)*. Ara bé el xiprer és un arbre que pren valor espiritual en època més moderna, producte, sobretot, de la seva esveltesa que el converteix en una escala cap a Déu. Per aquest motiu apareixen en els claustres i jardins monàstics, en cementiris i al costat d'esglésies i ermites.

En els textos bíblics, la figuera i el seu fruit són de gran valor simbòlic, producte de l'alt valor alimentari de la figa, ja que té calci, potassi, ferro i fòsfor per a la gent que viu en terres desèrtiques. Per tant, és molt comú associar la figuera a la fertilitat i a l'abundància. Hi ha molts passatges bíblics que responen al símbol esmentat: *No us l'escolteu! Això us diu el rei d'Assíria: feu la pau amb mi, rendiu-vos, i cada un de vosaltres podrà menjar els fruits de la seva vinya i de la seva figuera, i beure l'aigua de la seva cisterna (1Re 5,5) i també cadascú s'asseurà a l'ombra de la seva parra o de la seva figuera, sense por de ningú. Ha parlat el Senyor de l'uni-*

Els majestuosos til·lers del vell camí d'entrada a l'abadia

vers (Mi 4,4). D'altra part com que és l'únic arbre que apareix esmentat com a espècie en el Gènesi alguns autors l'han associat a l'arbre de la vida: *Llavors a tots dos se'ls obriren els ulls i es van adonar que anaven nus. Van cosir fulles de figuera i se'n feren faldars* (Gn 3,7-8).

La noguera és també un arbre bíblic. Apareix esmentat en el Càntic dels Càntics (Ct 6,11-12):

*He baixat al jardí de les nogueres,
per veure com rebrota la vall,
per observar si la vinya brotona,
si floreixen els magraners.*

La noguera, com la resta d'arbres fruiters que apareixen citats als textos bíblics, ens remet al paradís perdut, tant per les fragàncies de les seves flors com per la carnositat de les seves fruites.

El teix és un arbre que no apareix esmentat a la Bíblia, però és considerat un símbol de la mort i de la resurrecció i per aquest motiu s'ha plantat al costat d'alguns cementiris i esglésies. Aquesta simbologia prové, en bona part, del caràcter perennifoli de les seves fulles i de la gran longevitat que té l'arbre. Per exemple, a moltes parròquies de l'Església Anglicana es va celebrar l'any

2000 amb festes a l'entorn dels teixos que, segons s'havia provat, ja vivien a l'època de Jesús.

El darrer arbre que comentarem és el til·ler, que tampoc és un arbre bíblic, però que simbolitza l'hospitalitat ja que la seva esplèndida capçada ens ofereix protecció i la forma de cor que té la seva fulla ens parla que som davant d'un arbre benèfic. Per aquest motiu es localitza en el vell camí d'entrada a l'abadia. De ben segur que les possibilitats que ofereixen les seves flors per fer tisanes havia de ser de gran interès per la comunitat monàstica.

Conclusions

La localització dels arbres segueix una lògica i simbolisme molt clar. A l'entrada ens apareixen els grans arbres: til·lers i plàtans ja que són espècies que desenvolupen esplendoroses capçades que generen una ombra reconfortant al peregrí i al caminant. Cal tenir present que l'abadia de Flaran se situa en el camí de peregrinació cap a Santiago de Compostela. A l'interior de l'abadia trobem el jardí contemplatiu que només té un arbre: el xiprer i dins del jardí productiu hi trobem els arbres fruiters: pruneres, pomeres, magraners... Al voltant de tot el jardí també hi creixen arbres que tenen tant valor per la seva fusta com pels seus fruits: la noguera, el teix i la figuera.

Bibliografia

AUDURIER, ALIX ET ALT.: *Jardins monastiques*, Les cahiers de Lagrasse 2, Nouvelles Preses du Languedoc, 2012.

DÉCENEUX, MARC: *Les abbayes médiévales en France*, Editions Ouest-France, Rennes.

VOGELLEHNER, DIETER : "Les jardins du haut moyen age (VIII-XII) siècles)" a *Flaran*, núm. 9, pp.11-41.

Josep Gordi

SANT ESTEVE HARDING, TERCER DELS FUNDADORS DE CISTER I AUTOR PRIMER DE LA BÍBLIA POLÍCROMA DE DIJON

Entre les persones que no són especialistes en monaquisme la fama, pel que fa a l'expansió inicial dels cistercencs, se l'enduu sempre sant Bernat de Claravall. El pare Alexandre Masoliver, monjo de Poblet i historiador, ens fa cinc cèntims de la gran importància de sant Esteve Harding a qui no dubta a qualificar d'autèntic fundador del Cister.

Introducció

Nascut al comtat de Somerset (1059), després de no quallar com a monjo entre els benedictins de Sherborne, i acabat un llarg pelegrinatge per Europa i els monestirs del seu temps, Esteve Harding professarà a Molesme, i serà un dels 21 monjos que acompanyaran l'abat Robert en la fundació de Cister, el nou monestir, cercant de viure la Regla de sant Benet en tota la seva plenitud. Una vegada allí, i havent estat obligat l'abat Robert a tornar a l'abadia de Molesme, succeirà l'abat Alberic (1108-1133) com a tercer abat de Cister¹.

En realitat serà ell l'autèntic fundador de l'Orde incipient (1098), després del curt abadiat de 9 anys d'Alberic, com autor que és de la Carta fundacional, *Charta caritatis et unanimitatis*, en la seva redacció primera —prior— de 1119, encara que s'imposà després la posterior, entre 1165 i 1194².

1 Vegeu en general Alejandro Masoliver, *Roberto, Alberico y Esteve Harding. Los orígenes de Cister*, "Studia Monastica", 26 (1984), p. 275-307 (En el que es refereix a ell p. 295 al final).

2 L'abbé Jean Marilier, *Chartes et Documents concernant l'Abbaye de Cîteaux*, "Bibliotheca Cisterciensis", 1, publica, entre d'altres, n. 69, p. 81, el privilegi *Ad hoc in apostolicae* del Papa Calixte II i qui confirma la Carta de Caritat, Saulieu, 23 de desembre del 1119; o abans, n. 31, p. 55, el *monitum* de sant Esteve sobre la recensió a fer del text bíblic, 1109 al final del tomos I de la pròpia Bíblia.

Per al text de la Carta de Caritat, sens dubte, la millor edició textual és la del manuscrit descobert per Mons. Josef Turk a la Universitat de Lubliana, Eslovènia, el 1931: *Textus Chartae Caritatis prioris et posterioris*, "Analecta Cisterciensia" IV, 1948, p. 112-113 per als folis 8r-12v; i vegeu igualment Canisius Noschitzka, *Codex manuscriptor 31 Bibliothecae Universitatis Labacensis*, id, VI, 1950 p. 1-124.

Els cistercencs, en el seu esperit, havien d'estimar-se fins al punt de "tenir un sol cor i una sola ànima" (Fets 4,32), de manera que la gràcia, donant testimoni de la Resurrecció de Jesús, actués abundantment en ells.

Prior d'Alberic, es féu aviat un entusiasta dels estudis bíblics, fins al punt que li devem una acurada recensió de la Bíblia segons la *Vulgata* de sant Jeroni, criteri aquest que assenyalà ell mateix en el seu *monitum* de 1109, tot just elegit abat. Cercà amb afany també els millors llibres litúrgics. Així, adoptarà per a la comunitat l'*Antifonari de Metz*, i rere un altre *monitum* de 1112, l'*Himnari ambrosià*, que féu copiar a Milà.

Les filiacions del seu abadiat

Durant el seu abadiat es funden les abadies filials de La Ferté, l'abat de la qual fou Filibert, vocació anterior a l'arribada de sant Bernat (1113); Pontigny, encapçalada per

Hug de Vitry, a la diòcesi d'Auxerre (1114); i tot seguit, el mateix 1115, Clairvaux-Claravall, essent el seu abat Bernat de Fontaines, i Morimond, amb Arnau com abat.

D'aquí se seguiran, com el propi Cister, les altres filiacions cistercenques. Seria amb molt la més abundosa, la de Claravall (335 monestirs), seguida del mateix Cister, a força distància (109 monestirs), àdhuc rere Morimond (133 monestirs). Vénen molt més enrere Pontigny amb 43, i la que menys La Ferté, amb solament 17 monestirs. Amb 8 anys arriben després a 12 les fundacions: Preuilly (1118); Trois-Fontaines, el mateix any, com també Cadou-

Bíblia MS 14, f.13v. David en majestat

MS.14, f. 128v. D capital del Llibre de la Saviesa

in, seguits per La Cour-Dieu i Fontenay (1119); i la primera de La Ferté, fora de França, Tiglieto (Itàlia, 1120).

Al scriptorium del seu temps

Al *scriptorium* del monestir, atès que no hi havia prou diners per a contractar ajudants de fora, acabà Esteve l'any 1111 la còpia dels *Moralia* de sant Gregori el Gran, i començà el 1112 la redacció de la Bíblia, en dos volums, que més tard seran quatre, amb el text bellament ornat amb precioses miniatures, que, després, purista i radical, fustigarà Bernat de Claravall a tot l'àmbit cistercenc.

Va parlar d'això Charles Oursel en la seva obra *Miniatures cisterciennes*, Mâcon, 1960, i més tard, amb tot detall bo i distin-

Moralia in Job, MS 170, f. 20. M capital.
Dos monjos amb l'hàbit primitiu marró

gint dos estils successius, Yolanda Zaluska, *L'enluminure et le Scriptorium de Cîteaux au XIIe siècle*, Cîteaux, 1989.

Es tracta de l'anomenada amb justícia *Bíblia de sant Esteve*. Enamorat de la Regla, la *Carta Caritatis* —que la desenvolupa en un document únic— serà model en el qual s'inspiraran els fundadors de les grans constitucions monàstiques a l'Edat Mitjana.

Els dies darrers

Per desgràcia, ja ancià, arribà a la fi de la seva carrera. Cec, dimití el càrrec, en el qual el succeí Guiu de Trois-Fontaines, que durarà només quatre mesos, depositat pel Capítol

Ill. 12. Dijon 129 (nº 13), f. 4v-5, Arbre de Jessè i Isaïes.

Ill. 13. Dijon (nº 12), f. 2, El Senyor i els dotze profetes menors.

General en raó d'un "vici secret". El seguirà Reinald de Bar, monjo també de Claravall (1074-1151). Esteve morí el 28 de març de 1134. És l'autèntic fundador de Cister i el seu primer legislador i gran artista. Sota Reinald, s'hi fa notar ja la petjada austera i radical de Bernat, que morirà el 1153 després de trenta-vuit anys de govern (1115-1153). Vint-i-cinc havien estat els d'Esteve (1108-1133). Seves són les fundacions ja citades.

Alexandre Masoliver

EL NOU JARDÍ DEL CLAUSTRE MAJOR DEL MONESTIR DE POBLET: SENTIT I SIGNIFICAT

Una de les actuacions que s'han dut a terme darrerament a Poblet ha estat la modificació en el disseny interior del jardí del claustre major. No ha estat només pura estètica. Del seu sentit i significat ens en parla Josep Maria Mallarach, assessor ambiental del Monestir des de 2007

Introducció

Les obres realitzades durant l'hivern de 2010-11 al claustre major del monestir per resoldre els problemes d'humitats, i les excavacions arqueològiques que s'hi van vincular, van comportar uns moviments de terres que van eliminar, pràcticament, tots els parterres i les plantes de jardí que hi havia hagut, llevat dels xiprers. Aquesta situació va permetre proposar una intervenció de jardineria en aquest espai tan emblemàtic.

Per entendre la importància d'aquest espai cal partir del lloc central que ocupa el claustre major en el monestir. Segons explica el P. Agustí Altisent, en la seva *Història de Poblet* (1974) *els cistercencs conceberen la planta de llurs monestirs a base de la idea de circulació entorn del claustre, centre de comunicació de totes les dependències*. Tal com fou a l'origen segueix essent-ho avui dia. El claustre major és un espai essencial en la vida de la comunitat monàstica, que hi desfila silenciosament set vegades al llarg del cycle diari: matines, laudes, eucaristia, esmorzar, dinar, vespres-sopar, lectura-completes. A més, a l'estiu, s'hi

reuneix cada vespre per escoltar la lectura de la Regla de sant Benet. I encara, en ocasions solemnes, acull processons. A aquest ús comunitari caldria afegir-hi les estones de meditació, pregària o contemplació que els monjos i els hostes passen al claustre, asseguts o caminant lentament, en diversos moments del dia o de la nit, especialment abans o durant l'albada. I naturalment, les hores del dia que està obert a la visita del públic, durant les quals hi desfilen unes 150.000 persones a l'any.

Fins l'any 2010, els jardins del claustre major no diferien gaire dels que es poden veure en molts d'altres conjunts monumentals del nostre país. La disposició i alternança de parterres de gespa arranada, amb alguns xiprers esparsos, ha esdevingut usual, tot i que té poca tradició històrica i demana molt de reg a les estacions seques.

En el procés de reflexió emprès sobre el futur de la jardineria de Poblet, hom va considerar que seria desitjable adoptar un tractament unitari a tot el complex monàstic, guiat pels principis de la jardineria bí-

blica. La intenció seria que tots els jardins del monestir no sols continguin, en un futur, plantes esmentades a la Bíblia, seguint la curiosa identificació realitzada pel professor Michael Zohary (1982), sinó que hi siguin disposades d'una manera significativa, des d'un punt de vista simbòlic, segons la funció dels espais en el conjunt monàstic. Així, tant els monjos com els hostes i els visitants, a més de gaudir de la bellesa i l'aroma de les plantes dels jardins pobletans, podrien recordar el seu ric simbolisme. A més, aquest propòsit és congruent amb els objectius de la conversió ecològica adoptada per la comunitat monàstica el 2009, tant pel que fa l'estalvi de consum d'aigua, com d'adobs i de productes fitosanitaris, tota vegada que la majoria d'espècies esmentades als llibres bíblics provenen d'uns territoris més secs i amb sòls més pobres que els de Poblet, són sofertes i demanen poques atencions.

Referents històrics

La pregunta sobre com havia estat originalment el jardí del claustre major roman sense resposta, car no es té coneixement de cap descripció de l'espai central del claustre quan fou construït, ni durant els segles posteriors. Segons el bibliotecari-arxiver fra Xavier Guanter, *no es coneix cap document de l'arxiu a partir del qual es pugui saber quines plantes hi havia hagut originàriament al claustre*. Les prospeccions arqueològiques només varen mostrar fragments d'antics drenatges soterrats per evacuar les aigües pluvials que recollia, però cap informació del jardí, el qual ha sofert moltes transformacions al llarg de la seva història. Ara bé, les recerques realitzades sobre els jardins medievals i renaixentistes de la ciutat de Barcelona han aportat informació sobre els jardins dels monestirs i convents de l'època al nostre país, la qual cosa permet inferir com podia ésser el de Poblet.

Els jardins claustrals

És així, que existeix constància que els jardins claustrals tenien tarongers i llimoners, que es consideraven aleshores *característics de la tradició de la jardineria medieval de la ciutat*, hereus de la jardineria hispano-musulmana, així com una considerable diversitat d'espècies herbàcies, ornamentals, aromàtiques i medicinals, segons documenta Margarida Parés (2005). Les recerques d'Anna Maria Adroher (1978 i 2000) palesen que els jardins claustrals barcelonins amb tarongers i llimoners són ben documentats a partir del segle XIV, com és el cas del monestir de Santa Maria de Jonqueres, que tenia el claustre dividit en quatre parterres, guarnits amb flors ornamentals i medicinals. A l'any 1494 consta que el jardí del claustre de la catedral de Barcelona tenia tarongers, llimoners i xiprers.

La documentació sobre les plantes utilitzades als jardins claustrals indica que se solien escollir espècies arbòries, arbustives o herbàcies, de bella fesomia i florida per evocar-hi el simbolisme del paradís. De fet, la paraula paradís prové del mot persa *paridazeza* que significa, literalment, espai tancat, i que s'aplicava als jardins closos, amb traçats de disseny geomètric. Les espècies d'arbres més freqüents als claustres medievals de la nostra terra eren els cirerers, pomers, tarongers, magraners i llimoners. Entre les plantes de flor destacaven les roses i els lliris, que apareixen citats en molts de documents de monestirs medievals (Landsberg, 2005).

Un dels exemples més acurats de jardins claustrals medievals, recolzats amb recerques històriques, es troba en un lloc insospitat: el Museu Metropolità de Nova York, en la secció anomenada *The Cloisters Gardens* (els jardins dels claustres). Allà es va fer la reconstrucció dels jardins de tres claustres monàstics europeus, un dels quals és el de Sant Miquel de Cuixà, que conté un total

de 66 espècies, amb predomini de les flors aromàtiques, escollides i combinades de manera que exhibeixin flor al llarg de tot el període vegetatiu, que escapça sovint la durada de l'hivern novaiorquès (Bayard, 1985).

En canvi, els jardins que s'han restaurat en diversos monestirs cistercencs europeus, com ara el de Fontfreda –l'abadia mare de Poblet– poden tenir una gran bellesa, però no s'han inspirat en models medievals, sinó renaixentistes o, més sovint encara, en models barrocs o neoclàssics. En tot cas, és ben documentat que l'aspecte que oferien la majoria dels jardins claustrals medievals era molt diferent dels jardins neoclàssics d'estil francès o italià que avui dia predominen en els claustres del nostre entorn, amb parterres coberts de gespa arranada, fileres de boxos retallats, amb camins de sorra o pedruscall, d'un aspecte més sobri i fred, estèticament parlant.

Claustre de Fontfreda

El jardí del claustre de Poblet abans de l'exclaustració

D'altra banda, l'ornamentació de l'arquitectura del claustre de Poblet aporta altres elements que cal tenir en compte. La ma-

joria dels capitells contenen elements vegetals, tot i que hi són escasses les representacions naturalistes que permetin identificar les espècies esculpides com són el roure, la figuera i l'acant. Molts dels capitells són ornamentats amb uns entrellaçats característics, que semblen inspirats en formes de cistelleria, a voltes amb flors i fruits esparsos, que el P. Altisent considerarà d'influència aràbiga, i que podrien ser un símbol de l'Orde del Cister (*Cistercium* en llatí, *Cîteaux* en francès), l'etimologia del qual alguns autors deriven o vinculen a cistell.

Altrament, hi ha evidències històriques segons les quals les influències aràbigues o, més pròpiament, hispano-àrabs o andalusines, de la decoració dels capitells, també aparegueren en el paviment i, segurament, en els domassos que engalanaven els murs de les galeries del claustre els dies de festes. En efecte, al paviment de les galeries del claustre no hi havia només sòbries lloses de pedra grisa, com podem veure avui, sinó que hi alternaven espais pavimentats amb mosaics ceràmics fets d'alicatats d'un vistós color rogenç, amb dissenys geomètrics octogonals, que desplegaven els característics entrellaçats d'estil andalusí, dels quals se'n conserven fragments al museu del monestir i també al Museu de la ceràmica de València. Segons González Martí (1952) aquests mosaics van ser encarregats en temps de l'abat Guillem Agulló (1361-1393) i van ser fabricats a València. Aquests fets no poden sorprendre, si es té present que el monestir de Poblet va ser edificat en un territori que era terra de frontera amb Al-Andalus, i que durant la seva primera època va mantenir relacions amb els territoris sota jurisdicció islàmica, com ho demostra, entre altres, un document emès per la cancelleria almohade de València que autoritza els ramats de Poblet a pasturar en terres musulmanes l'any 1217 (Altisent, 1974).

És ben versemblant, doncs, que, s'introduïssin també al jardí del claustre major de Poblet elements ornamentals propis de la jardineria hispano-àrab, caracteritzada per espècies florals i aromàtiques procedents de la Mediterrània i d'Orient mitjà, que els musulmans van introduir al nostre país, moltes de les quals, cal remarcar-ho, apareixen esmentades en els llibres bíblics. Aquest supòsit es reforça si considerem la coincidència simbòlica que tenien aquests jardins en la tradició cristiana i islàmica, especialment l'*hortus conclusus* de la tradició monàstica. En efecte: els patis enjardinats interiors freqüents en molts dels territoris musulmans veïns simbolitzaven també els jardins paradisiacs (*jannat al-firdaws*) i ho representaven per mitjà de la clàssica divisió quadrangular d'origen persa (*chagar-bagh*), que evocava els quatre rius del paradís, amb una atractiva combinació d'espècies florals i aromàtiques, juntament amb fonts o, a vegades, safareigs o piscines, tal com exposa Emma Clark (2004). I és ben sabut que el refinament artístic i estètic de la civilització andalusina era admirat, i sovint emulat en els territoris cristians del nord peninsular durant l'edat Mitjana (Burkhardt, 1977).

Tanmateix, és ben probable que els canvis de pintura i decoració que va viure el claustre en diverses etapes de la seva història, posats de manifest durant les obres realitzades darrerament, tinguessin una correlació en el seu jardí. Un dels períodes on això semblaria més evident és el de Martí l'Humà –tan significatiu en la història de Poblet–, el rei enamorat dels jardins. És documentat que el rei Martí va iniciar el verger o jardí del Palau Reial Major de Barcelona l'any 1401, que va esdevenir un model per a molts jardins de la ciutat comtal. El rei mateix va dirigir personalment les obres d'establiment d'aquest jardí, que van durar sis anys, i es conserven cartes que, a més de

mostrar la cura que en tenia, palesen que va fer importar tarongers, atzerolers, cirerers, llimoners, presseguers, poncemers, pomes, gessamins, murtres, alfàbregues de fulla menuda, i també ceps i parres, que es plantaven a les galeries perquè grimpeessin cap amunt. La majoria d'aquestes plantes les va fer dur des de València, però algunes foren importades de Còrdova o Sicília (Adroher, 1975).

El jardí del claustre de Poblet des de l'exclaustració

Com ja s'ha dit, a Poblet es desconeixen els canvis concrets que el jardí del claustre major va experimentar al llarg de la seva història. Se sap, però, que, a partir de 1835, després de l'exclaustració, el jardí va quedar abandonat. El llibre *Història de la restauració de Poblet*, de Joan Bassegoda i Nonell (1983) reproduïx una fotografia de 1901 que el mostra en un lamentable estat d'abandó, ple de bardissa, amb algun fruiter i sense cap xiprer.

Durant el segle passat hi ha constància que s'hi van dur a terme dues intervencions. La primera ordenació del jardí del claustre major al segle passat es va executar als voltants de l'any 1930. En diverses fotografies preses entre 1940-45, publicades a la primera Memòria Anual de la Germandat de Benefactors de Poblet, es pot observar que tenia una divisió inusitada, amb 7 o 9 parterres (no es pot determinar amb seguretat, car les imatges són fragmentàries), dels quals 5 o 6 eren quadrangulars i els altres, adjacents al temple del lavatori, romboïdals. Dins dels parterres, s'hi van plantar una sèrie de xiprers, dos arbres caducifolis indeterminats, alguns arbusts i diverses espècies herbàcies. Les vores del parterres estaven definides per teules clavades verticalment.

La segona intervenció en el jardí –la mateixa que es va desmuntar el 2011– es va dur

a terme uns quaranta anys més tard, entre 1971 i 1972. La Memòria de la Germandat de l'any 1970-71, diu que *se desarrolla la nueva ordenación del jardín del claustro románico-gótico y la restauración de pilares, puertas y muros exteriores. Se espera inaugurarlo en Semana Santa de 1972.*

Una cosa cal deixar ben clara: Els parterres que existien al claustre abans de les obres que s'hi han dut a terme no respectaven cap de les regles compositives de l'enjardinament dels claustres monàstics medievals: tenien una distribució asimètrica, eren en nombre de sis, amb mides i formes desiguals i angles arrodonits, i deixaven lliures uns amplis camins, igualment asimètrics per passejar dins del pati central.

Ara bé, l'anàlisi dels claustres monàstics europeus medievals, des dels primers documents amb plànols que es conserven, com els del monestir suís de Sant Gall (s. IX), mostra que els parterres dels claustres solien seguir una simetria quaternària (Hales, 2005), a la qual es vincula el simbolisme de la quaternitat: l'estabilitat, l'ordre i ritme de la creació, que es manifesta en els quatre elements, les quatre estacions, les quatre parts del cicle diari, les quatre edats humanes, els quatre humors, i també els quatre rius del paradís (Gen 2, 8-14) o la forma quadrada de la Jerusalem celestial (Ap 21, 16), entre d'altres (Shimmel, 1993). Els quatre parterres que resultaven d'aquesta composició s'anomenen quarterons. Al centre –geomètric o simbòlic– del claustre acostumava a haver-hi una font o pou que evoca l'Aigua de Vida (Ap 22, 1-17). A Poblet, on la font és excèntrica, sigui per motius funcionals –la proximitat amb l'entrada del refector– i/o simbòlics, relatius a l'Encarnació del Verb, la posició simbòlicament central de l'aigua es manifesta per la forma circular del lavatori –car el cercle simbolitza la perfecció– situat a l'interior d'un bell temple de planta hexagonal, que fa la transició entre el cercle i el quadrat, que

pot ser que evoqués el sis dies de la creació. En tot cas és ben establert que els números simbòlics que apareixen en la Bíblia van tenir un paper fonamental no sols en la litúrgia sinó també en l'arquitectura i altres formes d'art sagrat medieval (Meyer, 1975).

La intervenció realitzada

La Direcció General de Patrimoni va definir tres condicions: primera, establir una franja de 2,30 m d'amplada de grava a tot el perímetre intern del claustre, a comptar a partir de la part exterior de les columnes; segona, evitar espècies que demanin aportacions notables d'aigua per reduir les humitats; tercera, que les plantes no entorpiessin la visualització del claustre des de les galeries, cosa que exclou poder-hi plantar més arbres o arbusts alts. La proposta executada respecta aquestes condicions i es justifica tant històricament com simbòlica, amb el

Obres realitzades al perímetre intern del claustre

Foto: Sam Soler.

Rosers florits "Abadia de Poblet" en el claustre major

propòsit de garantir un diàleg harmònic amb el simbolisme de l'arquitectura del claustre.

La proposta executada ha permès recuperar la distribució pròpia dels jardins claustrals medievals, amb una composició d'espècies que manifesta el simbolisme paradisiàc i que, a més, reflecteix el simbolisme cistercenc de les quatre ales del claustre.

La divisió quaternària de l'espai del jardí del claustre s'obté per mitjà d'una forma bàsica: la creu. Després d'analitzar-ho curiosament, es va constatar que la divisió de l'espai interior amb la creu llatina és la que més bé s'adiu amb la composició arquitectònica del claustre, especialment pel que fa a l'encaix del temple del lavatori, que és excèntric i es recolza a l'ala nord.

La separació entre els parterres, els camins i perímetre drenant de grava, s'ha fet de la mateixa pedra del monestir, tallada. L'emplaçament de la petita font de l'època de l'abat Guimerà podria explicar-se pel fet que

en aquella època els parterres s'haguessin dividit seguint la creu de Sant Andreu. Amb el disseny actual, basat en la creu llatina, la font queda situada a l'interior d'un parterre.

Per recobrir la superfície dels camins, es van escollir palets de marbre blanc. Calia que fos una roca cristal·lina, pel fet que les roques cristal·lines són més 'pures', simbòlicament parlant, atès que els seus constituents minerals s'han simplificat i reordenat en cristalls. A més, des d'un punt de vista estètic i pràctic, són més resistents a la meteorització, motiu pel qual mantenen un aspecte inalterat, d'aparença més neta, durant més temps que les roques d'origen sedimentari, com les calcàries. Per això resulten més adequades per a simbolitzar el paradís.

La selecció de les espècies plantades als quarterons s'ha regit, com és lògic, pels condicionants climàtics del claustre, amb el propòsit d'allargar la seqüència de la floració tant com sigui possible durant el període

vegetatiu per evocar el simbolisme paradisiàc. També s'ha volgut garantir que hi hagi una proporció d'espècies aromàtiques, per tal d'afegir perfums al silenci, els cants dels ocells o la remor de l'aigua característics d'aquest espai emblemàtic; uns perfums que aniran canviant, igual com les flors, al compàs dels ritmes diürns i estacionals.

Els quatre xiprers que hi romanen provenen del grup que s'hi va plantar a inicis del segle passat i s'hi han desenvolupat molt bé. Tot i que el xiprer apareix poques vegades en els claustres medievals, s'han respectat perquè queden ben posats, un per quarteró, i perquè es tracta d'una espècie bíblica, que evoca la immortalitat, la rectitud dels justos i la saviesa. Per exemple, quan la Saviesa es compara a si mateixa a les plantes, la segona espècie que esmenta és el xiprer (Sir 24, 13). A més a l'estiu aquests xiprers aixopluguen molts ocells que embelleixen el claustre amb els seus cants joiosos i durant els oficis del matí es poden escoltar junt amb els cants dels monjos que ressonen dins de l'església.

Cal remarcar que en la tria de les espècies dels parterres es va donar prioritat a les plantes silvestres enfront de les conreades. La justificació és doble: en primer lloc, les plantes silvestres provenen del Creador, sense artificis humans, i per tant evocuen més directament el simbolisme paradisiàc. Segonament, la presència de flors silvestres ajuda a meditar sobre el valor espiritual de la natura i el simbolisme espiritual de les flors. Les espècies plantades provenen de la regió mediterrània o d'Orient mitjà, per congruència amb les directrius generals de la jardineria del monestir indicades abans. Per tal de traduir el simbolisme del claustre cistercenc en la disposició floral es va optar per fer ús del simbolisme medieval dels colors, ben explicat per Frédéric Portal (1996), de la manera següent:

- A l'ala sud, la més ombrívola, que correspon a la dimensió espiritual, recolzada amb l'església major, hi ha les plantes de flor blanca, car el blanc és el color de la totalitat, de la llum increada, de la unitat divina, la perfecció, la puresa i la castedat.

Plantes del jardí del claustre major a l'ala est

- A l'ala est, que correspon a la dimensió anímica, recolzada amb la sala capitular, és on hi ha les plantes de flor groga, car el groc simbolitza la llum creada, la inspiració i la doctrina.

- A l'ala nord, la més assolellada, que correspon a la dimensió corporal, recolzada amb el refectori i la cuina, hi ha les plantes de flor vermella, car el vermell simbolitza la santificació, el sacrifici, l'holocaust, i la sang.

- A l'ala oest, que correspon al proïsme, a la dimensió social, recolzada amb la porteria i l'entrada, per on accedeixen els visitants i hostes al monestir, hi ha les plantes de flor blava, car el blau és tercer color primari, al costat del groc i vermell.

Ara bé, atesos els condicionats climàtics de l'interior del claustre, la voluntat d'aconseguir que hi hagi plantes florides la major

part de l'any, i amb la finalitat d'enriquir la diversitat cromàtica, es va proposar que les transicions entre aquests quatre colors dominants no fossin brusques sinó graduals, i s'aconsegueixin per mitjà d'espècies que donin flors dels colors intermedis. És a dir: entre el blanc i el blau, una franja de flors de color blau cel; entre el blau i el vermell, una franja de flors morades o violetes; entre el vermell i el groc, una franja de flors taronges o carbasses; i entre el groc i el blanc, una franja de flors mixtes d'aquest color o de groc palla.

Altrament, la distribució de les plantes es va fer de manera que les de mida més baixa fossin emplaçades a la perifèria i les de mida més alta, gradualment cap a l'interior, fins arribar als rosers del centre. El fet d'assignar a la rosa aquesta posició central es justifica per diversos motius de pes:

a) El vincle simbòlic que la rosa té amb la Verge Maria, patrona del monestir, la *Rosa mystica*, en les lletanies lauretanes. De fet, el mateix jardí clos s'identificava simbòlicament amb el jardí marià i amb la rosa, com va demostrar C. Beaune (1998).

b) La rosa és, segurament, la flor simbòlica més important en l'art cristià, símbol de la receptivitat espiritual, del calze que recull les gotes de Crist, i s'hi vinculen pràctiques devocionals tan importants com la del rosari, o elements arquitectònics tan destacats com la rosassa.

c) El color rosa-ocre que té la rosa plantada és un color de síntesi entre el blanc, el groc i el vermell, que, com s'ha dit, corresponen a les tres ales del claustre que simbolitzen les tres dimensions de l'ésser humà: la de l'esperit, la de la psique i la del cos.

d) I finalment, com és lògic, pel fet de ser una varietat de rosa perfumada que fou creada expressament per al monestir, motiu pel qual el P. Abat la va batejar amb el nom d'Abadia de Poblet.

Foto: Sam Soler

Jardí nou del claustre (vista del costat oest)

L'explicació als visitants del monestir del simbolisme del jardí i del claustre és previst que s'integri en el relat de les audio-guies així que es posin en funcionament per millorar la qualitat de la visita.

La primera espècie plantada, com no podia ser altrament, fou la rosa Abadia de Poblet, que el P. Abat va beneir i plantar el 8 de juliol de 2011. A continuació es van plantar una cinquantena d'espècies diferents als parterres, escollides segons els criteris esmentats anteriorment. A la vista de la seva evolució, l'any passat i aquest s'ha anat completant la plantació amb una vintena d'altres espècies, combinant els bulbs amb les vivaces, les herbàcies i les arbustives, perquè establir un jardí d'aquesta complexitat i diversitat demana un cert temps. És d'esperar que d'ací a un parell d'anys el jardí del claustre major ja ofereixi a tots aquells qui en puguin gaudir un tast del paradís.

Josep Maria Mallarach

Foto: Sam Soler.

Vista del costat oest o de ponent

Bibliografia

ADROHER I TASIS, A.M. (1978) *El Palau reial major de Barcelona*. Premi Ciutat de Barcelona 1975.

ADROHER I TASIS, A.M. (2000) "Jardins medievals i renaixentistes, a El món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als decrets de nova planta". *Congrés d'història de la Corona d'Aragó 17*. Barcelona / Poblet / Lleida.

ALTISENT, A. (1974) *Història de Poblet*. Publicacions Abadia de Poblet.

ANÒNIM (1961) *Memoria Anual de la Hermandad de Bieneciores de Santa María de Poblet 1945-1960*. Poblet, imprenta monàstica.

BAYARD, T. (1985) *Sweet Herbs and Sundry Flowers. Medieval Gardens and the Gardens of the Cloisters. The Metropolitan Museum of Art of New Your*.

BASSEGODA I NONELL, J. (1983) *Història de la restauració de Poblet*. Publicacions Abadia de Poblet.

BURKHARD, T. (1977) *La civilización hispanoárabe* (traducció castellana de l'original alemany). Alianza Editorial.

CLARK, E. (2004) *The Art of the Islamic Garden*. Crowood Edition.

GONZÁLEZ MARTÍ, M. (1952) "La azulejería medieval valenciana (1238-1500)" a: *Cerámica del Levante español. Siglos medievales*. Tomo II, Alicatados y azulejos, Barcelona.

HALES, M. (2005) *Monastic Gardens*. Stewart Tabori & Chang. 158 p.

LANDSBERG, S. (2005) *The Medieval Garden*. University of Toronto Press. 144 p.

PARÉS, M. (2005) *Guia de natura de Barcelona. Aproximació a la història de la natura a la ciutat*. Ajuntament de Barcelona, Linx edicions.

PORTAL, F. (1996) *El simbolismo de los colores, en la Antigüedad, la Edad Media y los tiempos modernos*. Ed. J.J. de Olañeta, Palma de Mallorca.

SCOTSTAD, M. & STANNARD, J. (1983) *Gardens of the Middle Ages, a Garden History*, 11:177.

SHIMMEL, A. (1993) *The Mystery of Numbers*. Oxford University Press. New York-Oxford.

ZOHARY, M. (1982) *Plants of the Bible*. Cambridge University Press.

KÁNDIDA SARATXAGA,

ABADESSA DEL MONESTIR DE LAZKAO

Aquest any ha predicat els exercicis espirituals de la comunitat de Poblet la mare Kándida Saratxaga, abadessa del monestir basc de Lazkao, elegida recentment com a presidenta de la Congregació de Castella. Fra Octavi Vilà –amb la col·laboració de fra Bernat Folcrà– ha aprofitat l'avinentsa per entrevistar-la.

Kándida Saratxaga

¿Quién es y qué es la monja o el monje hoy en la Iglesia y en el mundo? ¿Qué papel tienen que jugar los monasterios hoy en nuestra sociedad?

Para nosotros, los monjes, Dios es la referencia integral de nuestra vida, su sentido. Por eso hemos querido referir a Dios nuestra existencia radicalmente, para que "todo lo nuestro" refiera a Dios como núcleo fundante de toda nuestra existencia.

¿Qué papel puede tener concretamente el carisma cisterciense en la Iglesia y en el mundo de hoy? ¿Mantiene su vigencia? ¿Qué aportamos

nosotros como cistercienses que no aporten otros?

En la Iglesia cada familia espiritual tiene sus tradiciones. Pero lo esencial en todas es que remitan a lo nuclear. Y bajar a lo nuclear, en el carisma cisterciense, es la vida con Dios en una existencia sencilla, simple, y cenobítica. La referencia de Dios que señala nuestra vida es que la existencia puede ser sencilla: una vida normal, de quehaceres sencillos y cotidianos, en la que con otros hermanos buscamos juntos a Dios. No tenemos que hacer cosas raras, ni poner bombillitas en el árbol de navidad... no, no, sencillamente eso: ser como un árbol, un árbol que crece cada día sin hacer ruido, pero con referencia a Dios y a vivir junto con los hermanos. Solo eso, nada más.

Estos días nos ha presentado la Regla de san Benito como un camino, que el propio Benito recorrió y que influye en su visión de la vida monástica, una visión que evoluciona, cambia. En su caso concreto ¿cómo ha ido viviendo este camino? ¿En qué ha ido cambiando su visión de la vida monástica, desde

los inicios de la vocación, hasta los años de experiencia de abadesa?

Es lo que os decía antes, durante los ejercicios, que hay un proceso simultáneo

«Yo me suelo decir que no tengo vida privada, y no me quejo de no tenerla!, porque el no tener vida privada ya es, de por sí, un agrandar la vida.»

entre madurez personal, madurez humana, proceso psicológico y espiritual. Es una pedagogía simultánea que a mí me parece que Dios lleva con todo hombre. Yo he visto cómo me ha ido cambiando la experiencia monástica y humana, como le pasaba a san Benito en *Los Diálogos*. En la medida en que Dios daba a san Benito una experiencia vital a discernir y la superaba, la consecuencia era una mayor irradiación espiritual. Pues en pequeña medida nos sucede a todos. El Señor nos va conduciendo por ciclos vitales y por experiencias, y en la medida en que esto sucede, se amplía el horizonte, se amplía el horizonte monástico, se amplía el horizonte de creyente, y se relativizan muchas cosas que antes tenían importancia y que de repente, vistas de manera más global, no lo son tanto. Yo creo que la vida de la gente no es muy diferente de la nuestra; nuestra vida es simplemente ir viviendo la vida con Dios y la vida con los hermanos. Y cada vez tienen más importancia los hermanos. Desde que soy abadesa me doy cuenta que cada vez tienen más importancia las hermanas. Yo me suelo decir que no tengo vida privada, ¡y no me quejo de no tenerla!, porque el no tener vida privada ya es, de por sí, un agrandar la vida.

Hay un libro de Enzo Bianchi que me gustó mucho y se intitula "No somos mejores". Su tema es que no somos mejores por el sólo hecho de vivir en un estado de perfección...

No somos mejores en absoluto. Simplemente hemos hecho de Dios nuestra referencia integral, no a tiempos parciales, no

compaginándolo con esposas o hijos, por ejemplo. Lo hemos hecho a tiempo completo, o sea, Dios en todo, desde que te levantas hasta que te acuestas. Por ejemplo, el ir con hábito. El salir con hábito significa que

no puedes hacer otras cosas, sino sólo las que están dentro del hábito. Eso significa darle a tu existencia, globalmente, la referencia a Dios. Eso no es ser mejores, eso es más compromiso.

A veces pienso que sería lo de la parábola de los talentos: nos pedirán

más porque estuvimos en un entorno que favorecía más.

Sí, pero a mí las justicias retributivas y distributivas me parecen un poquitín muy humanas. Yo no sé si Dios tiene esa lógica. Creo que no, creo que no tenga esa lógica. Tal vez suene raro, pero al final yo creo que estaremos a la misma altura el máximo pecador y el máximo santo, porque Dios será para todo para todos.

Nos examinarán en el amor, según san Juan de la Cruz

¡Hombre, eso seguro!

Una pregunta un poco más eclesial. ¿Hay dos modelos de Iglesia con visiones no antagónicas, pero sí distintas, por ejemplo respecto de la aplicación del Concilio Vaticano II? Unos hablan de la letra y otros del espíritu del Concilio. ¿El Concilio Vaticano II es un Concilio a aplicar todavía? A su parecer ¿existe esta diferenciación de sensibilidades o quizás son posicionamientos concretos en temas concretos, más que una división global?

«El Dios en el que creemos es el que paseaba por Galilea; el que leía la vida y hablaba con los hombres en la encrucijada de los caminos. Es el Dios que hay que descubrir cada día porque cada día es nuevo y más grande de lo que hasta ayer conocimos.»

Yo creo que son sensibilidades. Desde el Vaticano II ciertamente ha habido una secularización social sobre todo en Europa. Yo no creo que su causa haya sido el Vaticano II. Ha habido una secularización porque la persona humana ha cambiado, y no hemos sabido encontrarle la vena por donde entrarle; esa vena religiosa que subyace al ser humano. Yo creo que no hemos sabido tocarle esa veta religiosa. Algunos dicen que para tocarle esa veta deberíamos volver a formas que sean formalmente más religiosas. Yo no creo que el hombre sea capaz ahora de entenderlas, porque la verdadera veta religiosa es la que une con Dios, no la veta de las formas. Entonces, por mucho que le pongamos mucha estética religiosa, nos verán como un museo. Y lo que se está jugando ahora son las sensibilidades formales, cuando el problema es la trasmisión de la experiencia del Dios Vivo.

Esta mañana nos ha hablado de la apostasía silenciosa, la gente que se va y abandona la práctica sin dar portazos...

Ni portazos ni nada. Además es que ni saben que la están abandonando. Es decir, tienen tantos estímulos por todas partes, —el tiempo de ocio está tan lleno de posibilidades y estímulos—, que las personas van eligiendo y eligiendo entre tantas posibilidades de vida, que abandonan sin darse cuenta la práctica religiosa. Estoy convencida de que abandonan sin darse cuenta, porque en cuanto les rascas un poquitín, notas que conservan un fondo religioso. Pero lo dejan, sin saber por qué, y muy silenciosamente, además. Y nosotros no hemos sabido encontrar esa veta, que todo el mundo tiene, la veta de ese deseo abismal de plenitud que no se sacia con sucedáneos. Y creo que ese es el gran problema que tiene la Iglesia, saber encontrar esa veta para llegar al hombre de hoy.

¿No tiene la sensación de que, a veces, como la Iglesia no puede entender el mundo, o el mundo no entiende la Iglesia, nos intentamos cerrar para conservar lo que tenemos? Esto es un aspecto importante que va contra el espíritu del Concilio que quería abrirse al mundo, aceptar cosas del mundo, aceptar la barca del mundo.

¿Hemos echado al niño con la palangana, como dicen? No, no lo creo, no se ha echado al niño. Lo que pasa es que ha coincidido con una secularización mundial. Solamente están desarrollándose, en estos momentos, estos tipos de religiones fanáticas. Porque ni siquiera está progresando el Islam moderado, el Islam de los sufíes, sino el Islam de los talibanes. Por otra parte, cerrarse para conservar ¿qué? El Dios en el que creemos es el que paseaba por Galilea; el que leía la vida y hablaba con los hombres en la encrucijada de los caminos. Es el Dios que hay que descubrir cada día porque cada día es nuevo y más grande de lo que hasta ayer conocimos.

La Iglesia ha recibido estos días a su nuevo pastor, un nuevo obispo de Roma ¿A su juicio qué grandes problemas afronta la Iglesia hoy y cómo debería plantearse su solución?

Para mí el gran problema que tiene la Iglesia es la transmisión de la fe, pero no como depósito de tradiciones, sino como experiencia de relación con el Dios Vivo. En los primeros tiempos de la Iglesia existían las catequesis mistagógicas, después tuvo la Iglesia la intuición enorme de san Ignacio con los ejercicios, ¡cuántas conversiones de fe profundas no habrán hecho los ejercicios! Quizás seamos nosotros, los monjes, quienes estemos llamados a poner a las personas, solas, ante Dios. Nuestras hospederías son las que sacan a la gente de la ciudad y le dicen: "Aquí tenéis un lugar para rezar y aquí un lugar para estar". Porque yo

creo que hay que llevar a la persona —como decía Ortega— a la verdad, ponerla ante la Verdad, y que sea ella quien la descubra. Llevar a la persona hasta el punto en que la pregunta por su verdad aflore; encontrar un método en el que a la persona le hayas quitado tanto su objeto de deseo, que esté abierta a encontrar verdaderamente a Dios. Yo estoy dispuesta a reivindicar que vuelvan los ejercicios, donde la gente tenga todo un mes para que te vayan quitando imágenes falsas de la vida, y cuando te veas despojado de todo, hazte la pregunta, la pregunta de tu vida, de tu vocación, esa pregunta. Encontrar ese método iniciático que fue, y siguen siendo, los ejercicios.

Dentro de la Iglesia están surgiendo nuevos movimientos y nuevas comunidades, calificados como carismáticos. ¿Vivimos el siglo de las nuevas comunidades y movimientos al estilo de cómo se vivió en los tiempos de las órdenes monásticas o las congregaciones dedicadas a la enseñanza o a la atención social? ¿Es este el camino por dónde va la Iglesia del siglo XXI? Esta pregunta estos días ha vuelto a ser de actualidad, porque se ha elegido como nuevo papa un jesuita frente a otros candidatos representantes de los nuevos movimientos. Igual estamos en una época de cambio en que existe esta especie de “lucha” entre lo que ha sido hasta ahora y lo que podría ser, pero que todavía quizás aún no ha llegado a ser.

Yo con los movimientos tengo un poquito el reparo de la prudencia. Es el tiempo el que lo dirá. Hay un claro ejemplo: circuló un vídeo por internet de las monjas de Lerma. Estaban todas en el locutorio, y de repente co-

menzaron todas a levantarse y hacer la ola. Y yo las miré con indiferencia espiritual, como creo que habría hecho san Ignacio, las miré y me pregunté: Mari Kandi, tú a los veinte tres años (que fue cuando entré en el monasterio), ¿te hubieses metido en un convento así? Ah, yo no. Por eso, si la juventud actual necesita ese tipo de expresiones, bueno, yo no tengo nada que decir: es su forma. Pero a mí me resulta difícil entender tales expresiones. Si responden a una necesidad emocional de la juventud y la expresa y transmite así, es su tiempo. Ahora, yo, en mi tiempo, no habría optado por una espiritualidad de este tipo. Debo ser ya demasiado vieja.

Yo creo que ha sido un claro ejemplo, porque comenzaron siendo clarisas y acabaron siendo una orden nueva. Ahora bien, se produce otro elemento que ha evolucionado casi al revés como lo son las fraternidades de san Bruno. El monasterio de Sijena es un ejemplo de lo que quiero decir. Las vocaciones cartujanas en Benifaçà están bajando, o la comunidad está envejeciendo, y, en cambio, Sijena tiene muchas vocaciones, de manera que se está comenzando a contemplar la familia cartujana, que no tiene forma estructural todavía, en un intento

de unir las dos dimensiones. Lo que antes decíamos de las formas.

Si responden a una necesidad, me parece pertinente y adecuado. Lo que yo no comprendo son las rupturas. Yo puedo admitir tranquilamente que cada familia religiosa exprese su relación con Dios de forma diferente, pero a mi personalmente hay formas que me resultan extrañas. Y cuando hemos hablado amigas de distintas órdenes de esto,

«Cada tiempo histórico tiene su expresión espiritual y crea sus institutos religiosos. Lo único a salvaguardar es la búsqueda sincera de Dios y la libertad interior de las personas.»

todas hemos coincidido en que ninguna de las que estábamos de órdenes tradicionales cambiaríamos a nuevas formas, ninguna. ¿Por qué? Pues porque la orden tradicional tienen un poso de experiencia. Ya entras en ellas con un bagaje cultural que está detrás de cada monja...; detrás de un monasterio hay un bagaje espiritual y cultural enorme; en cambio los movimientos nuevos tienen que hacerse. Pero además, tradición y novedad no tienen por qué ser excluyentes.

«...detrás de un monasterio hay un bagaje espiritual y cultural enorme; en cambio los movimientos nuevos tienen que hacerse. Pero además, tradición y novedad no tienen por qué ser excluyentes.»

Es la transmisión de generaciones...

Sí, pero, vosotros los monjes de Poblet, tenéis las piedras, tenéis las piedras y tenéis el archivo y el *costumario*. Eso conforma. Yo no estoy en contra de las formas nuevas, ni tengo ningún tipo de aprehensión hacia su espiritualidad. Si la juventud de hoy lo demanda y así se va y transmite a Dios, yo no tengo nada en contra. Cada tiempo histórico tiene su expresión espiritual y crea sus institutos religiosos. Lo único a salvaguardar es la búsqueda sincera de Dios y la libertad interior de las personas.

Puede ser que en movimientos que llevan más tiempo (pienso en el *Opus Dei*), la evolución de los años haya alejado también esa intromisión en la vida interna. Porque el *Opus Dei* de hoy no es el de los años cincuenta o sesenta. Podría ser que estos movimientos evolucionen también en este sentido.

También evolucionarán. Es que es la única forma de que perduren. Porque el *fervor converso* sin estar discernido puede acabar en el *furor del converso*. Hay que respetar tiempos, hay que respetar procesos y hay que respetar intimidades personales. No todo el mundo se va a convertir lo mismo que tú.

De hecho la Santa Sede ha reaccionado a tiempo...

Ha reaccionado a tiempo. El fuero interno tiene que ser respetado, porque en caso contrario las personas acabamos dependientes y esclavizadas. Y a eso no se debe llegar: el respeto a las personas y su libertad interior, tiene que estar por encima de todo, y eso lo sabe Dios más que nadie, y eso lo saben las órdenes tradicionales que ya han pasado por todo esto en su historia.

En nuestra orden, sobre todo en los padres cistercienses iniciales, el eje es el humanismo. El concepto de hombre, de imagen y semejanza de Dios, es un concepto innovador en su época.

Exactamente. Pero, porque les tocó la época del despertar de la individualidad, y respondieron a las demandas de su época con una antropología teológica renovada. Por eso estoy diciendo: si responden a su época... Esa es la clave a discernir. Lo que yo no acabo de ver es cuál es la pregunta de la época a la que tratan de responder. Porque si solamente la respuesta a la pregunta de nuestra época es cuestión de cambio de *look*, me parece claramente insuficiente.

Es como el proceso vocacional de cada uno de nosotros. No podemos dejarnos llevar por las formas si detrás no hay algún tipo de llamada. Porque supongo que cada persona tiene o siente un tipo de llamada distinta y siempre es difícil para otro analizarla. En definitiva, si detrás no hay algo, no se aguantan los años porque las formas solas llegan a cansar.

¡Y muchísimo! La vida humana, por el contrario, es tiempo y proceso. Y Dios utili-

za con cada uno de nosotros una pedagogía simultánea de crecimiento humano y desarrollo espiritual. Y manteniendo la identidad cambiamos; así que siempre hay que seguir caminando en nuestra vida espiritual conducidos porque Él nunca cambia y en Él siempre hay algo nuevo por descubrir.

¿Hay lugar a una multiplicidad de carismas o algunas órdenes o congregaciones han perdido ya vitalidad? ¿Por qué atraen más vocaciones algunas comunidades de nueva implantación que no otras, del mismo carisma, que traen siglos de vida? Por ejemplo, ¿han perdido ya su razón de ser las órdenes del siglo dieciocho y diecinueve, dedicadas a la enseñanza y a la salud? ¿La sociedad ha suplido esa parte?

Sí, la sociedad ha suplido la forma de ejercitar alguna misión. Tendrán que adaptarse a otra forma de la misión o a otra pobreza. A lo largo de la historia muchas órdenes han cerrado. Pero el arte de buen morir tampoco es la solución. Mientras tengamos vida, sigamos viviendo. Pocas, muchas, o las que sean. Tal vez no tengamos que ser las dos mil que éramos; o que no tenemos que ser las cuarenta y cuatro mil que éramos, y tener los institutos que teníamos, o los colegios que teníamos, bien, ipues que seamos menos y estemos donde verdaderamente seamos necesarias! Y si somos doscientas, y vamos a África, pues vayamos a África, donde hay pobrezas a remediar. Busquemos. Yo no tengo que decir: "Bueno, se nos acabó el carisma y ahora nos marchamos", no. Hay que buscar y escuchar las llamadas de las nuevas menesterosidades, y si no vienen vocaciones, entonces es que Dios nos dice que llega el final sin dramatismos. Pero no tenemos que ser nosotros los

que digamos que estamos acabados. Cerraremos sólo cuando no quede nadie.

Descendamos un poco hacia nosotros. En nuestro caso la denominada Familia Cisterciense está dividida en dos estructuras orgánicas u órdenes ¿Ha llegado el momento de plantearse una recomposición? ¿No estamos más cerca de lo que pueda parecer y quizás es solo una doble estructura lo que nos separa?

Pues igual sí, es solo una doble estructura; pero tampoco debemos obviar que el tiempo y las tradiciones acentúan las diversas sensibilidades...

Es una doble concepción. Porque nosotros somos, digamos, una concepción más federal, y la Estricta Observancia está más centralizada. No es tan fácil, pero el carisma es el mismo, y la vida monástica se configura dependiendo más de monasterio en monasterio, y no tanto de orden en orden.

Igual no es necesario que tengamos una estructura uniforme, y sólo basta con que nosotros tengamos nuestra forma y ellos su forma. Quizás lo más necesario sea la comunicación y el trato entre los monasterios de ambas órdenes. Porque al final cada monasterio es autónomo. Cada uno volvemos a nuestra casa, y hacemos la vida como se lleva en nuestro monasterio. Nuestra forma monástica es la forma monástica de nuestro monasterio. Y quizás estemos más cerca de los cistercienses que están a nuestro lado, aunque sean trapistas, que de los de la orden, que estén más lejos. O sea, es la proximidad, es el trato, lo que nos acerca y a lo mejor no se trate de devenir una estructura común; aunque es bueno que

«...sin forzar las cosas,
con la comunicación, con el
trato y el trabajo en temas
comunes; iconozcámonos lo
más posible y lo demás vendrá
por añadidura...!»

Monestir de santa Ana (Lazkao - Gipuzkoa)

tengamos estructuras de encuentro. Para mí es más importante la proximidad, el trato, más que dedicarnos ahora a cambiar estructuras. Acercarnos más personalmente o comunitariamente. De hecho, los libros, las colecciones y las revistas que se editan sobre temas cistercienses, todos los tenemos en los monasterios. De forzar las cosas yo no soy partidaria, no porque me oponga a que lleguemos a ser una sola orden, ¡al contrario!, pero tiene que lograrse en proceso, tiene que ir dándose. Así que sin forzar las cosas, con la comunicación, con el trato y el trabajo en temas comunes; iconozcámonos lo más posible y lo demás vendrá por añadidura...! Hace poco vino a darnos ejercicios un monje de Santa María de Huerta, y le pregunté por otro monje conocido, por aquel de allá y por aquel otro; ¿qué tal Isidoro?, etc.; y todos así, como de familia... ¡Los recuerdos de las amigas a los amigos!

Nuestra sociedad vive de espaldas a la Iglesia, seguramente también de espaldas a cualquier planteamiento sobre la trascendencia. ¿Es mejor una Iglesia en minoría, pero arraigada en la fe, que no una Iglesia en mayoría, pero donde los fieles lo son sólo por conveniencia o por tradición? ¿Cómo vive la Iglesia en Euskadi concretamente esta relación con la sociedad, en una sociedad que estuvo marcada fuertemente durante siglos por la Iglesia?

Sí, sí, *euskaldun fededun*: el vasco es creyente. Pues, mira, a la primera pregunta, de si es mejor minoría o mayoría, esto nos lo va a decir la vida. Si en la sociedad hay menos creyentes, por mucho que tú digas que es mejor que tengamos una mayoría, no lo conseguiremos. Nos lo dirá la vida. ¡Si quedamos *cuatro y un tambor*, pues hacemos un cuarteto...! ¿Y si logramos ser capaces de encontrar esa forma de alcanzar a las personas jóvenes? Por ejemplo, yo pienso en la Iglesia, si escogiese personas de gran intelectualidad e inquietud, filosóficas y abiertas, científicos filosóficos y abiertos, y reflexionásemos juntos: el hombre está mejor, es más humano, ¿con Dios o sin Dios? ¿Es más grande una persona humana cuando está motivada con una idea de trascendencia o cuando solamente está motivada por una idea de finitud o de pueblo o de etnia o de consumo posesivo? Hablemos, abrámonos al diálogo, incluso con políticos: ¿Qué es mejor? Que eduquemos a los chavales solamente unidimensionales y competitivos, o que los eduquemos integralmente y les enseñemos que hay valores, que hay trascendencia, que para ser hombre no solamente importa saber mucha ciencia matemática e informática, sino que también es muy importante saber comprender un poema. ¿Qué imagen de hombre tenemos y qué imagen de hombre proyectamos a nuestros hijos, para que sean más felices? ¿No habría

oportunidad de que la Iglesia pudiera mantener estos foros?

Nos cuesta a veces llegar a la gente que busca. Muchas veces la gente sigue buscando, en religiones orientales, etc. y eso quiere decir que la gente mantiene esta inquietud interna, pero que a veces nosotros no hemos sabido satisfacerla de alguna manera.

Es verdad, y yo también lo pienso. Además los que no creen también pueden estar abiertos a este diálogo. El hombre, sin trascendencia, sin espíritu, ¿es mejor? Preguntémoslo: usted, con este tipo de vida, ¿sería mejor si fuese capaz de leer a san Juan de la Cruz, por ejemplo? ¿Usted no se sentiría mejor? O sea, interpelemos al hombre, interpelemos al hombre y a su necesidad de plenitud. Y si nos dicen que no creen en Dios, pues muy bien, pero les hemos hecho el favor de plantearles las preguntas. Y ellos nos hacen un favor a nosotros porque comprendemos que la fe es un don inabarcable. Nosotros estamos en búsqueda igual que ellos, pero tenemos la gracia del sentido, algo que no ha sido dado. Al final mi deseo es que encontremos ese empalme con la veta religiosa del hombre de hoy: Que seamos minoría o mayoría, eso nos lo va a decir el tiempo. Y en cuanto a la Iglesia de Euskadi, te voy a decir lo que me acaban de poner en un whatsapp: "Lo que la sociedad vasca espera del nuevo Papa". Y a continuación: "Que se disuelva y que deje los bienes". Una paráfrasis de lo que los políticos exigen a ETA "que se disuelva y que

«Y eso es lo que tiene que hacer un obispo, ser pastor y padre de sus sacerdotes e interesarse por qué tal les va. Y eso es muy importante.»

«...no me parece que, en la Iglesia, sea sólo la mujer la que no tenga peso, yo creo que es el laico en general. Nos falta eso, nos falta el laico.»

entreguen las armas". Y me han escrito: "Lo que la sociedad vasca espera del Papa es que se disuelva y entregue los bienes". Pero esto me lo ha enviado una persona que me aprecia. En la sociedad vasca, en nuestro caso, en Guipúzkoa, esto es completamente paralelo: tener cariño a las personas de Iglesia, marcar la cruz en la declaración de la renta y, sin embargo, estar distante de la fe.

Tuvimos hace un año a monseñor Uriarte, una semana en que daba ejercicios no a nosotros sino a un grupo de sacerdotes, y nos predicó en cada Eucaristía no más de cuatro o cinco

minutos, pero perfecto.

Y además, él es para los sacerdotes un verdadero padre espiritual. Estaba siempre pendiente de los sacerdotes de la diócesis. Y eso es lo que tiene que hacer un obispo, ser pastor y padre de sus sacerdotes e interesarse por qué tal les va. Y eso es muy importante. Hasta que no descubramos que el afecto es lo que nos cambia... Sólo el afecto, ¿eh? Sólo el afecto a todos los niveles. Es esencial.

¿Y estas tensiones en la Iglesia de Euskadi, contribuyen a esta apostasía silenciosa?

Sí y no. Es cierto que la utopía política se ha llevado consigo a la utopía juvenil de los jóvenes alejándolos de la Iglesia. Pero, los que quedan, que son las edades maduras, aunque no estén comulgando totalmente con la jerarquía diocesana, mantienen la fidelidad a su fe, creen con buen sentido. Nunca dejarán la práctica, no por lo que hagamos nosotros o por la

adscripción eclesial del sacerdote; sino por ellos, por su propia y segura fe. Son los "fieles" en el mejor sentido de la palabra.

Nuestra Orden ha unificado monjas y monjes en un solo Capítulo General. La Congregación de Castilla, a la que pertenece su monasterio está integrada sólo por monjas y su presidenta es obviamente una mujer. ¿Cómo valoraría la situación de la mujer en la Iglesia y qué pasos deberían afrontarse para aumentar su presencia, hacerla más visible y con más peso?

Siempre ha habido más "fielas" que fieles. Incluso en las catacumbas y en todas las partes se ve que la mujer es mucho más religiosa, o aparecía más en las ceremonias religiosas, que los hombres. Personalmente, estoy muy contenta de nuestra Orden, y de la femenina Congregación de Castilla también. Cómo se lleva y con qué madurez se procede, respetando derechos, respetando libertades y autonomías, etc. Estoy muy de acuerdo. Y creo que la Orden lo aprecia. De hecho, no he visto nunca ningún menosprecio hacia nuestra Congregación femenina de ninguna persona de la Orden. ¡Todo lo contrario! Y en cuanto a la Iglesia, no creo que tenga en menos a la mujer, me parece que tiene en menos al laico. ¿El varón laico qué hace en la Iglesia? Por eso no me parece que, en la Iglesia, sea sólo la mujer la que no tenga peso, yo creo que es el laico en general. Nos falta eso, nos falta el laico. Una de las carencias más grandes que nos ha dejado el postconcilio es no llevar a la práctica la idea

«...más que creación de estructuras, que seguramente son necesarias, lo importante es que sean decisivas, abiertas y vinculantes.»

de Pueblo de Dios. Eso se ha perdido. Comunión, misterio y misión, es una visión de Iglesia hermosa, pero demasiado espiritualizada. Pero Pueblo de Dios es más bíblica, más igualitaria y menos excluyente, y necesitamos tratar y escuchar a la gente normal y corriente, a los fieles, que tiene otras preocupaciones y que nos dirían que en nuestro lenguaje hay demasiada jerga y no se entiende. Así que, para mí, lo importante es que tengan más peso los

laicos, no tanto la mujer. En nuestra Orden, el monje y la monja tienen casi la misma función, excepto en el sacerdocio. De hecho, según el derecho de la Orden, la Presidenta de nuestra Congregación femenina tiene las mismas funciones ejecutivas que los demás Presidentes varones de las otras Congregaciones.

Con la disminución de vocaciones ¿no habría que replantearse el papel de los laicos, por ejemplo en comunidades parroquiales? Porque estamos haciendo del sacerdote una especie de funcionario que acaba estresado porque tiene que tocar tres o cuatro parroquias a la vez y debe presidir siete u ocho eucaristías durante un fin de semana.

Esta integración de la mujer en las estructuras de nuestra Orden, el carácter electivo de abadesas y abades, del mismo Abad general, las llamadas de la Regla a consultar con todos los hermanos, estos elementos ¿no pueden ser un modelo a tener en cuenta para el conjunto de la Iglesia? En Guipúzcoa está el Consejo Pastoral y allí

«Creo que, de vez en cuando, en las homilías, se debería sacar las notas del obispado y decir: "En el Consejo Pastoral de la diócesis se ha hecho esto y esto", y se informa a todos los fieles.»

hay laicos, hay religiosos y hay sacerdotes. Pero después está el obispo que decide. Por eso, más que creación de estructuras, que seguramente son necesarias, lo importante es que sean decisivas, abiertas y vinculantes.

Más que nada para transmitir al conjunto de la Iglesia este carácter democrático, en que las comunidades elijan a sus superiores, por ejemplo, y se consulten las decisiones. Eso es difícil que se produzca, incluso en una parroquia.

Teóricamente hay muchas cosas que existen, pero después ¿qué? Después, nos conformamos con el documento maravillosamente escrito, pero que nadie lee. ¿Por qué hemos hecho de la fe una práctica privada? ¿Es tan difícil hacer de la fe algo comunitario? Creo que, de vez en cuando, en las homilias, se debería sacar las notas del obispado y decir: "En el Consejo Pastoral de la diócesis se ha hecho esto y esto", y se informa a todos los fieles. Pero con frecuencia se manda a un representante de la zona, y más tarde no se sabe si ha ido, qué se ha tratado y qué se ha decidido.

En esta situación concreta, ¿cómo podemos hacer llegar a los cristianos, también más concretamente desde los monasterios, el mensaje de Dios en el mundo de hoy? ¿Los laicos que se acercan a nuestros monasterios qué deberían encontrar?

Un ejemplo de cenobitismo: somos un grupo de personas, una comunidad en la que viven hermanos, que se quieren y que todos juntos buscan a Dios. O sea, somos una muestra de que se puede vivir una vida en

común, con la referencia a Dios, y amarse. Porque en este momento, en una sociedad tan dividida, tan individual, tan competitiva como la nuestra, que de repente unas personas simplemente, porque tienen una relación con Dios, se quieren, se aman y se respetan, nos está diciendo que es posible vivir otro tipo de convivencia humana. Esto es el testimonio cenobítico, el testimonio de que somos una comunidad, somos hermanos que nos queremos y que tenemos como última referencia a Dios para hacerlo. Eso es todo. Transmitir unos valores de vida simple, que no hay que adornarla, que simplemente hay que vivir una vida con referencia a Dios, con las mismas cosas que hace la gente normal y corriente, pero referidas de una forma completa a Dios. No

«...somos un grupo de personas, una comunidad en la que viven hermanos, que se quieren y que todos juntos buscan a Dios. O sea, somos una muestra de que se puede vivir una vida en común, con la referencia a Dios, y amarse.»

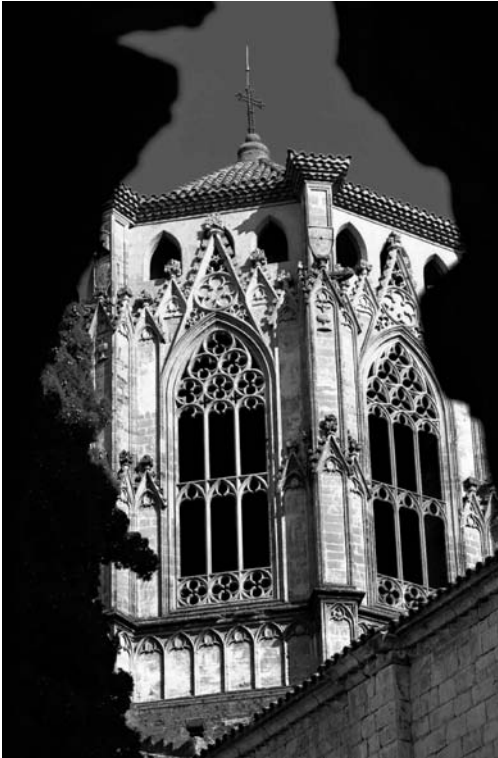
creo que tengamos que pretender nada más. En vuestro monasterio de Poblet, con vuestra Eucaristía y vuestras visitas turísticas, tenéis más amplitud de misión para todo esto.

En eso estamos, en intentar que muchas visitas turísticas se conciencien que esto no es solo un monumento, sino que está ideado para albergar una comunidad y que esa comunidad existe todavía.

Esa comunidad existe, y está concebida para que unas personas, haciendo una vida sencilla, expresen toda su referencia a Dios. A mí me parece muy hermoso que se mantenga: que de hecho, mil años de historia sigan todavía vivos, y sigan vivos porque todavía se cree en Dios, y no por otra cosa; no porque las piedras estén bien conservadas, sino porque hay una comunidad que desde hace mil años está viviendo a Dios y para Dios, me parece una cosa preciosa.

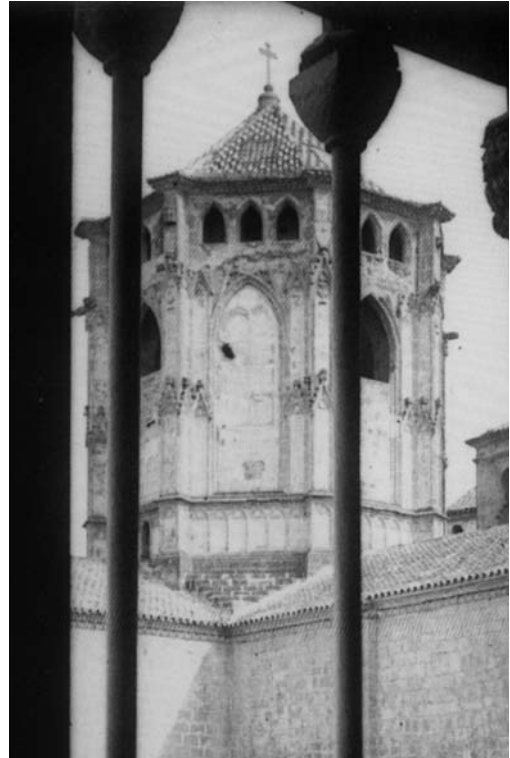
Octavi Vilà / Bernat Folcra

EL CIMBORI

El cimbori en l'actualitat

Entre les ogives del claustre i els xirpers veiem un impressionant primer pla del cimbori gòtic que corona l'església abacial i que ens permet de veure la gran qualitat de l'obra gòtica del segle XIV que ens parla molt del gran interès que tenia l'abat Ponç de Copons en la realització del seu ampli programa d'embelliment del monestir. Al mateix temps també podem copsar la magnífica obra de restauració duta a terme entre els anys 1979-1981 i que va merèixer de l'associació "Europa Nostra" el qualificatiu de "perfecta". La iniciativa del president Tarradellas, que va assumir un projecte tarragoní ja preparat, va donar com a resultat aquesta esplèndida realitat. La filigrana de l'obra antiga es com-

El cimbori abans de la restauració

plementa en una total unitat amb la pedra nova sortida de les mans del mestre Miquel Vendrell. L'escrupolós interès en mantenir en tot el possible l'obra original féu que, com veiem en la part superior del calat de la finestra, es mantingués la part vella malgrat que el pas del temps hi havia produït alguns desperfectes. El cimbori dóna a tot el conjunt monàstic un caràcter gòtic que havia desaparegut i que la restauració li ha retornat. En aquests 32 anys ja ho hem assimilat i la trista imatge d'aquell cimbori maltractat per l'abandó és ja un record que només resta en els arxius.

Jesús Maria Oliver

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De novembre de 2012 a l'abril del 2013

novembre

Dia 6, dimarts: Els representants de Repsol a Tarragona han vingut a visitar el monestir i a parlar d'una possible col·laboració. Aquest vespre ha vingut José Manuel Soria, ministre d'Indústria, Energia i Turisme del govern d'Espanya. Ha sopat amb el P. Abat i passarà la nit a l'hostatgeria externa.

Dia 7, dimecres: El P. Prior ha anat al Palau Firal i de Congressos de Tarragona per participar al I Congrés Mediterrani d'Eficiència Energètica i *Smart Green Cities*, on el monestir de Poblet hi té un estand.

Dia 8, dijous: El P. Abat i el P. Jesús M. Oliver han anat a Sant Cugat del Vallès al Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya on s'ha fet una reunió sobre la restauració del retaule major de l'església de Poblet.

Dia 9, divendres: El P. Prior ha acompanyat els integrants de la reunió del projecte MOTIVE (*Models for Adaptive Forest Management*) al bosc de Poblet, on han estudiat l'impacte del canvi climàtic en els boscos mediterranis.

Dia 11, diumenge: Ha tingut lloc a Poblet la XIV Trobada Gegantera i XVI Vila Grallera de les Comarques Meridionals de Catalunya. Hi han participat 23 colles i han fet una plantada i passejada de gegants.

Dia 14, dimecres: El P. Prior ha presentat el procés de conversió ecològica del monestir en el marc del "Smart City Expo World Congress" a Barcelona.

Dia 15, dijous: El monestir ha acollit una jornada sobre aplicacions informàtiques per a la medicina. Hi era present Boi Ruiz, conseller de Salut de la Generalitat de Catalunya, que ha saludat el P. Abat. A la tarda, Mn. Joan Torra ha pronunciat una conferència dins del cicle sobre sant Basili el Gran.

Dia 16, divendres: S'ha emès des de l'hostatgeria externa de Poblet un programa especial del Matí de Catalunya Ràdio, coincidint amb el 40^è aniversari de la Convenció per la Protecció del Patrimoni Mundial Cultural i Natural de la UNESCO. El locutor Manel Fuentes ha conversat amb el P. Abat i el P. Prior sobre la gestió sostenible del monestir. A la tarda, Josep M. Mallarach, assessor ambiental del monestir, ha fet una xerrada sobre la situació actual dels jardins de Poblet i de la seva reestructuració futura gràcies a un conveni que la comunitat signarà amb l'Institut d'Horticultura i Jardineria de Reus.

Dia 19, dilluns: A la tarda ha visitat Poblet un grup de 28 Missioneres de la Caritat de la Mare Teresa de Calcuta. També ha vingut un grup de periodistes belgues que informen sobre possibles itineraris en bicicleta per tal d'incloure-hi Poblet.

Dia 20, dimarts: S'ha reunit al monestir el Patronat de la Fundació Poblet. El P. Maties Prades ha anat a Vinaròs per predicar un recés fins al dia 23 per a les Germanetes dels Ancians Desemparats de la Llar Sant Sebastià. Els parlarà sobre els vots de castedat, pobresa i obediència i sobre l'Advent.

Dia 21, dimecres: El P. Abat ha participat a la Reunió d'Abats i Provincials de Catalunya al monestir de Montserrat.

Dia 22, dijous: Un grup de nois i noies del col·legi Mare de Déu de la Mercè de Montblanc han fet unes hores de recés a Poblet.

Dia 23, divendres: Al matí, un grup d'estudiants de la Universitat Politècnica de Catalunya amb els seus professors han visitat les millores mediambientals que s'han fet a les instal·lacions del monestir.

Dia 24, dissabte: Un grup de tècnics turístics xinesos han visitat el monestir per tal d'incloure'l en les seves rutes turístiques. Durant la celebració de les Primeres Vespres de la Solemnitat de Crist Rei s'ha fet la benedicció del nou orgue major de Poblet, fabricat per la casa suïssa Metzler Orgelbau.

Dia 28, dimecres: Benedicció de la imatge de sant Bernat a la basílica de la Sagrada Família de Barcelona, obra de Montserrat Garcia i Rius. Ha tingut lloc després de la missa presidida per Mons. Lluís Martínez Sistach, cardenal-arquebisbe de Barcelona. S'hi han aplegat les comunitats cistercenques de Poblet, Solius, Vallbona i Valldonzella i una representació de les monges de la Congregació de Castella, així com nombrosos fidels que omplien la cripta de la Sagrada Família. Després de la benedicció s'ha fet una visita guiada de la basílica. Finalment tots els cistercencs han dinat al monestir de Valldonzella.

Dia 30, divendres: Ha començat a Poblet el 1r Taller sobre el millorament humà i el concepte de naturalesa, que vol tractar de l'ètica subjacent en les tècniques de millorament humà. Hi han participat entre altres el parlamentari europeu Vittorio Prodi, Mn. Armand Puig i el professor Gennaro Auletta.

desembre

Dia 1, dissabte: Recés d'Advent per a la Germandat de Poblet. Després de la missa conventual presidida pel P. Abat, hi ha hagut una conferència del P. Jesús M. Oliver amb el títol: "Un vespre ple de llum". Els germans han dinat amb la comunitat al refector. A les 15:00 s'ha fet la inauguració a la sala del cubar de l'exposició de Jordi Roca de les il·lustracions del llibre "El Poema del Pessebre de Joan Alavedra". Després hi ha hagut *lectio divina* i la presentació dels "Comentaris a les antífonas de la O" a càrrec del P. Abat.

Dia 2, diumenge: El P. Prior ha anat a Roma per participar al Consell de l'Abat General. A la tarda, s'ha fet una reunió a l'hostatgeria externa de l'Arxiprestat de la Conca. S'hi han aplegat unes 70 persones i Mn. Joan Francesc Amigó els ha parlat sobre l'Any de la Fe.

Dia 5, dimecres: Un grup de 300 nois i noies del Col·legi Sant Pau de Tarragona, acompanyats per 25 professors, han visitat el monestir.

Dia 6, dijous: El P. Prior ha participat en la marató radiofònica de Ràdio Espluga FM per recaptar diners per renovar les seves instal·lacions que es van cremar a causa d'un llamp.

Dia 7, divendres: Al vespre hi ha hagut el concert inaugural del nou orgue de Poblet. Olivier Latry, organista de la catedral de París, ha tocat obres d'autors francesos i alemanys, barrocs i contemporanis. L'església s'ha omplert de gom a gom amb més de 1000 persones.

Dia 10, dilluns: El P. Abat ha anat al monestir de Valldonzella de Barcelona per predicar-hi un recés fins al dimecres.

Dia 13, dijous: A la tarda xerrada de Mn. Joan Torra dins del cicle dedicat a sant Basili el Gran.

Dia 17, dilluns: El P. Prior ha presidit la reunió de la Junta Rectora del Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet.

Dia 26, dimecres: A la tarda, a la sala de música, Fra Octavi Vilà, Fra Bernat Folcrà i Fra Borja Peyra, acompanyats al piano per Fra Josep Antoni Peramos, han representat la peça teatral de Fra Lluís Solà "Aniset i Forrellat i l'Àngel Nyap".

Dia 27, dijous: Teo Chee Hean, primer ministre de Singapur, ha visitat el monestir amb la seva família.

Dia 29, dissabte: Avui s'ha obert al públic la nova botiga del monestir que es troba situada al celler que la casa Codorniu té a Poblet. A la tarda, hi ha hagut a l'església un concert amb el títol "Música per a un rei prudent: Nadales, danses i motets a l'Escorial de Felip II" pel grup "Ensemble Thesaurus & la Danserye".

Any 2013

gener

Dia 17, dijous: El P. Prior i F. Borja Peyra han fet una xerrada a la parròquia de Santa Anna de Barcelona sobre la vida monàstica, organitzada per la Delegació de Pastoral de Joventut de l'Arquebisbat de Barcelona.

A la tarda, hi ha hagut una conferència de Mn. Joan Torra dins del cicle dedicat a sant Basili el Gran.

Dia 21, dilluns: Un grup de clergues ortodoxos romanesos han dinat amb la comunitat. Entre ells hi havia el bisbe encarregat dels romanesos ortodoxos residents a Espanya.

Dia 26, dissabte: F. Antoni Carles López Rubio i F. Ricard Salelles Climent han renovat la professió temporal per un any més a la sala capitular, després de Laudes. S'ha celebrat a Poblet la 2a assemblea de l'Associació de Propietaris Forestals de Tarragona, de la qual el monestir n'és membre.

Dia 30, dimecres: A la tarda, Zoltan Kun, director de la Fundació Panparks, que es dedica a la preservació dels boscos verges d'Europa, ha visitat el Paratge Natural de Poblet i el monestir.

febrer

Dia 1, divendres: El P. Mauro Giuseppe Lepori, Abat general de l'Orde Cistercenc, ha arribat aquesta tarda a Poblet per a fer la visita regular.

Dia 2, dissabte: El P. Prior ha fet una xerrada sobre la vida monàstica a un grup de joves de la Facultat de Periodisme de la Universitat Ramon Llull.

Dia 8, divendres: A la tarda s'ha fet la lectura de la carta de visita de l'Abat general a la sala de conferències.

Dia 9, dissabte: Al matí ha marxat el P. Mauro Giuseppe Lepori. Ha anat cap al monestir de Vallbona i després anirà als monestirs de Solius i Valldonzella per fer-hi una visita paternal.

Dia 11, dilluns: El Papa Benet XVI ha renunciat aquest matí al ministeri de sant Pere. La comunitat se n'ha assabentat en ser llegit al refector a l'hora de dinar el text de la renúncia.

Dia 14, dijous: A la tarda hi ha hagut una conferència de Mn. Joan Torra dins del cicle dedicat a sant Basili el Gran.

Dia 15, divendres: Avui ha començat la col·laboració entre el monestir i l'Institut d'Horticultura i Jardineria de Reus. Cada divendres vindrà un grup d'alumnes amb els seus professors al monestir per al millorament de l'enjardinament.

Al migdia l'Open Energy Institute ha organitzat a l'hostatgeria externa de Poblet el 1r dinar-col·loqui sobre energia, al qual ha assistit Pere Palacín, director general d'Energia, Mines i Seguretat Industrial, de la Generalitat de Catalunya.

Dia 18, dilluns: El P. Abat i el P. Prior han anat a Barcelona per assistir a una reunió del Patronat de la Fundació Poblet. F. Lluís Solà ha anat aquest matí al monestir de Vallbona per predicar-hi una setmana d'exercicis espirituals. Ha arribat a Poblet el P. Justinus Berka, prior del monestir cistercenc de la República Txeca Vyšší Brod-ohenfurt. Ha vingut per fer una recerca sobre l'Abat general Mateu Quatember, que està enterrat a Poblet i era profés del seu monestir.

Dia 24, diumenge: El P. Rafel Barruè ha anat al monestir de monges cistercenques de San Benito de Talavera de la Reina per predicar-hi una setmana d'exercicis espirituals.

Dia 27, dimecres: El P. Abat ha fet una xerrada sobre la pregària a l'església de Santa Anna de Barcelona. Es tractava d'una de les sessions de la iniciativa diària d'oració "15 minuts al COR".

Dia 28, dijous: Avui el Papa Benet XVI ha fet efectiva la seva renúncia a la Seu de sant Pere. A Poblet l'hem tingut especialment present en la pregària a la missa conventual i a les Vespres. Aquesta tarda ha tingut lloc a l'aula magna de la Universitat Rovira i Virgili a Tarragona una taula rodona amb el tema "L'origen de la vida. Un diàleg entre fe i ciència" on ha participat el P. Prior junt amb Jorge Wagensberg, físic i director científic de la Fundació La Caixa.

març

Dia 1, divendres: Han tingut lloc a l'hostatgeria externa de Poblet les jornades "Catalunya Futura" on s'han reunit els màxims representants de les universitats públiques de Catalunya i un grup destacat d'empresaris catalans.

Dia 2, dissabte: El President de la Generalitat de Catalunya, Artur Mas, ha vingut a Poblet per cloure les jornades "Catalunya Futura".

Dia 6, dimecres: Els equips de TV3 han estat filmant a Poblet avui i ahir el programa que porta per títol "Divendres", que es retransmet en directe i que cada setmana es dedica a un poble de Catalunya. Aquesta setmana han escollit Vimbodí i Poblet.

Dia 9, dissabte: Al matí han visitat el monestir fidels de l'Arxiprestat de Sant Sadurní d'Anoia. El P. Josep M. Recasens els ha fet una xerrada i han celebrat l'eucaristia.

Dia 10, diumenge: Aquest vespre ha arribat a Poblet la M. Kandida Saratxaga, abadessa del monestir cistercenc de Lazkao (País Basc) que durant la setmana que avui comença dirigirà els exercicis espirituals a la comunitat.

Dia 13, dimecres: Avui al vespre ha estat escollit el cardenal Jorge Mario Bergoglio com a nou Papa de l'Església Catòlica i ha pres el nom de Francesc. Després de Completes la comunitat ha cantat un Te Deum en acció de gràcies.

Dia 15, divendres: El P. Josep M. Recasens ha fet una xerrada a un grup d'antics catequistes del barri de les Corts de Barcelona.

Dia 21, dijous: A la tarda, hi ha hagut una conferència de Mn. Joan Torra dins del cicle dedicat a sant Basili el Gran.

Dia 23, dissabte: Al matí hi ha hagut una reunió de la Junta de la Germandat a Poblet.

Dia 26, dimarts: A l'església, després de Vespres, hi ha hagut un concert del cor Antistiana de la Bisbal del Penedès. Han interpretat diverses peces de Tomás Luis de Victoria.

abril

Dia 3, dimecres: El P. Prior ha presidit la Junta Rectora del Paratge Natural de Poblet a la casa de la Pena.

Dia 7, diumenge: Membres del Centre d'Estudis de la Canonja han visitat el monestir i a la tarda el P. Prior els ha explicat el procés de conversió ecològica del monestir.

Dia 8, dilluns: Al migdia, Àngel Simon, President d'Aigües de Barcelona, ha visitat el monestir.

Dia 11, dijous: El P. Prior ha anat a Lleida per participar com a ponent a la "Jornada d'Eficiència Enèrgica i Smart Cities".

Dia 13, dissabte: El P. Abat ha anat a Prats de Lluçanès, a la casa de les Josefines Missioneres, per predicar-hi una setmana d'exercicis espirituals.

Dia 20, dissabte: El P. Prior junt amb cinc monjos més ha anat al monestir de monges cistercenques de Boulaur (França) per assistir a la benedicció de la M. Abadessa M. Emmanuelle Desjobert. A la tarda, la Coral Maristes Montserrat de Lleida ha ofert un concert a l'església de Poblet.

Dia 21, diumenge: El cònsol general d'Hongria a Barcelona ha vingut al monestir per participar en un acte commemoratiu de la reina Beatriu d'Hongria, enterrada a Poblet. L'acte ha consistit en una conferència al palau de l'abat de Gulyás András i l'ofrena d'una corona de lloer a les tombes reials.

Dia 22, dilluns: Ha tingut lloc a Poblet una trobada del clergat de les diòcesis amb seu a Catalunya en ocasió de l'Any de la Fe, convocada per la Conferència Episcopal Tarraconense. Hi han assistit tots els bisbes de Catalunya i més de cinc-cents preveres. Primer hi ha hagut una conferència del cardenal Christoph Schönborn, arquebisbe de Viena, i després una missa presidida per ell i concelebrada per tots els bisbes i preveres assistents, que omplien tota l'església. Finalment hi ha hagut un dinar de germanor a l'hostatgeria externa del monestir.

Dia 23, dimarts: Ha tingut lloc la tradicional visita durant el dia de sant Jordi, patró de Catalunya, del "Reial Cos de la Noblesa de Catalunya".

Dia 25, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha pronunciat una conferència dins del cicle dedicat a sant Basili el Gran.

Dia 26, divendres: Daniel Cazes, president de la Societat Arqueològica del Migdia de Fran-

ça, ha vingut per veure els claustres interiors del monestir i fer un treball d'investigació. Al migdia, José López Aguado, enginyer del projecte Grupema, vinculat al monestir d'El Paular, ha visitat l'hort del monestir. A la tarda, ha tingut lloc a l'aula magna de l'hostatgeria de Poblet l'acte final del curs d'auxiliar d'hoteleria 2012-2013 de Tasta Poblet-Escola Restaurant.

Dia 29, dilluns: El P. Prior ha anat a Madrid per assistir a una reunió del Ministeri de Cultura i Esport sobre els informes periòdics del Patrimoni de la Humanitat de la Unesco. Ha aprofitat per visitar el secretari d'Indústria i Energia. També ha visitat Marien Ladrón de Guevara, directora de comunicació d'Unesa.

Dia 30, dimarts: Josep Poblet, President de la Diputació de Tarragona, ha vingut a Poblet i ha dinat al refector amb la comunitat.

PER SOMRIURE

per FER

SANT BERNAT A LA SAGRADA FAMÍLIA

Quan l'arquitecte Antoni Gaudi i Jornet va planejar l'església de la Sagrada Família a l'absis hi va dibuixar les estàtues d'alguns fundadors d'ordes religiosos –com sant Bru i sant Francesc... i pel que fa als cistercencs, sant Bernat. En el moment que la Fundació de la Sagrada Família ens plantejà d'afrontar la realització de l'estàtua de sant Bernat, el pare abat de Poblet en parlà amb les altres comunitats catalanes de monjos i monges i també amb les monges de la congregació de Castella. Totes les comunitats cistercenques ho veieren amb bons ulls i totes es mostraren disposades a col·laborar-hi. I així hi hagué via lliure per al projecte. L'escultora Montserrat Garcia, deixebra d'Eudald Serra, completà l'obra d'esculpir l'estàtua de sant Bernat, i es fixà el dia 28 de novembre del 2012 per enlairar-la al seu lloc –l'absis de la basílica de la Sagrada Família– i procedir a la seva benedicció. La jornada fou planejada com a convivència monàstica, amb assistència de representants de les comunitats de Poblet, Solius, Vallbona i Valldonzella, i també de la congregació de Castella, amb la seva presidenta al davant, la mare Maria del Mar Martínez. S'inicià la cerimònia amb l'eucaristia a la cripta i la benedicció de la imatge a l'exterior, oficiada pel cardenal de Barcelona, Mons. Lluís Martínez Sistach. El pare abat Josep Alegre en féu l'ofertament tot dient: *Ens disposem a celebrar aquest ritu i lloarem Déu amb motiu de presentar a la veneració dels fidels aquesta nova imatge de sant Bernat que els cistercencs i les cistercenques ofereixen de bon grat per a l'embelliment del temple de la Sagrada Família, que el nostre sant pare Benet XVI va tenir la joia de dedicar el 7 de novembre de 2010 en la seva visita pastoral*

Foto Belmar.

Estàtua de sant Bernat

a l'Església de Barcelona. L'escultora ha destacat dos dels trets més característics de la figura de sant Bernat. El rusc d'abelles als seus peus és un símbol evocador del que fan els monjos i les monges cada dia en la lectura de la Paraula de Déu: extreure'n el nèctar, és a dir, el sentit amagat, espiritual, per a fer-ne mel, dolcesa i aliment per a la pròpia vida. I la ploma a les mans del sant ens recorda que tenim la tasca i el deure d'interpretar i actualitzar la Paraula de Déu que se'ns dona

Eucaristia oficiada pel Sr. Cardenal, Lluís Martínez Sistach

en la Sagrada Escripura. Li ho agraïm i felicitem de cor l'escultora pel seu treball. Se'n fa l'oferiment en les mans del Sr. Cardenal, amb tota la nostra il·lusió, com a testimoni i símbol d'aquesta presència amagada, orant i fraternal alhora, que volem viure en les nostres comunitats. Després de l'acte de benedicció hi va haver una visita guiada al temple i la jornada culminà amb la pregària de sexta i el dinar de germanor al monestir de Valldonzella.

Francesc Tulla

EL P. ROBERT (LLUÍS) SALADRIGUES A LA CASA DEL PARE

El P. Robert Saladrigues i Ortís, Lluís de nom de baptisme, va néixer a Bellpuig (Urgell) l'11 de gener de 1925. Adolescent encara, ingressà a la Casa de Formació dels Pares Paüls (Congregació de la Missió) de l'Espluga de Francolí, que deixaria aviat per vestir, només amb 16 anys, l'hàbit cistercenc al Poblet tot just restaurat, el 8 de setembre 1941, un de la primera promoció de monjos catalans que responien a la crida dels restauradors del vell monestir en runes. Fou admès a la professió simple el 24 de setembre de 1942. Cursà després els estudis eclesiàstics al monestir de Montserrat (1942-43) i al d'Hauterive, Suïssa (1946-48), i rebé l'orde presbiteral el 2 d'abril de 1949. Va ser prefecte de l'escolania que existia a Poblet durant els anys 50. Quan l'abadia de Poblet quedà vacant per la partença del P. Abat Edmon Garreta, el P. Robert fou nomenat prior administrador del monestir (1966-1970).

Segurament molts dels qui llegireu aquestes ratlles guardeu un bon record de la seva persona. Era amable de tracte, bon conversador, tenia sentit de l'humor i sabia

relacionar-se amb la gent de fora. Al monestir, els més joves el recordarem per ser memòria vivent de molts esdeveniments del passat que ell no es cansava d'explicar amb el seu estil punyent característic, a voltes un pèl amarg. També el recordarem com el monjo malalt dels darrers anys, colpit

per la soledat i el sofriment, que procurava assumir amb coratge i esperança.

Que, amb els qui ja han trucat abans, li siguin obertes les portes de la Jerusalem celestial, i amb les pedres vives i resplendents del paradís sigui feliç. Amén.

Lluís Solà

REUNIÓ DE CIENTÍFICS EUROPEUS A POBLET

El passat 9 de novembre, científics i gestors vinguts de diferents països de la Unió Europea es van reunir al monestir de Poblet per tractar la problemàtica que afecta els boscos amb el progressiu increment dels efectes del canvi climàtic.

En el marc del projecte MOTIVE (*Models for Adaptive Forest Management - Modelització de la gestió forestal adaptativa*), finançat per la Comissió Europea, aquest grup de treball analitza les millors opcions disponibles per tal que els boscos encaixin millor les noves condicions climàtiques: sequeres estiuenques més persistents, temperatures elevades i fenòmens extrems més freqüents. Hi ha una pàgina web que recull tota la documentació del projecte a www.motive-project.net.

Per la part catalana del projecte lidera la iniciativa el Dr. Carles Gràcia, investigador del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), centre vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i membre de la junta rectora del Paratge Natural de Poblet, amb l'equip format pel Dr. Marc Palahí i el Dr. Bart Muys, de l'oficina de l'Institut Forestal Europeu a la mediterrània (EFImed).

Durant el matí es va realitzar una visita de camp per la reserva natural del barranc del Tillar, que va comptar amb les explicacions de diversos investigadors locals del CREAF. Aquests investigadors van poder explicar els mecanismes ecofisiològics que estan provocant el decaïment del pi roig, la diferent adaptació a la sequera de les espècies forestals, així com l'alt consum d'aigua de les masses forestals sense gestió. A aquesta visita va assistir-hi el prior del monestir, el pare Lluç Torcal, que va dirigir unes paraules

Visita a la reserva natural del barranc del Tillar

de benvinguda i de contextualització de l'espai natural a tots els assistents en qualitat de President de la Junta Rectora del Paratge Natural de Poblet.

A la tarda es va realitzar una reunió a l'Hostatgeria i s'hi van presentar resultats, l'estat del projecte i la caixa d'eines per poder posar a l'abast de tots els gestors les millors possibilitats per fer efectiva l'adaptació dels boscos al canvi climàtic.

Moment de la reunió a l'Hostatgeria

Entre les conclusions més rellevants que s'extreuen d'aquest projecte que finalitzarà el pròxim abril de 2013 és que, mentre a l'Europa central la suavització de les temperatures comportarà un increment en la producció de fusta, a la regió mediterrània els problemes s'accentuaran fins a l'extrem de comprometre algunes masses forestals tal i com les coneixem actualment. Els incendis de grans proporcions i les mortalitats massives per sequeres, cada vegada més estructurals, estan portant determinats sistemes naturals a situacions límit.

Camps de conreu amb el bosc al fons

El Dr. Marc Hanewinkel, coordinador del projecte, detalla que *encara que tots els sistemes naturals europeus es veuran afectats per canvis, sense cap mena de dubte és en l'àmbit mediterrani on els experts veuen propers canvis més profunds.*

Muntanyes de Prades

El bosc de Poblet i les muntanyes de Prades són l'objecte d'un dels deu estudis de cas que el projecte té per treure conclusions concretes i aplicades. Així, només el cas de Poblet i el de la regió de Chamusca, a Portugal, estan centrats en els ambients mediterranis, pel que es fa palesa la necessitat que el bosc de Poblet esdevingui un referent entre els científics i els gestors per tirar endavant accions d'adaptació al canvi climàtic.

Xavi Buqueras

Entorn natural del Monestir de Poblet

EL NOU ORGUE DE POBLET

La benedicció del nou orgue de Poblet va tenir lloc el 24 de novembre del 2012. La més alta comesa de tota obra artística és la d'atènyer la felicitat. La bellesa de la música ofereix misteriosos recursos que ajuden a realitzar aquest desig. Per al cristià, la felicitat només es troba en el Déu revelat en Jesús de Natzaret. *La música té una única tasca primordial: elevar la raó a la veritat immutable, a l'únic Déu i Senyor de totes les coses* (sant Agustí). Crist és la música del Pare. El savi jesuïta Kirchner

orgue, creada pel vent de les seves entranyes, ja sona per a la glorificació de Déu i la santificació dels homes, com diu el ritual de benedicció. La seva imponent façana és la imatge visible, material, d'una realitat invisible, pneumàtica. Si l'escoltem atentament, la grandiositat i la dolçor dels seus sons ens poden elevar. Amb les ales de l'esperit, per damunt de les misèries d'aquest món, podem arribar al regne de la felicitat, encara que només sigui per uns moments.

Moment de la presentació del nou orgue de Poblet a càrrec de l'organer Joan Carles Castro

presenta Déu com a constructor d'orgues i organista, i estableix un paral·lisme entre els sis primers dies de la creació i els sis jocs d'un orgue universal. Al principi era l'abisme silenciós. Però *Déu digué, digué la Paraula*, i el no res es va poblar de ressonàncies, de música, d'harmonia. *El cel parla de la glòria de Déu* (salm 18). *La música és l'art més allunyat de la corporeïtat, ja que representa el moviment en tota la seva força i és transportada per ales quasi espirituals* (Schelling). La música del nostre nou

Les portes del Misteri es poden entreobrir i donar-nos la possibilitat d'albirar algunes de les meravelles que Déu ens té preparades. Més enllà del soroll de les nostres paraules podem escoltar la música de la Paraula.

El Ritual de Benediccions de l'Església preveu un ritu especial per a la benedicció d'un orgue, fet que posa de manifest la importància d'aquest instrument en l'execució del cant litúrgic de la comunitat cristiana. És més: l'instrument com a tal, un cop bene-

El P. Abat Josep Alegre agraeix als patrons de la Fundació Catalunya Caixa el finançament del nou orgue Metzler de Poblet

it, assoleix un caràcter sagrat i, ja sigui que acompanyi el cant de l'assemblea o que soni tot sol, esdevé part integrant de la litúrgia de la comunitat. El ritu comença amb un diàleg entre el qui el presideix i l'instrument que ha de ser beneït. A cadascuna de les invocacions que el celebrant li adreça l'orgue hi respon amb el so i la veu dels seus tubs. Aquest diàleg vol manifestar el fet que allò que serà beneït no és tan sols un objecte de fusta i metall, amb una tècnica complexa i precisa, sinó un instrument musical, amb el seu so produït pel vent i animat per la intervenció experta de l'organista, que és un membre més de l'assemblea orant. Segueix l'oració de benedicció i l'aspersió de l'orgue amb l'aigua beneïta i la introducció joiosa i esclatant al salm 150, que serà el primer cant de l'assemblea acompanyat pel nou instrument, i que canta tothom tot sencer. Acabo amb una cita de sant Agustí: *Vosaltres sou els corns, les arpes i les lires, els tambors, les flautes i la corda, els címbals triomfants, i el vostre so serà bell si us manteniu en harmonia. Vosaltres sou tot això, que no és pas res de vil, ni transitori, ni de poc valor. I ja que sentir segons la carn porta a la mort, que lloï el Senyor tot el que respira.* L'assistència de fidels

fou imprevista, ja que s'omplí l'església i es feu curt de fulletons.

El concert inaugural del nou orgue es va oferir el 7 de desembre de 2012. L'església es va omplir de gom a gom, amb set-cents persones assegudes i amb molta gent dreta. Moltes persones no van poder entrar. Es van desbordar totes les previsions. L'organista Olivier Latry, titular de la catedral de Notre-Dame de París, va desvetllar amb el seu art potent i magistral els tubs i les entranyes del nou orgue Metzler, i va fer vibrar l'assemblea aplegada per a escoltar-lo. El programa preveia obres de: Marchand, Couperin, Guilain, Bach, Reger, Messiaen, Alain, Escaich, i les improvisacions del propi Latry. Perquè, al final de la seva interpretació, el mestre de Notre-Dame va executar una improvisació a partir dels temes de l'himne d'Advent *Conditor alme siderum* i de l'introït del diumenge IV d'Advent *Rorate caeli*. El nou instrument, que va fer resplendir l'església de Poblet amb la seva impressionant bellesa estètica, va poder demostrar en aquella vetllada la seva inigualable qualitat musical.

Francesc Tulla

TROBADA DE BISBES, SACERDOTS I DIAQUES DE CATALUNYA

El dilluns dia 22 d'abril de 2013, en el marc de la celebració de l'Any de la Fe, els arquebisbes i bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconense (CET) van celebrar una Jornada interdiocesana amb els preveres i diaques de les seves diòcesis, al monestir de Santa Maria de Poblet. Acollits pel P. Abat de Poblet, Josep Alegre, assistiren l'arquebisbe de Tarragona i president de la CET, Mons. Jaume Pujol; el cardenal arquebisbe de Barcelona i vicepresident de la CET, Mons. Lluís Martínez Sistach; l'arquebisbebisbe d'Urgell i secretari de la CET, Mons. Joan-Enric Vives; el bisbe de Girona, Mons. Francesc Pardo; el bisbe de Lleida, Mons. Joan Piris; el bisbe de Sant Feliu de Llobregat, Mons. Agustí Cortés; el bisbe de Solsona, Mons. Xavier Novell; el bisbe de

Terrassa, Mons. Josep Àngel Saiz; el bisbe de Vic, Mons. Romà Casanova; els bisbes auxiliars de Barcelona i Terrassa, Mons. Sebastià Taltavull i Mons. Salvador Cristau; l'administrador diocesà de Tortosa, Mn. Josep Lluís Arín i els bisbes emèrits de Girona, Solsona i Ayaviri (Perú), Mons. Carles Soler, Mons. Jaume Traserra i Mons. Joan Godayol. També hi assistiren el P. Abat de Montserrat, Josep Maria Soler, el president de la Unió de Religiosos de Catalunya, P. Màxim Muñoz, el vicari de la delegació de la prelatura a Catalunya, Dr. Antoni Pujals i més de cinc-cents preveres i diaques de les deu diòcesis catalanes.

La Jornada va començar amb una conferència del cardenal arquebisbe de Viena, Christoph Schönborn, OP, sobre "El minis-

El cardenal Viena durant la conferència

Moment de l'Eucaristia presidida per cardenal Schönborn

teri sacerdotal en la nova evangelització". El cardenal Schönborn, a partir dels documents conciliars i del Catecisme de l'Església Catòlica, va exposar allò que és propi del sacerdoci comú de tots els cristians per la gràcia que han rebut en el baptisme i allò que és propi del sacerdoci ministerial dels bisbes i dels preveres, que és un mitjà volgut per Déu per fer possible la plenitud del sacerdoci comú dels fidels, que s'encamina a la santedat. El cardenal Schönborn va precisar diverses característiques del ministeri sacerdotal, subratllant com a més importants la de ser testimonis de la misericòrdia de Déu enmig del món i la de despertar, alimentar i acompanyar els fidels laics en la seva vocació baptismal d'evangelitzar tothom i arreu.

L'Eucaristia fou presidida pel mateix cardenal arquebisbe de Viena i concelebrada per l'arquebisbe de Tarragona i pel cardenal arquebisbe de Barcelona, amb els altres bisbes i preveres, assistits pels diaques. A l'homilia, el cardenal Schönborn va animar els preveres a donar testimoni de la seva expe-

riència de fe i de la seva vocació sacerdotal, tal com sant Pere i sant Pau ho van fer en els inicis de la història de l'Església i tal com recullen els Fets dels Apòstols.

La Jornada va concloure amb el dinar de germanor a l'hostatgeria externa del mateix Monestir de Poblet. La Jornada d'aquest dia segueix a altres, també convocades pels bisbes de la CET: l'any 2010, a Mataró, amb motiu de l'Any Jubilar de Sant Joan Maria Vianney i la beatificació del Dr. Josep Samsó; la del 2009, a Tarragona, coincidint amb els 1.750 anys del martiri del bisbe Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi, en la qual es va presentar la carta pastoral *Pau, apòstol del nostre poble*; el 2002, a Vic, coincidint amb l'any Verdaguer; el 2000, a Montserrat, amb motiu del Jubileu de l'Any Sant; el 1996, també a Montserrat, amb motiu del 150 aniversari del naixement del Dr. Torras i Bages i com a acció de gràcies per la celebració del Concili Provincial Tarraconense i el 1992, a Poblet, en el IX Centenari de la restauració de la Seu de Tarragona.

NOU CENTRE DE RECEPCIÓ DEL VISITANT DEL MONESTIR DE POBLET

Fruit de la planificació per millorar l'atenció del visitant que s'apropa a Poblet, s'inaugurà l'espai conjunt de recepció en el celler de Codorniu, el qual, per conveni, ha estat cedit a la comunitat de Poblet. En el mateix espai s'hi ha inclòs la nova Oficina de Turisme Comarcal, ubicada des de l'any 1994 en un dels edificis adjunts a la Porta Daurada de Poblet. El nou espai incorpora també la botiga del monestir i és el recinte des d'on, a partir d'ara, s'inicien les visites turístiques al monestir de Poblet. Les visites es podran fer de manera lliure o amb un/a guia com s'ha fet fins ara. Aquest projecte ha estat possible gràcies a la col·laboració del monestir amb el celler de Codorniu i el consell comarcal de la Conca de Barberà. El dia 15 de gener d'enguany coincidiren tots els protagonistes a l'acte de la inauguració: els pares abat Josep Alegre i prior Lluç Torcal, per Poblet, la senyora Maria del Mar Raventós, com a presidenta de Codorniu, el senyor Josep Amill i Canela, president del Consell Comarcal, i diversos alcaldes de la comarca: els senyors Lluís Grau, de Vimbodí i Poblet; David Rovira, de l'Espluga de Francolí; Enric Capdevila, de Solivella; Valentí Gual, de Rocafort de Queralt; Núria Albà, de Senan, etc., junt amb la arquitecta del projecte i els diversos artesans que han dut a terme la modificació del celler per a convertir-lo en l'espai comú per a diversos aspectes. Igualment, en la mateixa data, s'han inaugurat uns serveis sanitaris nous, a l'entrada, just en arribar, per facilitar-ne l'accés als visitants de Poblet.

Francesc Tulla

INVITACIÓ A LA LECTURA

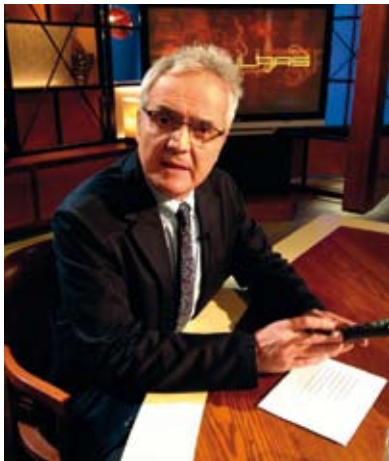
Títol: ESCOLTAR PER APRENDRE .

Autor: Jaume Barberà

Editorial: Viena Edicions (2012)

Jaume Barberà és actualment el director i presentador de *Singulars*, un excel·lent programa d'entrevistes que des del 2009 delecta els televidents. El programa ha rebut tantes persones ver-sades en el coneixement que Jaume Barberà ha decidit traslladar la saviesa de totes elles a un llibre: *Ecoltar per aprendre*.

L'obra és molt més que un recull d'entrevistes: és l'explicació de tot el projecte que va començar a gestar-se al 1999 amb la idea de fer un programa en què el fet d'escoltar tingués molt més pes que no pas el de preguntar. Al 2008 es va reunir amb la cap de programes, Mònica Terribas, que li va posar dues condicions per a la seva aprovació: el 99,9% dels teus convidats han de ser desconeguts i no hi ha d'haver polítics. I d'aleshores ençà el programa s'ha continuat emetent. Del seu contingut en neix aquesta obra.

La composició d'*Ecoltar per aprendre* consta de dues parts. La primera està formada pel pròleg, on Jaume Barberà ens explica tota la gestació del programa i com decideix plantejar el llibre. Finalitza aquest apartat amb un consell: *Un personatge per dia. El qui diuen s'ha d'assaborir, com la història, lentament*. La segona part del llibre està dividida en cinc blocs: a) un món és possible; b) qüestió de neurones; c) visions de la crisi; d) receptes per al cos i per a la ment i e) vides singulars. Cada apartat se centra en diversos especialistes que ens parlen de la matèria que els entusiasma i dominen, aportant al lector el coneixement i l'alegria de comprendre qüestions complexes.

Ecoltar per aprendre és un llibre que delecta, ensenya i incita a reflexionar, un exemple de com la cultura es pot estendre escoltant o llegint les persones sàvies.

(Lina Zulueta)

Títol: L'ETERNITAT DE LES HORES

Autora: Nancy Klein Maguire

Editorial: Pagès editors (2008)

Cinc nois joves ingressen, entre 1960 i 1961 a la cartoixa de Parkminster (Regne Unit) per iniciar el noviciat en l'orde monàstic més rigorós de l'Església, just poc temps abans que s'iniciés el Concili Vaticà II. Al llarg de quaranta anys l'evolució d'aquestes cinc persones, tant en l'àmbit personal com en l'espiritual, serà diferent.

L'autora de l'assaig, Nancy Klein Maguire, periodista cultural i escriptora que viu a Washington, s'interessava per trobar testimonis de vida del passat que perduessin en el seu present. Això, i el fet d'estar casada amb un ex-cartoixà, la va dur al món interior de la cartoixa. Abans del concili Vaticà II a penes havia canviat res en el règim de vida de la cartoixa des de la seva fundació al segle XI per sant Bru: poc més que la incorporació de llum elèctric. Impressionada per l'extrem rigor de la vida cartoixana va començar una recerca que la va dur fins al testimoni de cinc persones. A través d'entrevistes personals, cartes i diaris íntims ha reconstruït l'evolució espiritual d'aquests cinc novicis a dins d'un orde monàstic severament allunyat del món.

Nancy Klein Maguire aconsegueix en aquest llibre un retrat molt ajustat i complex d'allò que senten i pensen aquests cinc joves protagonistes del seu estudi durant els cinc primers anys, tot i que el llibre abasta fins al present. També ens explica què passa dins d'un monestir de cartoixans, de quina manera hi viuen els monjos i com veuen i senten la seva vocació. Amb un estil que emociona i que mai no s'allunya ni del to quotidià –del dia a dia, de l'hora a l'hora–, ni de l'anàlisi afinada que transita en anada i tornada des de la consolació interior al sofriment més fosc de la nit de l'ànima en la vida interior de cada monjo, Nancy Klein revela de manera rica i precisa la vida interior d'una cartoixa durant els anys del concili.

Aquelles persones interessades en l'espiritualitat i en la vida monàstica, siguin o no creients, viuran en la lectura d'aquest llibre les mateixes sensacions que van sentir en el visionat de la pel·lícula sobre la *Grande Chartreuse* que ens va oferir Philip Gröning l'any 2005 (*El gran silenci*).

(Cristòfol-A. Trepal)

Títol: LA DOCTRINA DEL SHOCK

Autors: Michael Winterbottom, Mat Whitecross

Editorial: Renegade Picture

Comentem avui pel seu impacte el documental basat en l'obra de la periodista Naomi Klein, *La doctrina del xoc*, publicat a l'editorial Empúries l'any 2007.

El documental sobre aquesta obra ha obtingut els premis: *Sundance Film Festival* (2009); *International Filmfestspiele*, (Berlín 2009); i *Festival de San Sebastián* (2009).

Aquest documental analitza les conseqüències de les teories de la denominada *Escola de Chicago*, responsable de proposar el neoliberalisme econòmic contemporani. Aquestes teories serien desenvolupades i defensades principalment pel professor Milton Friedman de la Universitat de Chicago.

Milton Friedman, guardonat al 1976 amb el Premi Nobel de Economia, va escriure el 1962 la seva obra més important: *Capitalisme i Llibertat*. En aquesta obra plasmava la doctrina que formaria generacions d'economistes de molts països i influiria en les formulacions de polítiques econòmiques de governs com els d'August Pinochet (1973-1990) a Xile, de Margaret Thatcher al Regne Unit (1979-1990) i de Ronald Reagan als EEUU (1981-1989).

Les teories neoliberals no consideren l'Estat com a impulsor de l'activitat econòmica i de les tasques basades en la despesa pública com la creació d'infraestructures o la generació d'ocupació. Segons Friedman totes aquestes funcions basades en la despesa pública haurien de ser privatitzades. Defensa que l'acció de l'Estat ha de ser molt limitada i, per tant, moltes de les prestacions estatals haurien de ser abandonades perquè el mercat, en teoria, ja s'encarrega de regular-les en llibertat. Per a ells l'economia actuaria amb una major eficiència sense les agències reguladores. Tanmateix aquests canvis s'haurien d'implantar després d'una commoció social important per tal d'evitar-ne l'oposició. El *shock* arribaria primer, i després s'aplicaria la doctrina.

El documental segueix la línia de les explicacions que Naomi Klein imparteix a diverses universitats. Ella argumenta amb les dades i amb les imatges que mostren les conseqüències reals de les idees aplicades: l'empobriment ha crescut i les diferències entre els rics i els pobres s'han fet més grans.

La doctrina del shock és una pel·lícula impactant per la profunditat del contingut i la claredat amb què comunica els esdeveniments. Un documental que tan sols dura 79 minuts però que perdurarà en la memòria de tots els qui el visionin.

(Lina Zulueta)

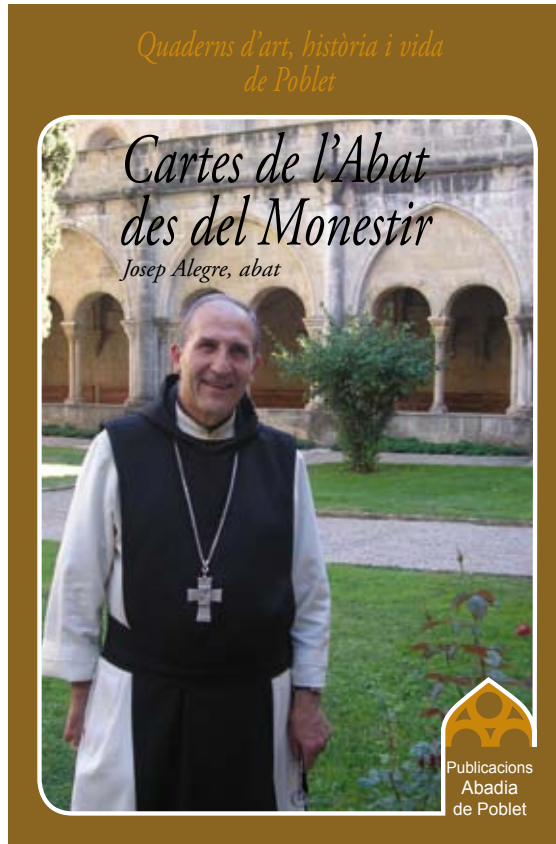
CARTES DE L'ABAT DES DEL MONESTIR

Si l'Església de Déu fos només una empresa potser un monestir no tindria gaire sentit si fos per raons de productivitat. En un moment en què falten tants treballadors a la vinya, sembla que, aparentment si més no, recloure's en comunitat dins de quatre murs per dedicar-se a la vida contemplativa sigui difícil d'entendre. Tanmateix des d'una senzilla òptica de fe la vida monàstica no és altra cosa que una de les formes de seguiment de la invitació de Jesús: *vés, ven tot el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel. Després vine i segueix-me* (Mc 10,21). Un monjo és un testimoni d'amor desinteressat que no fuig del món, sinó que l'estima en profunditat buscant Déu i, tot pregant per aquest mateix món, l'abraça en la seva totalitat per mitjà de l'Esperit. I ja sabem quins són els seus fruits: *els fruits de l'Esperit són: amor, goig, pau, paciència, benvolença, bondat, fidelitat, dolcesa i domini d'un mateix*. (Gal 5,22). És això, per ventura, inútil per a un creient? D'altra banda el monjo du a terme fins al final la vocació de tot cristià: fer de la

pregària l'eix de la vida. *Viviu sempre contents, pregueu contínuament, doneu gràcies en tota ocasió. Això és el que Déu vol de vosaltres en Jesucrist* (1 Te 5, 18).

Un monestir, doncs, no és un edifici tancat amb pany i clau a l'exterior. Un monestir és un centre on una persona, lliurement, si s'hi sent cridada, elegeix viure la vida cristiana radicalment, en comunitat, sota una regla i un abat. De tot plegat es fàcil deduir-ne, des de la fe, que un monestir és un centre d'irradiació cristiana. El que es viu a dins es projecta enfora per diversos camins. N'és un exemple preciós el llibre que aquí ressenyem: *Cartes de l'Abat des del monestir* (Publicacions de l'Abadia de Poblet, 2012).

Josep Alegre, abat de Poblet, ens confia en aquest llibre un seguit de cinquanta cartes de resposta a un ventall molt divers de persones de tota edat que li confien o li comuniquen circumstàncies personals, problemes o altres incerteses. De vegades ens sorprèn amb una carta més personal adreçada a Santa Maria (pàg. 31). Totes les cartes són plenes de

Una veu crida en el desert... (M. Carme Benet)

tendresa i de comprensió i, per sort en els temps que encara corren, sense dogmatismes, sense avisos moralistes i sense renys, cosa molt d'agrair. Són cartes on a cada paràgraf s'hi troba un punt de llum. Són cartes que semblen escrites a mà, tant per l'extensió com pel to. Tothom ha experimentat alguna vegada que la mà que escriu és més a la vora del cor que no pas la boca que parla, la qual sovint s'autocensura per la por o la vergonya. Són cartes escrites amb el dring espiritual propi del sentiment viu d'un con-

templatiu. Són cartes profundament humanes on el lector i la lectora hi trobarà de ben segur molts ecos que li podran fer companyia en situacions de la pròpia vida. Són cartes que més que donar solucions, fan companyia. En aquestes cartes es verifica, un cop més, que ser cristià no és altra cosa que ser profundament humà.

Acompanyen aquestes cartes uns deliciosos dibuixos de M. Carme Benet que sembla haver captat amb la ploma tota la llum i la tendresa del text, de tal manera que situa el silenci del dibuix al mateix nivell que la música de les paraules que acompanya.

En definitiva: un llibre que val la pena llegir a poc a poc, al ritme d'una lenta i tranquil·la lectura espiritual.

Cristòfol-A. Trepat

El baptisme de Jesús. (M. Carme Benet)

LA COMUNITAT MUNDIAL PER A LA MEDITACIÓ CRISTIANA

<http://www.meditacioncristiana.net/>

<http://www.meditacioncristiana.cat/ca/Inici.html>

John Main (1926-1982) va ser un monjo benedictí que, abans d'entrar en el noviciat, havia treballat en un càrrec diplomàtic a Malàisia. En el decurs de les seves obligacions professionals es va haver de relacionar amb un mestre que el va iniciar en el camí de la meditació budista. Quan més tard va entrar al monestir anglès de *Ealing Abbey*, el mestre de novicis no li va permetre meditar com ho va aprendre del budisme amb l'argument que no es tractava d'una forma d'oració cristiana. Al cap de molts anys d'haver fet la professió solemne va descobrir a través de la lectura de les *Col·lacions* de Joan Cassià (460-435) una tradició de pregària, gairebé idèntica a l'oriental, que tenia les seves arrels en els Pares i Mares del desert. Li va semblar també que en el Nou Testament hi havia moltes pistes que menaven a valorar aquesta forma d'oració¹. A partir d'aquest moment ho va començar a practicar i, posteriorment, va sentir la necessitat d'estendre aquesta pràctica fora del monestir. Al cap i a la fi el mateix Cassià afirmava que aquesta forma de pregària no era destinada a elits espirituals sinó que era vàlida fins per a les *persones més rudes*. Aquest va ser l'origen de la "Comunitat mundial per a la meditació cristiana" que actualment continua dirigint un monjo benedictí, deixeble de John Main, el pare Laurence Freeman i que té la seu central a Londres. Aquesta comunitat té la seva Constitució

1 Vegi's JOHN MAIN: *Una palabra hecha silencio. Guía para la práctica cristiana de la meditación*. Sígueme. Salamanca: 2008.

amb el degut reconeixement canònic obtingut al mes de juliol del 2008².

La primera de les adreces –en llengua castellana– està estructurada en quatre grans apartats que apareixen nítidament a la part superior: *presentació*, *notícies*, *lectures setmanals* i *ensenyaments setmanals*. En la presentació es mostren, a la banda esquerra, les pestanyes que ens permeten conèixer els diver-

2 Per a aquelles persones que es malhiïn de propostes d'aquest estil atès el nombre de grups que ofereixen meditacions transcendents, proposades orientals i altres esoterismes no cristians els recomanem la lectura del document de la Congregació per a la doctrina de la Fe: *Carta a los obispos de la Iglesia católica sobre algunos aspectos de la meditación cristiana* (15 d'octubre de 1989). Es podrà comprovar que tot el que es diu en aquesta web de la comunitat de la meditació cristiana és ortodox. (http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19891015_meditazione-cristiana_sp.html).

sos aspectes d'aquesta comunitat mundial. Entre d'altres qüestions se'ns explica com es medita, en què consisteix la comunitat, l'escola de meditació, els ajuts i recursos i el text de la constitució de la comunitat. Particularment interessant és la pestanya *Newsletter complementaria* on trobem diversos textos de gran interès espiritual consignats en butlletins mensuals.

Si cliquem a "notícies" obtindrem un llarg repertori dels diversos esdeveniments que afecten l'Església i la comunitat de meditació. A la pestanya "lectures setmanals" trobarem la proposta d'una lectura setmanal per preparar la meditació i per després d'haver meditat. Finalment a la pestanya "Ensenyaments setmanals" se'ns ofereixen cursos de formació.

La comunitat mundial de meditació cristiana és present també a Catalunya. En la segona adreça –en llengua catalana– trobareu una versió diferent a l'anterior però òbviament amb el mateix sentit i el mateix esperit. Podreu veure que la comunitat té

grups de meditació actius a la Universitat Autònoma de Barcelona, als locals parroquials de Sant Cugat, al centre Edith Stein de Barcelona i a la parròquia de la Concepció, també de Barcelona. Trobareu les adreces per demanar més informació a les persones que dirigeixen aquests grups.

Cristòfol-A. Trepat

Grups de Meditació:

CATALUNYA:

- *Universitat Autònoma de Barcelona*
Sala de Reflexió, Edifici d'Estudiats Bellaterra, Cerdanyola del Vallès
Els dimarts a les 13:30
meditacio.cristiana@uab.cat
- *Parròquia de la Puríssima Concepció*
Capella de Montserrat
C/ Roger de Llúria, 70 bis, Barcelona
Els dimarts a les 19:30
helenatorroja@msn.com
- *Centre Edith Stein*
C/ València, 244, 4a planta, Barcelona
Els dilluns a les 19:30
comunicacio@dpuniversitaria.org
- *Locals parroquials de Sant Cugat*
C/ Llarg, 56, Salt (Girona)
Els dijous a les 18:30
emircasas@hotmail.com

EUSKADI:

- *Parroquia IESU*
Riveras de Loiola, Donostia
Els dilluns a les 18:00
jmgarmendiura@yahoo.es

MADRID:

- *Mirando al Sol*
C/ Alberto Aguilera 8, 3º, Madrid
Els dilluns a les 19:15
info@mirandoalsol.es

INFORMACIÓ DEL MONESTIR DE POBLET

HORARI DE CULTES

FESTES DE PRECEPTE

5,15 h. MATINES
7,30 h. LAUDES
10 h. MISSA CONVENTUAL
13 h. MISSA PER AL POBLE
18 h. MISSA VESPERTINA
19 h. VESPRES I EXPOSICIÓ
21 h. COMPLETES I SALVE

DIES FEINERS

5,15 h. MATINES
7 h. LAUDES
8 h. MISSA CONVENTUAL
18,30 h. VESPRES (15/9 al 14/6)
19 h. VESPRES (15/6 al 14/9)
20,30 h. COMPLETES I SALVE (15/9 al 14/6)
21 h. COMPLETES I SALVE (15/6 al 14/9)

HORARIS DE VISITA AL MONESTIR (Les visites són sempre guiades)

- **Hivern (del 13 d'octubre al 15 de març):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 17:30
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Primavera (del 16 de març al 14 de juny):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Estiu (del 15 de juny al 14 de setembre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 18:00
- **Tardor (del 15 de setembre al 12 d'octubre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30

*EL MONESTIR NO ES VISITA ELS DIES DE NADAL, SANT ESTEVE I CAP D'ANY.
REIS, DIJOUS I DIVENDRES SANT I DILLUNS DE PASQUA, TANCAT A LA TARDA.*

TELÈFONS, FAX I CORREUS ELECTRÒNICS:

MONESTIR-COMUNITAT: Tel. 977 870 089 – Fax: 977 871 762

WEB MONESTIR DE POBLET: www.poblet.cat

MONESTIR: info@poblet.cat

ADMINISTRACIÓ: admin@poblet.cat

HOSTATGERIA: hostatgeriadepoblet@gmail.com

ARXIU TARRADELLAS: atarradellas@poblet.cat – Tel. 977 870 089 (ext. 234)

HOSTATGERIA EXTERNA: Tel. 977 871 201 – Fax: 977 870 537

hostatgeria@poblet.cat // gerencia@poblet.cat // comptes@poblet.cat // direccio@poblet.cat

CONSERGERIA (GUIES MONESTIR): Tel. i Fax: 977 870 254 – visita@poblet.cat

TRESORERIA GERMANDAT: jjosepdeharo@yahoo.es

WEB FUNDACIÓ DE POBLET. www.fundaciopoblet.org – secretaria@fundaciopoblet.org

